

T.C.  
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE TÜRKİYE’NİN  
OKUL DENETİMİ SİSTEMLERİNİN İNCELENMESİ VE  
BİR MODEL ÖNERİSİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

AYKAR TEKİN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tokay GEDİKOĞLU

GAZİANTEP  
HAZİRAN 2010

T.C.  
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**Avrupa Birliği Ülkeleri İle Türkiye'nin Okul Denetimi Sistemlerinin  
İncelenmesi ve Bir Model Önerisi**

Aykar TEKİN

Tez Savunma Tarihi: 17.06.2010

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR  
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Habib ÖZGAN  
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tokay GEDİKOĞLU  
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Prof. Dr. Tokay GEDİKOĞLU (Jüri Bşk.)

\_\_\_\_\_

Yrd. Doç. Dr. Habib ÖZGAN

\_\_\_\_\_

Yrd. Doç. Dr. Mehmet SİNCAR

\_\_\_\_\_

## ÖZET

### AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İLE TÜRKİYE’NİN OKUL DENETİMİ SİSTEMLERİNİN İNCELENMESİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ

TEKİN, Aykar

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD  
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Tokay GEDİKOĞLU  
Haziran 2010, 150 sayfa

Avrupa Birliğine üyelik süreci içinde olan Türkiye, birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da birliğe uyum çalışmalarını sürdürmektedir. Bu araştırmada, Avrupa Birliği ülkelerindeki ve Türkiye’deki eğitim denetimi sistemlerinin incelenmesi ve Türkiye için uygulanabilir bir model önerisinin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaçla yirmi yedi Avrupa Birliği üyesi ülke arasından yedi tanesi rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Örnekleme dahil edilen ülkeler; Almanya, Avusturya, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, İngiltere ve İspanya’dır. Bu ülkelerdeki eğitim denetimi sistemleri ve özellikle okullardaki denetim süreçleri incelendikten sonra karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırma nitel bir araştırmadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Türkiye’deki eksik uygulamalar tespit edilerek Türkiye için uygulanabilir bir model önerisi sunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Denetim, Eğitim denetimi, Okul denetimi

**ABSTRACT****STUDYING THE SUPERVISION SYSTEMS OF SCHOOLS OF THE  
EUROPEAN UNION COUNTRIES WITH TURKEY AND A SUGGESTED  
MODEL**

TEKİN, Aykar

M.A. Thesis, Department of Educational Sciences

Supervisor: Prof. Dr. Tokay GEDİKOĞLU

June 2010, 150 pages

Turkey has been in the process of being a member of the European Union, as in many other areas, some integration studies have also been carried out in education. The goal of this study is to examine the educational supervision systems of European Union countries and Turkey and to suggest an applicable model for Turkey. For this purpose, among twenty seven European Union member countries, seven of them have been selected with random sampling method. These selected countries are; Germany, Austria, Denmark, Netherlands, Finland, England, and Spain. After studying in the educational supervision systems of these countries and especially supervision processes in schools, comparisons have been made. This is a qualitative research study. As data collection method document analysis method has been used. Descriptive analysis method has been applied to analyze the obtained data. As a result of this research some inadequate applications in Turkey have been identified and a model for Turkey has been suggested.

**Key words:** Supervision, Educational supervision, School supervision

## ÖNSÖZ

“Eğitimdir ki, bir milleti hür, bağımsız, şanlı, yüce bir toplum halinde yaşatır veya bir milleti kölelik ve yoksulluğa terk eder.”

**Mustafa Kemal Atatürk**

Başarılı nesiller yetiştirmek isteyen tüm ülkeler, başarılı eğitim sistemleri oluşturmalıdır. Eğitim sisteminin başarısı sisteme dahil olan tüm öğelerin etkinliğinin ve verimliliğinin denetlenmesine ve geribildirim alınmasına bağlıdır. Bu görüşlerden yola çıkarak, bu çalışmada Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye'nin eğitim denetimi sistemleri incelenmiş ve ülkemiz için yeni düzenlemeler yapılması yönünde katkı sağlayacağı düşünülerek bir model önerisi sunulmuştur. Araştırma süreci boyunca desteğini esirgemeyen, hoşgörüsünü ve akademik tecrübesini benimle paylaşan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Tokay GEDİKOĞLU'na, ders aşamasında ve hazırladığımız çalışmalarda bizleri yetiştiren ve destekleyen bölüm hocalarım Yrd.Doç.Dr. Sevilay ŞAHİN, Yrd.Doç.Dr. Habib ÖZGAN ve Yrd.Doç.Dr. Semih SUMMAK'a, bu çalışmada katkısı olan herkese ve yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman yanımda olan anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2010  
Aykaz TEKİN

## İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
<b>ÖZET .....</b>	<b>i</b>
<b>ABSTRACT .....</b>	<b>ii</b>
<b>ÖNSÖZ.....</b>	<b>iii</b>
<b>İÇİNDEKİLER .....</b>	<b>iv</b>
<b>TABLolar LİSTESİ.....</b>	<b>iv</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ.....</b>	<b>vii</b>
<b>SEMBOLLER VE KISALTMALAR .....</b>	<b>viii</b>
<b>1. GİRİŞ .....</b>	<b>1</b>
1.1. Giriş.....	1
1.2. Araştırma Problemi .....	5
1.3. Araştırmanın Alt Problemleri.....	5
1.4. Araştırmanın Amacı .....	6
1.5. Araştırmanın Önemi .....	6
1.6. Araştırmanın Sayıltıları .....	6
1.7. Araştırmanın Sınırlıkları .....	6
1.8. Tanımlar .....	7
<b>2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR .....</b>	<b>8</b>
2.1. DENETİM (TEFTİŞ) .....	8
2.2. EĞİTİM DENETİMİ.....	12
2.3. OKUL DENETİMİ .....	19
2.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR .....	22
<b>3. MATERYAL VE YÖNTEM.....</b>	<b>34</b>
3.1. Araştırmanın Deseni.....	34
3.2. Evren ve Örneklem.....	34
3.3. Verilerin Toplanması.....	35
3.4. Verilerin Çözümlemesi .....	35

<b>4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....</b>	<b>37</b>
4.1. Araştırma Temel Problemine ve Alt Problemlerine İlişkin Bulgular .....	37
4.1.1. TÜRKİYE .....	37
4.1.1.1. Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı .....	37
4.1.1.2. Türkiye Eğitim Denetimi Sistemi .....	40
4.1.2. ALMANYA .....	58
4.1.2.1. Almanya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı .....	58
4.1.2.2. Almanya Eğitim Denetimi Sistemi .....	61
4.1.3. AVUSTURYA .....	65
4.1.3.1. Avusturya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı .....	65
4.1.3.2. Avusturya Eğitim Denetimi Sistemi .....	68
4.1.4. DANİMARKA .....	71
4.1.4.1. Danimarka Eğitim Sisteminin Genel Yapısı .....	71
4.1.4.2. Danimarka Eğitim Denetimi Sistemi .....	74
4.1.5. FİNLANDİYA .....	78
4.1.5.1. Finlandiya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı.....	78
4.1.5.2. Finlandiya Eğitim Denetimi Sistemi .....	80
4.1.6. HOLLANDA.....	82
4.1.6.1. Hollanda Eğitim Sisteminin Genel Yapısı .....	82
4.1.6.2. Hollanda Eğitim Denetimi Sistemi .....	85
4.1.7. İNGİLTERE .....	89
4.1.7.1. İngiltere Eğitim Sisteminin Genel Yapısı .....	89
4.1.7.2. İngiltere Eğitim Denetimi Sistemi.....	91
4.1.8. İSPANYA.....	99
4.1.8.1. İspanya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı .....	99
4.1.8.2. İspanya Eğitim Denetimi Sistemi.....	101
4.1.9. Türkiye, Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere ve İspanya'daki Eğitim Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırılması.....	108
4.2. Tartışma.....	110
<b>SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>120</b>
<b>KAYNAKLAR .....</b>	<b>132</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>142</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ/VITAE.....</b>	<b>150</b>

**TABLolar LİSTESİ**

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 4.1. Almanya Okul Sistemi.....	59
Tablo 4.2. Avusturya'da Eğitim Denetiminden Sorumlu Birimler.....	68
Tablo 4.3. Danimarka Okul Sistemi .....	72
Tablo 4.4. Finlandiya Okul Sistemi .....	79
Tablo 4.5. Hollanda Okul Sistemi.....	84
Tablo 4.6. İngiltere Okul Sistemi.....	90
Tablo 4.7. İspanya Okul Sistemi.....	100
Tablo 4.8. Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Denetimi Sistemi.....	109



## ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1. Denetim Sisteminin Alt Öğeleri Şeması.....	12
Şekil.2.2. Eğitim Denetiminin Gelişim Evreleri .....	15
Şekil.2.3. Okullarda Akademik Başarının Arttırılmasında Etkili Olan Öğeler .....	21
Şekil 2.4. Okul Sisteminin Fonksiyonları .....	22
Şekil 4.1. Türkiye Okul Sistemi.....	38
Şekil 4.2. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yapısı Şeması .....	44
Şekil 4.3. Milli Eğitim Bakanlığı İlk. Müfettişleri Başkanlığı Yapısı Şeması .....	45
Şekil.4.4. Avusturya Okul Sistemi Şeması .....	66
Şekil 4.5. Hollanda Risk Temelli Denetim Yaklaşımı Şeması .....	87
Şekil 5.1. Türkiye için Okul Denetimi Modeli .....	125

**SEMBOLLER VE KISALTMALAR**

AB	: Avrupa Birliği
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
HMI	: Her Majesty's Inspectors (Majestelerin Mufettişi)
INCA	: International Review of Curriculum and Assesment Frameworks Internet Archive (Uluslararası Eğitim Programları ve Değerlendirme Yapısı İnternet Arşivi)
OFSTED	: Office for Standards in Education (Eğitim Standartları Dairesi)
SICI	: Standing International Conferance of Inspectorates (Avrupa Birliği Ulusal ve Bölgesel Teftiş Kurulları Örgütü)
EURYDICE	: The Information Network on Education in Europe (Avrupa Eğitim Bilgi Ağı)
MEB	: Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı

## BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

### 1.1. GİRİŞ

Eğitim, insanlık tarihinin başlangıcından beri var olan, toplum yaşamında hayati önem taşıyan, toplumların devamını ve gelişimini sağlayan önemli kavramlardan birisidir. Eğitim sayesinde insanoğlu kendini geliştirir ve yetiştirir. Eğitim, toplumun sosyal ve kültürel mirasını sonraki üyelerine aktarma fonksiyonu ile toplumların devamlılığını sağlamakta, bilgi-beceri öğretimi faaliyetleriyle toplumların nitelikli bireyler yetiştirme ihtiyacını karşılamaktadır. Çağın gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış bireylere sahip olan ülkeler daha hızlı gelişmektedir. Bu nedenle ülkelerin çağımızdaki gelişmeleri yakından takip edebilen, gerekli yenilikleri sistem içine adapte edebilen, kendini yenileyebilen, gelişime açık eğitim sistemleri oluşturabilmesi önemli bir husustur.

Son yüzyıldaki gelişmeler örgütlerin birer sistem olarak algılanmasına ve örgütlerin sistematik bir anlayışla incelenmesine neden olmuştur. Başaran (2008:73)'a göre sistem, bir amaç için birleşen, birbirine dayanan ve birbirini etkileyen parçaların oluşturduğu bir bütündür. Sistemin amacı yaşamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için sistem çevresinden girdiler almak (beslenmek); girdilerini alabilmek için de çıktısını (ürününü) çevreye vermek zorundadır. Eğitim örgütlerinin en genel amacı topluma faydalı bireyler yetiştirmektir. Başaran (1994:81)'a göre eğitim örgütünün tek amacı, eğitimin amaçlarına uygun olarak öğrencileri yetiştirmektir. Alicıgüzel (2001:21)'e göre “*eğitim alanında gerçek anlamda gelişmenin başarılması, sistemin bütününe dikkate alan bir yaklaşımı, sistem yaklaşımını benimsemek ve uygulamakla olanaklıdır.*” Eğitim sürecini sistem yaklaşımı içinde ele aldığımızda, sistemin istenen hedefleri gerçekleştirmiş çıktılar elde edebilmesi için sistemin işleyişine ve çıktılarının kalitesine dair dönüt alma

mekanizmasının ihtiyacı önemle ortaya çıkmaktadır. Eğitim sisteminde sürecin işleyişine dair dönüt almak ve değerlendirmeler yapmak üzere denetim alt sistemi oluşmuştur.

Denetim, kamu ve kurum yararına insan davranışlarını kontrol etme (Taymaz, 1997:1) ve bir başka tanıma göre planlanan örgütsel amaçlardan sapmayı önlemek için, örgütün işlemlerini izleme ve düzeltme sürecidir (Başaran, 1994:73). Her formal örgüt belli bir amacı ya da amaçlar bütününe gerçekleştirmek için kurulur ve bu amacı gerçekleştirdiği sürece varlığını koruyabilir. Bu nedenle, örgütün amaçlarını gerçekleştirme derecesini sürekli olarak bilmek ve izlemek durumundadır. Bu da, örgütün girdilerinin, sürecin ve çıktılarının sürekli bir biçimde kontrol edilmesi ve değerlendirilmesi ile olanaklıdır. Bu örgütsel olgu, sürekli bir izleme, inceleme ve değerlendirme ve geliştirme etkinliğini kapsayan denetimin, önem ve zorunluluğunu göstermektedir (Aydın, 2007:11).

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere denetim, süreci yalnızca kontrol eden salt bir yapıdan öte, sürecin izlenmesi ve iyileştirilmesi gibi hedefleri de içermektedir. Ergüneş ve Harman (2005:107)'a göre, eğitim sisteminin bir alt sistemi olarak denetim, amaçların gerçekleştirilmesinin en etkin biçimidir. Bu anlamda eğitim-öğretim etkinliklerinin mevzuata uygun olarak yürütülüp yürütülmediği denetim sistemi ile belirlenebilir. Bu nedenle eğitim - öğretim sistemi içinde denetim sistemin ayrılmaz bir ögesi olarak değerlendirilmelidir.

Geçmişten günümüze birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da sürekli değişimler ve gelişimler yaşanmaktadır. Son yüzyılda teknolojiye yaşanan hızlı gelişim ve dünya ülkelerinin sınırların ötesinde yakınlaşması ve bütünleşmesi süreci olarak nitelendirilen *küreselleşme* hareketi ile ülkeler sosyal, kültürel, ekonomik vb. birçok alanda hızlı değişimler yaşamaktadır. Sistem içinde meydana gelecek en küçük bir değişimin sistemin tüm genelini etkilemesi ilkesinde ön görüldüğü gibi, dünya ülkelerinde yaşanan en küçük değişimler diğer ülkeleri de, özellikle ülkelerin en dinamik sistemi olan eğitim sistemlerini yakından etkilemektedir.

Çağın gerisinde kalmamak için çağın gerektirdiği bilgi, beceri ve anlayışın eğitim sistemimize yansıtılması ve gerekli düzenlemelere girilmesi gerekmektedir. Bu nedenle eğitim sistemlerinde başarıyı yakalamış ülkelerin eğitim sistemlerinin incelenmesi ve kendi sistemimizle karşılaştırmalar yapılması önem taşımaktadır. Gelişmişlik açısından bakıldığında, dünya genelinde birçok alanda en üst seviyede bulunan Avrupa Birliği ülkelerinin sosyal, kültürel, ekonomik, vb. açılardan örnek

bir konumda yer aldığı görülmektedir. Türkiye şu an AB'ye katılmaya aday ülke durumundadır. Türkiye eğitim alanında yürüttüğü uyum çalışmalarıyla eğitim sistemini Avrupa Birliği standartlarına ulaştırmayı hedeflemektedir.

Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkileri, 31 Temmuz 1959'da Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yaptığı ortaklık başvurusu ile başlamıştır. AET Bakanlar Konseyi'nin başvuruyu kabul etmesi sonrasında 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara Anlaşması imzalanmıştır. Ankara Anlaşması ortaklık yaratan bir anlaşmadır (abgs.gov.tr). 14.4.1987 tarihinde Türkiye, Avrupa Topluluğu'na tam üyelik için başvurmuştur. 10 Aralık 1999 tarihli Helsinki Avrupa Birliği Zirvesi'yle Türkiye'ye tam adaylık statüsü verilmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin diğer ülkelerle eşit statüde aday ülke olarak tanınmasını ve Türkiye'ye yönelik Katılım Ortaklığı Belgesi'nin hazırlanmasının ardından, AB Müktesebatının Türkiye tarafından üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nda tanımlanan takvim ve öncelikler çerçevesinde tüm alanlarda olduğu gibi eğitim/öğretim alanında da AB ile işbirliği ve uyum çalışmaları hız kazanmıştır (Kocatürk, 2006:6). 3 Ekim 2005'de Türkiye ile AB arasında tam üyelik müzakereleri başlamıştır. 3 Ekim 2005 tarihinde tam üyelik müzakerelerine başlanmasıyla Türkiye, Avrupa Birliğine üyelik konusunda çok önemli bir dönemece girmiştir. Avrupa Birliği ile ülkemizin tarihsel gelişim sürecindeki en önemli konulardan birisi de eğitimidir (MEB, 2006:15). 2001 yılında yayınlanan Komisyon Raporunda AB üyesi devletlerin gelecek yıllarda Avrupa'nın bütünleşmesi ana hedefi doğrultusunda sadece ekonomik alanda değil, sosyal alanda da birlikte ve uyum içerisinde çalışacağı ve eğitim sistemlerinin bu yönde şekillendirileceği belirtilmiştir. 1976 yılında kabul edilen Avrupa Konseyi Eylem Programına göre, AB ülkelerinin eğitim alanında yapması gerekenler şu şekilde sıralanmaktadır (Balcı, 2007:139):

- Eğitim sistemlerinin iyileştirilerek ortak bir düzeye getirilmesi,
- Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Yüksek öğretimde işbirliğine gidilmesi,
- Yabancı dil eğitiminin geliştirilmesi,
- Göçmen işçiler ve çocukları için kültürel ve mesleki eğitim programları uygulanması,

- Gençlerin mesleki eğitimlerinin geliştirilerek, öğrenim yaşamından iş yaşamına geçişini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılması yerel ve bölgesel düzeyde eğitim programları hazırlanması ve uygulanması,
- Bilgi teknolojilerini ve yeni teknolojilerin kullanımına yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi.

Avrupa Birliğine girmeye aday olan ülkemizin Avrupa Konseyi Eylem Programını göz önünde tutarak Türk Milli Eğitim sisteminde, sistemin tüm boyutlarını kapsayıcı şekilde iyileştirme programları oluşturması ve bu programları etkili bir şekilde yürütmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği eğitim politikasında; eğitimin iyileştirilmesi, ortak bir düzeye çekilmesi ve kalitenin arttırılması hedefi öncelikli sırada yer almaktadır. Bu noktada birlik üyesi ülkelerin eğitim sistemlerinin yakından incelenmesi, süreçlerin analiz edilmesi, yürürlükte olan uygulamaların izlenmesi ve ülkemiz sistemi ile karşılaştırmalar yapılması önem taşımaktadır.

Karşılaştırmalı eğitim anlayışı; birçok ülkenin eğitim sistemlerindeki benzer ve farklı noktaların görülmesi, uygulamada olan başarılı etkinliklerin veya uygulamadan kalkan başarısız etkinliklerin incelenmesine olanak sağlamaktadır. Ülkelerin kendi eğitim sistemlerinin hangi noktada olduğunu bilerek bunu geliştirici önlemler alması sistemin gelişimi için önemli bir hadisedir. Türkiye, gelecek nesillerini yetiştiren eğitim sisteminde yenilikler yapmaktan kaçınmamalıdır. Gedikoğlu (2005:70)'a göre; Avrupa Birliğine tam üyelik Türkiye için itici bir güç, bizi güdüleyen ve yönlendiren bir ideal olmalıdır. Bu uğurda yapacağımız her çalışma Türkiye'nin kalkınmasına ve gelecek kuşakların yaşam standartlarının yükseltilmesine yapılmış önemli bir yatırımdır.

Bu çalışmada Avrupa Birliğine üye olan ülkelerin eğitim sistemlerinin ve onun bir alt sistemi olan eğitim denetimi sistemleri incelenmiştir. Çalışma sonunda, karşılaştırmalı eğitim anlayışı göz önünde tutularak, AB ülkeleri ile Türkiye'nin eğitim denetimi ve okul denetimi sistemleri arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve Türkiye'deki yöneticiler, denetçiler ve araştırmacılar için örnek bir model önerisi sunulması hedeflenmektedir. Bu çalışmanın Avrupa Birliğine üyelik sürecinde olan Türkiye'nin üyelik sürecine fayda sağlayacağı, karşılıklı sistem uyumu ve entegrasyonu konusunda karşılaştırmalı bir çalışma olarak alana katkıda bulunacağı ve alanda çalışan

araştırmacılara rehberlik edeceği ve model önerisi ile politika yapıcılara örnek oluşturacağı düşünülmektedir.

## 1.2. Araştırma Problemi

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde olan ülkemizde Avrupa Birliği kriterleri doğrultusunda birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da yeniliklere ve değişikliklere girilmektedir. Bu yeniliklerin bütüncül bir yaklaşımla eğitim sistemindeki tüm alt süreçleri etkinleştirici ve geliştirici bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu süreçlerden birisi de denetim sürecidir. Yapılan alan çalışmalarına bakıldığında ülkemizde bu konu ile ilgili yapılan araştırmaların azlığı göze çarpmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşüncesiyle Avrupa Birliği üyelerinden rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen 7 ülkenin eğitim denetimi ve okul denetimi sistemleri incelenmiştir. Ayrıca Türkiye eğitim denetimi sistemi ile karşılaştırmalar yapılarak ülkemiz için bir model önerisi sunulmuştur.

Bu araştırmanın temel problemi Türkiye, Avusturya, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İspanya eğitim denetimi ve okul denetimi süreçlerini inceleyerek Türkiye için uygulanabilir bir model önerisi sunmaktır. Bu temel probleme çözüm aramak için bazı alt problemler belirlenmiştir.

## 1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

Bu araştırmanın temel problemine çözüm aramak için belirlenen alt problemler şunlardır:

1. Türkiye'de okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
2. Almanya'da okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
3. Avusturya'da okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
4. Danimarka'da okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
5. Finlandiya'da okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
6. Hollanda'da okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
7. İngiltere'de okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
8. İspanya'da okul denetiminde nasıl bir süreç izlenmektedir?
9. Türkiye, Avusturya, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İspanya eğitim sistemlerinde okul denetimi süreçleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

#### **1.4. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı Türkiye'nin AB'ye katılma sürecinde birliğe üye olan ülkelerden Avusturya, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere ve İspanya ile Türkiye'nin okul denetimi sistemlerini incelemek ve Türkiye'nin okul denetimi sisteminin gelişmesine katkıda bulunacak bir model önerisi sunmaktır.

#### **1.5. Araştırmanın Önemi**

Avrupa Birliği'ne adaylık sürecinde olan Türkiye, Avrupa Birliği kriterleri doğrultusunda birçok alanda olduğu gibi, eğitim alanında da birçok yeniliğe ve değişikliğe yönelmiştir. Avrupa Birliği'nin eğitim alanında temel politikaları vardır. Avrupa Birliğinin başlıca eğitim politikalarından birisi eğitim öğretim sürecinde niteliğin ve kalitenin artırılmasıdır. Bu noktada eğitim sürecinde niteliğin ve kalitenin artırılması için sistemin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, sistemin tüm birimlerinin etkili ve verimli hale getirilmesi gerekmektedir. Bu birimlerden birisi eğitimin denetimidir. Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye'deki eğitim denetimi sürecinde yaşanan eksikliklerin tespit edilmesi, uygulanabilir yeni örnek modellerin geliştirilmesi ve alana sunulması önem taşımaktadır.

Bu çalışma Avrupa Birliğine tam üyelik yolunda ilerleyen Türkiye'nin eğitim sisteminin ve özellikle okul denetim sisteminin gelişmesine katkıda bulunması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma Avrupa Birliği üyesi olan Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İspanya ve Türkiye'nin okul denetim süreçlerinin incelenmesi, ülkemizdeki eksik uygulamaların ortaya çıkarılması, gerekli önlemlerin alınması, değişikliklere gidilmesi yönünde yararlı olacaktır. Ülkemiz için bir model önerisi sunulmasının eğitim denetim sistemimizde yeniliklere bir kaynak oluşturması ümit edilmektedir.

#### **1.6. Araştırmanın Sayıtları**

Bu çalışmada veri toplamak için başvuru alan birincil ve ikincil kaynaklardaki verilerin güvenilir ve geçerli olduğu kabul edilmiştir.

#### **1.7. Araştırmanın Sınırlıkları**

Araştırma Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İspanya ve birlik adayı olan Türkiye'nin eğitim denetimi ve okul denetimi süreçleri ile sınırlıdır.



## 1.8. Tanımlar

**Denetim:** Eğitim ve öğretim çalışmalarının yürürlükteki yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelere göre yapılıp yapılmadığının incelenmesi, yoklanması ve soruşturulması işidir (Türk Dil Kurumu).

**Eğitim Denetimi:** Eğitim denetimi, öğretmeyi ve öğrenmeyi etkileyen etkenlerin tümünün değerlendirilmesi ve daha etkili bir öğretim ve öğrenme ortam ve koşullarının hazırlanması işidir (Aydın, 2007:19).

**Karşılaştırmalı Eğitim:** Karşılaştırmalı eğitim, eğitimde program geliştirme, eğitimde psikolojik hizmetler, eğitim yönetimi, eğitimde ölçme değerlendirme, eğitim sosyolojisi ve eğitim felsefesi gibi, bir alt eğitim bilimi dalıdır (Erdoğan, 2006:17).

**Avrupa Birliği:** Avrupa Birliği ya da kısaca AB, toprakları büyük ölçüde Avrupa kıtasında bulunan siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir. 1993 yılında, *Avrupa Birliği Antlaşması* olarak da bilinen Maastricht Antlaşması'nın imzalanması sonucu, var olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yeni görev ve sorumluluk alanlarının yüklenmesiyle kurulmuştur (wikipedia.com). Başlangıçta 6 üyesi olan topluluk, birbirini izleyen genişlemelerle 1 Mayıs 2004'te 25 üyeye ulaşmıştır. 2007 yılında Romanya ve Bulgaristan'ın AB'ye üyeliğiyle birlikte bu sayı şimdi 27'dir. Ayrıca diğer devletlerle görüşmeler devam etmektedir. Genişleme usulleri bazen *Avrupa Entegrasyonu* olarak adlandırılır (abgs.gov.tr). Avrupa Birliği'ni oluşturan temel değerler kalıcı barışın sağlanması, birlik, eşitlik, özgürlük, güvenlik ve dayanışmadır. Avrupa Birliği'nin amaçları özgürlük ve demokrasi ilkelerini korumak ve tüm üyeler tarafından insan haklarına saygı ve temel haklar ile birlikte hukukun üstünlüğü kuralının uygulanmasını sağlamaktır (www.deltur.cec.eu.int).

## İKİNCİ BÖLÜM KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde konuyla ilgili literatür incelemesi yapılmış ve alan yazına dayalı olarak; denetim, eğitim denetimi ve okul denetimi kavramları üzerinde durulmuştur. Ayrıca eğitim denetimi ve okul denetimi sistemlerine ilişkin yapılan yurtiçi ve yurtdışı araştırmalara yer verilmiştir.

### 2.1. DENETİM (TEFTİŞ)

Yönetim, örgüt amaçlarını gerçekleştirmek için, örgütün sahip olduğu madde ve insan kaynaklarını kullanma bilim ve sanatıdır. Yönetim bilimi, örgüt amaçlarını gerçekleştirmek için bir takım alt süreçlere sahiptir (Özdemir, 2001:56). Bu süreçler birçok alan yazarına göre farklı şekillerde sıralanmaktadır. Başaran (1994:73)'a göre yönetim biliminin alt süreçleri; *planlama, örgütleme, eşgüdümleme, iletişim ve denetlemedir*. Genç (2007:21)'e göre ise *planlama, örgütleme, yürütme, koordinasyon ve denetleme* şeklindedir. Denetim (teftiş), her zaman yönetimin vazgeçilmez bir alt ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Denetim, değerlendirme fonksiyonu ile birlikte yönetim sürecinin bir ögesi olarak ilk kamu kuruluşlarının örgütlendirildiği, yönetim süreçlerinin uygulamaya konulduğu dönemle birlikte başlamıştır. Genel bir ifade ile her toplum sistemlerini kurduğunda, sistemler içinde teftişe de yer vermişlerdir (Öz, 2003:3). Genç (2007:175)'e göre denetim örgütte gerçekleşenler ile planlananların karşılaştırılması sürecidir. Denetimle faaliyetler planlarla karşılaştırılır ve faaliyetler planlardan saptığı takdirde, gerekli düzeltmeler yapılır. İyi bir örgütleme, insan faktörünün aksayan ve iyi işleyen yanını saptayabilen bir yapılandırma. Aksayan yönleri ortaya çıkarmak ve gelecekte daha işlevsel bir örgütlemeyi gerçekleştirmek için denetim fonksiyonundan yararlanmak gerekir.

Milli Eğitim Bakanlığı, Teftiş Kurulu tarafından hazırlanan İlköğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları (2005) kitapçığında; “*Denetim, genel olarak kurum ve kuruluşlarda yapılmış ve yapılmakta olan işlerin mevzuatta, belirlenen amaç ve temel ilkelere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, etkililiğini, ekonomikliğini; objektif, geçerli, güvenilir ölçütlere göre ortaya koyma, değişim ve gelişime yönelik öneriler hazırlama ve rehberlikte bulunma sürecidir.*” şeklinde tanımlanmıştır.

Aydın (2007:11)’ göre, denetim sistemi, her karmaşık örgütte vardır. Bu bir örgütsel ve yönetsel zorunluluktur. Denetimin temel amacı, örgütün amaçlarının gerçekleştirilme derecesini saptamak, daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmektir. Bu amaçla, örgütsel işleyiş bir bütün olarak, planlı ve programlı bir biçimde sürekli olarak izlenir, eksik yönleri saptanır, düzeltilir; hataların yinelenmesi engellenmeye ve daha sağlıklı bir işleyiş gerçekleştirilmeye çalışılır. İşlevsel bir yapıya ve sağlıklı bir işleyişe sahip olan bir denetim sisteminin, ölçütlerinden sapma eğilimlerini, daha sapmalar meydana gelmeden ve örgütte büyük kayıplara yol açmadan saptaması ve düzeltmeler yapması beklenir. Bu güçte olan bir denetim sistemine sağlıklı bir sistem denebilir.

İlğan ve Kıranlı (2007:155)’ya göre denetimin örgütler için önemi şu şekilde ifade edilmektedir;

Örgütlerin amaçlarını başarabilmesi, varlıklarını devam ettirebilmelerinin en temel koşuludur. Bundan dolayı bütün örgütler, eylem ve enerjilerini amaçlarını başarma doğrultusunda örgütler ve yönlendirirler. Her örgütün idealde başarmak istediği makul amaçları olmakla birlikte, bu amaçların tümünü isteği doğrultusunda başarması her zaman mümkün olmamaktadır. Örgütün amaçlarına ulaşamamasındaki temel nedenler, amaçlardan sapma veya eylemlerin doğru biçimde yerine getirilmemesidir. İşte örgütün amaçlarından saptığı veya işlerin doğru biçimde yapılamaması noktasında denetim işlevi ortaya çıkmaktadır. Denetim, örgütün amaçlarına ulaşma düzeyini ve yapılmakta olan işlerin örgütün amaçlarına katkısını ortaya koyarak, eksik ve yanlışları düzeltici önlemler almak suretiyle örgütün daha etkili olması için vardır. Bu durum ise, denetimin örgütler için kaçınılmaz bir öneme sahip olduğunun temel bir göstergesidir.

Denetimin örgütler için gerekliliği, yararlarının önemi, onun büyük bir titizlikle uygulanmasını gerektirmektedir. Denetim, örgütsel kaynakların en verimli ve yararlı biçimde kullanılmasının örgütlerin yaşaması ve gelişmesinin temel koşullarındandır (Akt.Başar, 1998:5).

Denetim sürecinin istenen hedeflere ulaşması için belirli ilkelere sahip olması gerekir. Alan yazarlarına göre denetimin ilkeleri konusunda çeşitli sıralamalar yapılmaktadır. Genel olarak öne çıkan temel ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

- Planlılık,
- Nesnellik,
- Amaçlılık,
- Bütünsellik,
- Açıklık,
- Demokratiklik,
- İşbirliği,
- Süreklilik.

*Planlılık:* Her denetsel eylem, ulaşılmak istenen sonuçlar belirlenerek önceden planlanmalı, yıllık planlar yanında günlük planlar da yapılmalıdır. Plan, kaynakların etkili kullanılması ve geleceğin görülebilmesi, geleceğe bugünden hazırlık yapılabilmesi için gereklidir. Plansız işlerin yapımı rastlantıya bağlı kalır, hazırlıksızlık nedeniyle de gecikir, aksar. Plan olmadığında eşgüdüm de yapılamayacağı için, işlerin birbirine uyumu sağlanamaz, denetim için ölçüt bulmak zorlaşır (Başar, 2007).

*Nesnellik:* Nesnel olmayan bir denetimin işlevlerini yerine getirebilmesi çok güçtür. Denetim sürecinde bilimsel bulgulardan yararlanmak, nesnel ölçütler kullanmak, olay ve kişiler hakkında tarafsız olabilmek gerekir. Denetim etkinliklerinde toplanan ve değerlendirilerek karar dayanağı olarak kullanılan verilerin geçerli ve güvenilir olmasının koşullarından birisi de nesnelliktir. Nesnel olmayan bir denetim, bilimsel de olamaz (Başar, 1998:7).

*Amaçlılık:* Denetim amaçlı bir girişimdir. Amaçsız olan her girişimin dayanaktan ve gerekçeden yoksun olduğu, sadece kayba neden olduğu bilinmektedir. Amaçsız olan denetimin de sadece kayba neden olacağı açıktır. Denetim programı ve etkinliklerinin amaçlı olması zorunludur, ama yeterli değildir. Denetim sürecinde yer alan bireylerin, denetim amacının bilincinde olmaları da gerekir (Aydın, 2007:23). Teftişin ilkelerinin başında amaçlılık gelir. Teftişte amacı belirleme, hedefe ulaşmada ilk adımdır denebilir. Her teftiş faaliyetinin bir hedefi olmalıdır. Müfettişler kadar öğretmenlerin de bu amaçları bilmesi gerekmektedir. Teftişte benimsenen amaç açık ve anlaşılır olmalıdır (Demir, 2009:26).

*Bütünsellik:* Bütünlük ilkesi, düşünce ve eylemlerde sistem görüşünün gözetilmesini gerektirir. Karar öncesi sistem ögelerin hepsi de bir bütünlük içinde görülüp değerlendirilmelidir. Kapsamlı düşünme, olguları her yönüyle görüp değerlendirebilme, onları etkileyen tüm değişkenleri ve bu değişkenlerin ilişkilerini hesaba katabilme bütünlük ilkesine ilişkindir (Başar,1998:7).

*Açıklık:* Denetimdeki her etkinlik ve sonuçları denetlenene, denetlenen de denetleyene açık olmalıdır. Böylece gizlilik ve belirsizliğin sakıncaları önlenir, planlama ve nesnellik kolaylaşır, eylemlerin beklentilere uygunluğu artar, amaçlara ulaşmak olası hale gelir. Açıklık olmazsa durum olduğu gibi belirlenemez, düzeltilip geliştirilemez (Başar, 2007).

*Demokratiklik:* İyi bir teftiş demokratiktir. Kişiliğe ve bireysel ayrılığa değer verir ve geliştirmek için fırsatlar sağlar. Teftiş, insanlarda haklarını ve görevlerini tam yapan demokratik bilinç yapısını geliştirmeye çalışır. Teftiş herkesin serbestçe katılacağı ve düşüncelerini söyleyeceği bir hava içinde, amaçların saptanmasında ve plan-program yapılmasında işbirliğine dayanan bir grup çalışması sağlar (Öz, 2003:32).

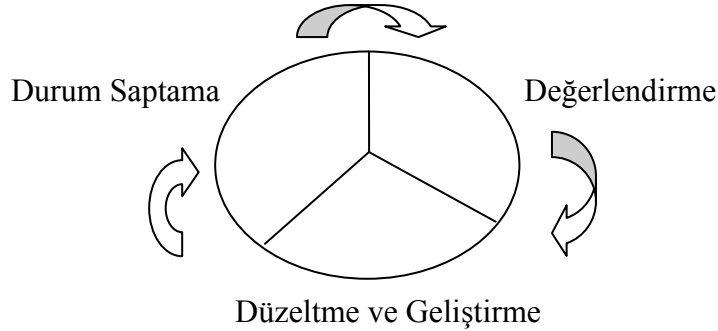
*İşbirliği:* Denetim uygulamaları esnasında yapılan işlemlerin ilgili tüm bireylerce paylaşılması gereklidir. Başaran (1994:74)'a göre; denetim bir takım çalışmasıdır.

*Süreklilik:* Teftiş, bir kez yapıp terk edilen bir uygulama olmamalıdır. Çağdaş eğitimde teftişin ana amacı olan eğitim öğretim sürecinin iyileştirilmesi amacına ulaşmak için her geçen gün yeni gelişmeleri eğitim sistemine katmak gereklidir ve bunu yapabilmek süreklilik ilkesiyle mümkündür (Demir, 2009:37).

Denetim ilkeleri yalnızca tek başlarına değil, birbiriyle etkileşim, neden, sonuç ilişkileri içinde uygulanmalıdır (Başar, 1998:7).

Denetim, birçok ögenin (elemanın) birbiri ardınca süregelen bir şekilde işlemesi sürecidir. Başar (1995:6)'a göre denetimin üç temel ögesi ya da basamağı vardır. Bunlardan ilki *durum saptama*, var olan durumun fotoğrafını çekiliyormuşçasına ortaya konmasıdır. Denetimin ikinci basamağı *değerlendirmedir*. Buradaki değerlendirme, kontrol ile elde edilen ölçüm sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılıp bir değer yargısında bulunulmasıdır. Denetimin üçüncü basamağı, değerlendirme sonucu ortaya çıkacak seçeneklerden karara dönüşenlerin uygulanması şeklinde görülebilecek olan *düzeltilme ve geliştirme* etkinlikleridir. Denetimin ağırlığını bu son basamak oluşturur. Diğer ilk iki öge yani kontrol ve

değerlendirme basamakları son basamağa göre araç durumundadır. Bu durumda denetimin amaçlarını kanıtlamak değil düzeltmek ve geliştirmek olarak belirtmek gerekir.



Şekil 2.1. Denetim sisteminin alt öğeleri şeması (Başar, 1998:6)

Gökçe (1994:75)'de benzer şekilde denetim sürecini; durum saptama, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme aşamalarından oluşan çembersel bir eylem olarak nitelendirmiştir. Durum saptama ve değerlendirme, denetimin asıl amacı olan düzeltme ve geliştirmenin birer aracıdır. Eğitim denetimi sistem içi eksikliklerin ve aksaklıkların tespit edilmesi, değerlendirilmesi ve düzeltilmesi etkinliklerini içeren döngüsel bir işleyişe sahiptir. Bu sayede eğitim sistemi kendi içinde değerlendirme ve düzeltmeler yaparak gelişimini sürdürmektedir.

## 2.2. EĞİTİM DENETİMİ

Taymaz (1997:1)'a göre eğitim sisteminde teftiş için tetkik, tahkik, muayene, tahkikat, soruşturma, denetim ve denetleme sözcükleri kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu Terimler Sözlüğü incelendiğinde;

**Denetim:** Eğitim ve öğretim çalışmalarının yürürlükteki yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelere göre yapılıp yapılmadığının incelenmesi, yoklanması ve soruşturulması işi,

**Teftiş:** denetim. ~ etmek: denetlemek, şeklinde eş anlamda tanımlandığı görülmektedir (Türk Dil Kurumu).

Bu çalışmada denetim ve teftiş sözcüklerinin aynı anlama denk geldiği kabul edilerek kullanımı tercih edilmiştir.

Denetimin uygulandığı alana, denetçilerin sayısına, görevlendirilmesine, vb. birçok değişken özelliğe bağlı olarak, farklı denetim türleri ortaya çıkmıştır. Taymaz (1997:24-25-26)'a göre eğitim sisteminde yapılan teftişi; alanına göre, kurum ve ders teftişi; teftiş yapacak müfettişlerin görevlendirme şekline göre, genel ve özel teftiş; görev alan müfettiş sayısına göre, bireysel ve grupla teftiş; teftiş uygulamalarında

yaratılan mesafeye göre, yakından teftiş ve uzaktan teftiş; teftiş hizmetinin devamlılığı bakımından, sürekli ve aralıklı teftiş; teftiş birimlerine verilen görevler bakımından, iç ve dış teftiş; bir kurumda çalışmalar denetlenirken müfettişin yaptığı işlemlerin niteliklerine göre, teknik ve yönetsel teftiş; teftiş fonksiyonunu yerine getirme durumuna göre, tam ve sondaj yöntemi ile teftiş ve biçim yönünden, normal ve seri teftiş olarak sınıflanmaktadır.

***Kurum teftişi:*** Bir eğitim kurumunun amaçlarını gerçekleştirmede insan ve madde kaynaklarının sağlanma, yararlanılma durumunun gözlenmesi, kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilmesidir.

***Ders teftişi:*** Bir eğitim kurumunda öğretici olarak görev alan öğretmenlerin öğretim ve eğitim etkinliklerindeki çalışmalarının gözlenmesi, incelenmesi ve değerlendirilmesidir (Taymaz, 1997:24). Ders denetimi, eğitimin istenen hedeflere ulaşmak için eğitim ve öğretim etkinliklerinin oluşumunu dersane, laboratuvar ve atölyelerde gözlemlenmesidir.

Eğitim denetiminin amacı; eğitimde okullaşma, eşitlik, nitelik, iç ve dış verimlilik, maliyet ve finansman, yönetim ve denetim konularında iyileştirmeyi sağlamak için sınırlılıkların tanımlanmasında, önceliklerin belirlenmesinde ve strateji oluşturulmasında yardımcı olmaktadır. Denetim birimi, eğitim kurumlarının amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda etkin ve verimli çalışmalarına rehberlik etmek, kurumları arasında eşgüdümü sağlamak ve işbirliğini geliştirmek, değerlendirmek gibi işlevleri de yerine getirmektedir (<http://tkb.meb.gov.tr/>).

Denetim, öğretmeyi ve öğrenmeyi etkileyen etkenlerin tümünün değerlendirilmesi ve daha etkili bir öğretim ve öğrenme ortam ve koşullarının hazırlanması işidir. Değerlendirmede kullanılan yöntemler de dahil, öğretim ve öğrenme sürecinde rol oynayan etkenlerin tümü, söz konusu değerlendirilmenin kapsamına girmektedir. Bu değerlendirmenin sonuncul amacı, eğitim sürecinin daha etkili kılınmasıdır (Aydın, 2007:19).

**Eğitim Müfettişi (denetmen- denetçi);** denetim sürecinde teftiş hizmetini gören elemana müfettiş denilir. Eğitim sisteminde, müfettişlerin görevlerini yerine getirebilmeleri ve rollerini oynayabilmeleri için aranan yeterlikleri kazanmış olmaları gerekir. Teftiş sisteminde müfettişin yerini, kendisine yasal olarak verilen görevler, görevlerini yerine getirme süreçleri, oynadığı roller ve bu rolleri oynarken gösterdiği davranışlar belirler (Demir, 2009:34).

Türkiye’de eğitim öğretim sürecinin sorumluluğu Milli Eğitim Bakanlığı’na aittir. Millî Eğitim Bakanlığı eğitim öğretim sürecinin denetimi ve değerlendirmesi görevini Teftiş Kurulu Başkanlığına ve bu birimde görevli müfettişlere vermiştir.

Eğitim sisteminde yer alan denetmenler, öğrenme-öğretme sürecini geliştirerek, eğitim sisteminin nitelikli ürünler vermesini sağlayan temel gruplardan biridir. Bu anlayıştan hareketle, çağdaş eğitim denetiminin amacı, öğrenmeyi ve öğretmeyi etkileyen tüm öğeleri birlikte ele alarak, süreci değerlendirmek ve daha etkili kılmak üzere gerekli önlemleri almak olarak tanımlanmaktadır. Denetimsel roller, denetimin bu amacını gerçekleştirici bir biçimde düzenlenir ve eğitim denetmenlerinden denetimsel rolleri etkili bir biçimde yerine getirmeleri beklenir (Burgaz, 1995:127).

Töremen ve Hozatlı (2006:202)’ya göre; eğitim sürecinin sağlıklı işleyişi ve rehberlik yoluyla kalitenin elde edilmesi açısından denetçilerin görevlerini yerine getirebilmeleri önemlidir. Dağlı (2006:2)’nin aktardığına göre denetmenlerin görevleri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Okulun hedeflerinin iyi bir şekilde öğretmenler tarafından iyi anlaşılmasına yardımcı olmak,
2. Öğretmenlerin güven duyacağı bir işbirliği havası içinde çalışmalarını sağlamak,
3. Öğretmenlerin karşılaştıkları problemleri çözmeye onlara yeterli yardımda bulunmak,
4. İyi bir öğrenim için gerekli sınıf içi şartların sağlanmasına yardımcı olmak,
5. Öğretim yöntemleri ve materyallerin kullanılması ve geliştirilmesi hususunda öğretmenlere yardımda bulunmak,
6. Denetim çalışmalarına, okulların ve öğretmenlerin ihtiyaçlarına göre yön vermek,
7. Okul programlarının etkisini ölçebilecek bir değerlendirme yapmaktır.

Yukarıdaki sıralamadan anlaşılacağı üzere eğitim denetimi sürecinde müfettişler (denetmenler) birçok kritik görevi üstlenmektedir. Bu nedenle müfettişlerin yetiştirilme kalitesi önemli bir husustur. Sağlam (2003:40)’a göre denetmenlerin; eğitim yönetimi ve denetimi, eğitim psikolojisi, kavramsal, teknik ve insan ilişkileri becerileri konularında hizmet öncesinde eğitimden geçmeleri ve bu konularda beceriler kazanmaları gerekmektedir.



Lucio ve McNeil (1969:12) çalışmalarında eğitim denetimi sürecinin gelişimini aşağıdaki şekilde belirtilen evreler halinde incelemiş ve denetimin kendi başına bağımsız bir kavram olmadığını, denetimin okulu ve sosyal hayatı etkileyen tüm dinamiklerle ilişki içerisinde olduğunu belirtmiştir.

<b>DENETİM (SUPERVISION)</b>	
1940'dan sonra	Akla ve Pratik Zekaya Dayalı Denetim (Supervision Through Reason and Practical Intelligence) Eğitimde istenen özelliklere sahip eğitimsel çıktılar elde edilmesi gerekliliği ön plana çıkmıştır. Denetim süreci ilgili tüm öğelerin geniş katılımıyla ve neden-sonuç ilişkisi içerisinde gerçekleştirilir.
1940 ve 1930'lar	Demokratik İnsan İlişkilerine Dayanan Denetim (Supervision as Democratic Human Relations) Öğretmenler duygu ve hislere sahiptirler ki; bu duygu ve hisler onların davranışlarına yansır. Bu dönemde öğretmenlerin kişisel özelliklerine özellikle önem verilmiştir.
1920'ler	Bilimsel Denetim (Scientific Supervision) Denetim; eğitim yasalarını ve bu yasalara başvurarak öğretmenleri denetlemeyi keşfetti. Araştırma ve ölçme denetimin en önemli alanları olarak ön plana çıkmıştır.
1900 başı	Uzmanlarca Denetim (Supervision by Specialists) Denetim yönetimin bir kolu olarak devam etti. Karşılaşılan yeni konular uzman hizmetlerini gerektirdi.
1900'den önce	Yönetimsel Denetim (Administrative Inspection) Öğretmenler yöneticiler tarafından denetlenecek eşyalar gibi görülürler.

Şekil 2.2. Eğitim denetiminin gelişim evreleri (Lucio ve McNeil, 1969:12)

Şekil 2.2'den görüldüğü gibi yeni yüzyılın başlangıcından itibaren eğitim denetimi anlayışında önemli değişiklikler yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Wiles ve Bondi (1980, akt. Badiali) ise eğitim denetimin ve denetçilerinin değişen rollerini şu şekilde sıralamıştır:

- 1750-1910 Uygulamaların kontrolü amaçlı denetim
- 1910-1920 Bilimsel denetim
- 1920-1930 Bürokratik (yasal) denetim
- 1930-1955 İşbirliğine dayalı denetim
- 1955-1965 Program geliştirmeye dayalı denetim
- 1965-1970 Klinik denetim

1970-1980 Yönetimsel denetim

1980-... Günümüz insan ilişkilerine ve insan kaynaklarına dayanan denetim.

Denetim yaklaşımları zaman içinde değişmekte ve eskiye oranla kendini geliştirmektedir. Eğitimi etkileyen faktörlerin çeşitliliği, zaman içerisinde eğitim denetimi yaklaşımlarında değişimler yaşanmasına neden olmaya devam edecektir.

Bugünkü değişim ortamında eğitim sistemi içinde denetim fonksiyonunun yeri daha iyi anlaşılmalıdır. Örneğin müdürler, bölüm başkanları, merkezi konu uzmanları ve diğer resmi denetçiler öğretmenlerin mesleki gelişimine yardımcı olmak amacıyla sınıfları ziyaret ederek resmi denetim rollerini gerçekleştirirler. Denetçiler öğretmenlerin derslerini gözlemleyerek, faydalı yorumlarda bulunarak, ders işleyişlerini kendilerine yansıtarak, öneriler sunarak, test sonuçlarını değerlendirerek, resmi iletişim yollarını kullanarak bölge veya eyalet yasalarının gerektirdiği şekilde okullardaki öğretim sürecini değerlendirirler. Ancak denetçilerin asıl görevi resmi değerlendirmeden çok daha fazlasıdır. Örneğin, denetim fonksiyonunun içinde öğretmenlerin sınıflarını ziyaret etmek, onlara rehberlik yapmak, planlar ve örnek öğrenci çalışmaları üzerinde tartışmak, birlikte sorun çözmek, portfolyoları paylaşmak ve öğrenmeyi arttırıcı aktivitelere yoğunlaşmak, diğer meslektaşlarla birlikte öğrenmek ve eğitim-öğretimin kalitesini arttırıcı faaliyetlerle meşgul olmak vardır (Sergiovanni ve Starratt, 2002:4).

Günümüzde eğitim süreci bir sistem olarak ele alınmakta ve sistem içinde yer alan tüm öğeleri bütüncül bir tarzla denetlenmesi anlayışı benimsenmektedir. Bu yeni anlayışa '**Çağdaş Eğitim Denetimi**' anlayışı denilmektedir. Aydın (2007:20)'a göre; "*Çağdaş eğitim denetimi, öğrenme ortamını bir bütün olarak geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Çağdaş eğitim denetimi hem çözümleyici hem de birleştiricidir. Belli bir öğretme-öğrenme ortamındaki her ögenin önemi kabul edilir, tüm öğeler, program bütünlüğü açısından değerlendirilir. Öğeler bütünlüğünde, her ögenin ayrı bir önemi ve değeri olduğu kabul edilir.*"

Çağdaş eğitim sistemlerinde sürekli gelişme ve yenileşme yoluyla, öğrenciler için en iyi eğitim ortamlarının sağlanmasına çaba gösterilmektedir (Taşdan, 2008:75). Günümüzde yaşanan hızlı değişim örgüt yapılarını da yakından etkilemektedir. Geleneksel örgüt yapısının yerini sürekli öğrenmeyi ve gelişmeyi hedefleyen **öğrenen örgüt** yapısı almaktadır. Senge (2006:313)'ye göre "*geleneksel organizasyonlar, insanların davranışlarını denetleyen yönetim sistemleri gerektirirken, öğrenen organizasyonlar düşünmenin niteliğini, derinlemesine*

*düşünme ve takım halinde öğrenme kapasitesini ve karmaşık konularda ortak görüş ve ortak anlayış geliştirme yeteneğini artırmaya yatırım yapar. Bu yetenekler, öğrenen organizasyonların hem lokal olarak daha fazla denetlenmelerini, hem de hiyerarşik seleflerinden daha iyi koordine olmalarını sağlar.”* Senge, günümüzde organizasyonların tepeden yönetim ve denetimi anlayışını benimseyen geleneksel örgüt yapısından uzaklaşarak, yerelde örgütlenmeye ve kendini geliştirmeye önem veren örgüt yapısına doğru bir geçiş yaşamakta olduğunu vurgulamıştır.

Eğitim sisteminin yapıcı ve yaratıcı fertler yetiştirebilmesi için kendisini yenilemesi şarttır. Sistem ve sistem ürünlerinin hedeflenen amaçlara uygun olup olmadığının etkin ve objektif bir biçimde değerlendirilmesi için, sistem içerisinde üretken bir teftiş sistemi kurulmalıdır (Şahin, 2005:114). Etkili denetim, sistemin istikrar ve başarısının en önemli sağlayıcısıdır.

Bir eğitim sisteminin tutarlı, etkili ve verimli çalışması için sistemin her aşamasında değerlendirme yapılmalı ve buna göre yeni düzenlemelere gidilmelidir (Gürsel, 2003:8). Sürekli yenilenme ve gelişime paralel olarak ülkelerin eğitim denetimi alanında yeni düzenlemeler yapmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Özmen ve Yasan (2007:204)'e göre eğitim denetimi *“yapılan uygulamaların geri bildirimlerini alma, mevcut durumu ortaya koyabilme, gelişim açısından gerekli düzenlemeleri ve yönlendirmeleri yapabilme, uygun ortamların oluşturulmasına katkı sağlayabilme açılarından eğitim yönetiminde büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan her ulus, eğitim sisteminin niteliklerine göre, eğitim denetiminde etkililiği sağlayabilme açısından, çeşitli uygulamaları hayata geçirmelidir.”*

Gökçek (1994:76) çalışmasında eğitim denetiminin genel amaçlarını aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

1. Derslerin, okulun ve eğitimin amaçlarına ulaşma derecesini belirlemek, değerlendirmek ve gerekli düzeltme ve geliştirme çalışmalarına katkıda bulunmak,
2. Ders amaçlarının gerçekleştirilmesinde okul ve eklentilerinin fiziksel durumunun; (ısı, ışık, nem, kullanım alanı gibi) eğitim ortamına uygunluğunu belirlemek, değerlendirmek, uygun olmayan eğitim ortamının düzenlenmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunmak,
3. Gerçekleştirilmesinde zorluk çekilen ders, okul, eğitim ve denetim amaçlarını tespit etmek, değerlendirmek, bu amaçların gerçekleştirilebilir şekilde düzenlenmesine yardımcı olmak,

4. Ders ve konuların öğrencinin gelişim düzeyine uygunluğunu belirlemek, değerlendirmek, gerekiyorsa yeniden düzenlenmesine yardımcı olmak,

5. Kullanılan yöntem ve tekniklerin amaç ve konulara uygun olma durumunu belirlemek, uygulamaları değerlendirmek, geliştirilmesi için çaba göstermek,

6. Okullarda ders araç ve gereçlerinin zamanında, ders ve konuların özelliklerine göre kullanılma durumunu belirlemek, değerlendirmek, varsa yanlış işleyişin düzeltilmesi ve geliştirilmesine yardımcı olmak,

7. Öğrenci başarısının uygun ölçme ve değerlendirme ve araçlarıyla ne düzeyde değerlendirildiğini belirlemek, değerlendirmek ve geliştirilmesi yönünde çaba harcamak,

8. Eğitim ortamının karşılıklı sevgi, saygı ve demokratik ilişkileri geliştirme esasına göre işleyiş durumunu belirlemek, değerlendirmek, gerekli ortamın yaratılmasına yardımcı olmak,

9. Öğretmenin yeterlilik, yetenek, başarı düzeyi ve zümre öğretmenlerle olan işbirliğini belirlemek, değerlendirmek, geliştirilmesi için rehberlikte bulunmak,

10. Eğitim alanında gelişmelerin ve bilimsel çalışmaların, eğitim etkinliklerine yansımada durumunu belirlemek, değerlendirmek,

11. Okul çevre etkileşimi ve eğitim etkinliklerinin çevreye olan katkılarını belirlemek, değerlendirmek, geliştirilmesinde rehberlik etmek,

12. Eğitim kurumlarında görevli işgörenlerin çabalarının düzeylerini tespit etmek. Nesnel ölçütlere göre değerlendirilmeleri, yetişme ve gelişmeleri için hizmet-içi eğitim dahil gerekli tüm çalışmalara katkıda bulunmak,

13. Eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde eşgüdümeye verilen önemi tespit etmek, değerlendirmek, geliştirilmesine yardım etmek,

14. Eğitimle ilgili her düzeydeki sorunları saptamak, değerlendirmek ve çözümüne katkıda bulunmak,

15. Denetimin kendini değerlendirme ve geliştirmesine katkıda bulunmaktır.

Eğitim denetimin amaçları incelendiğinde, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği temel kurumlar olan **okullar** karşımıza çıkmaktadır. Başaran (1994:74)'a göre eğitim denetimi sisteminin asıl amacı eğitimi üreten okulun etkililiğini sağlamak ve sürdürmektir. Denetim ister okul yönetimince yapılsın isterse üst düzey yönetmen ve müfettişlerce yapılsın, denetimde asıl amaç okulun etkililiğidir. Bu nedenle denetim sürecinin okul bazında başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi eğitim sisteminin sürekliliği açısından önemli bir mevzudur.

### 2.3. OKUL DENETİMİ

Eğitim denilince akla ilk olarak eğitimin gerçekleştirildiği kurumlar olan okullar gelmektedir. Başaran (1994:11)'a göre okul, eğitim sisteminin, eğitimi üreten temel sistemidir. Şişman (2002:11)'a göre ise okul, yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası boyutlarının yanında, sosyal kültürel, siyasal, ekonomik boyutları olan oldukça karmaşık bir sosyal birimdir.

Okullar birer sistemdir. Gürsel (2003:51) çalışmasında “*Okullar, girdiler olarak hayatını sürdürürler. Bu girdiler, işlediği hammadde olan öğrenci, eğitim hizmeti verecek öğretmen, uzman ve işgörenler, eğitim hizmetini üretmek için gerekli araç-gereç, fiziksel ortam için aydınlatma, temizlik, işletme ve eğitim teknolojisidir*” şeklinde tanımlamıştır. Basit bir sıralama ile okullar; girdi-işlem-çıktı-dönüt süreçlerini içeren açık sistemlerdir. Sistem anlayışı ile bakıldığında okulların istenen çıktıları elde edebilmesi için sürece dair dönüt alma mekanizmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Okullar sosyal sistemlerdir ve sistem içinde sorunlar bitmez. Başaran (1994:31)'a göre yönetim, bir sorun çözme sürecidir. Sorunun duyulmasında, okul ortamının elverişli olması da önemlidir. Bir örgütün ortamını soruna duyarlı yapan koşullar şunlardır

1. Yönetimin tutumu
2. Sorun çözme yeterliği
3. Denetim sistemi
4. İletişim
5. Eleştiriye açıklık
6. Araştırma olanağıdır.

Görüldüğü gibi, okulların sorun çözme sürecinde anahtar rollerden birisini denetim sistemi oynamaktadır. Başaran (1994:31), denetim sisteminin sorun çözme sürecindeki yerini “*Okulun işleyiş sorunlarını denetim sistemi ortaya çıkarır. Denetim sistemi işgörenleri suçlayıcı kusurlar aramaktan çok, yapılan işin eksik yönlerini arayıp düzeltme önerileri verebildiğinde, soruna karşı yöneticileri duyarlı yapabilir. Denetim sistemi, işin nasıl daha iyi yapılacağına ilişkin yeterli dönütler sağlayabilmelidir*” şeklinde ifade etmiştir ve denetimin düzenleyici yönüne vurgu yapmıştır.

Okulda denetim, okulda var olan eksikliklerin ya da yanlış işleyen bir döngünün tespitini sağlar. Bu tespitler her denetim sonunda yeni durumlarla ve

olaylarla karşımıza çıkar. Aksayan işlerin öncelikli belirleyicisi ise okul yönetimidir (www.mufettisler.net). Okul yöneticileri denetim görevleri ile, hem eğitim programını hem de eğitimin gerçekleşmesinde görev yapan kişileri denetlerler. Eğitimsel etkinliklerin örgüt amaçları doğrultusunda, saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılabilmesi, öğretimin düzeyi, yapılabilecekler hakkında alınacak kararlar ancak okul denetimi ile mümkün olabilmektedir (Özmen ve Batmaz, 2006:104).

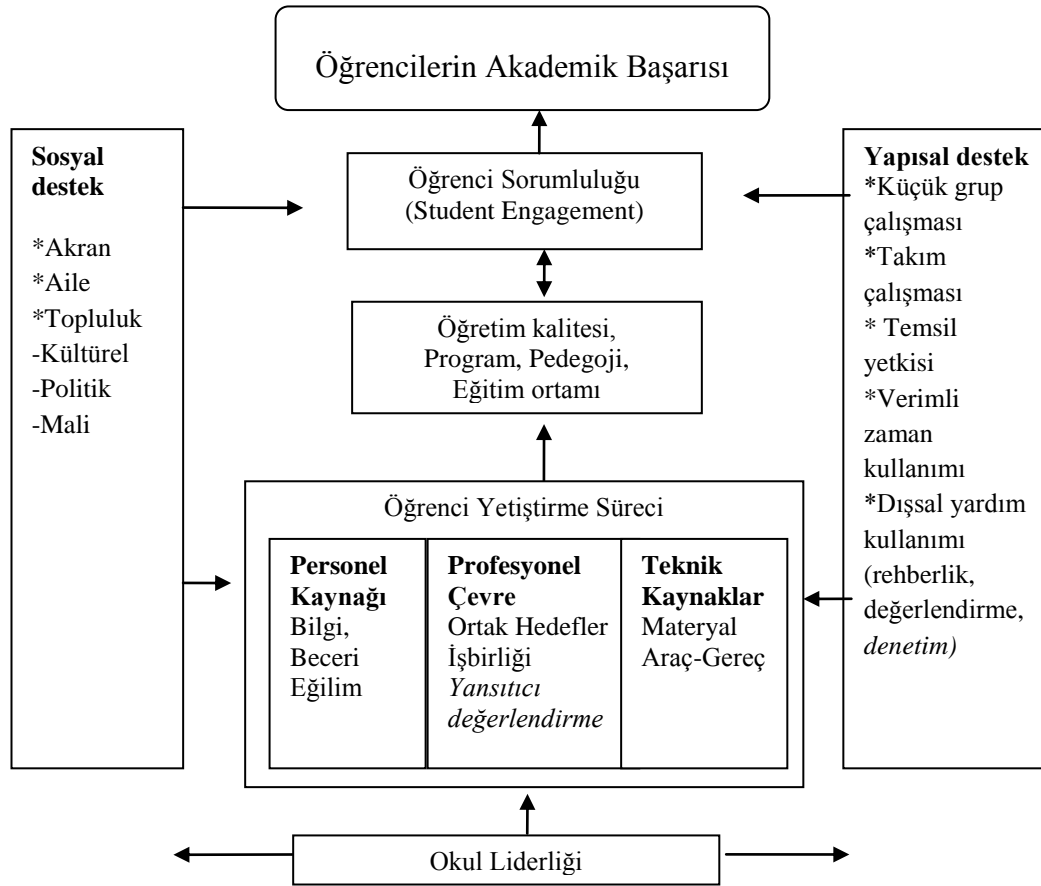
Okul denetimi ile okullardaki aksaklıklar belirlenmekte ve iyileştirici çalışmalara girilmektedir. Bu nedenledir ki, okul denetimi ve okul gelişimi arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki birçok eğitim müfettişinin okullardaki iyileştirme ve geliştirme çalışmalarına katkıda bulunması ile de yakından alakalıdır (Ehren ve Visscher, 2008:205). Müfettişler okulları gelişmeye teşvik eden itici güçteki personellerdir. Okul gelişimi konusunda denetmenlerin okullara rehber olmaları hatta bu konuda önderlik etmeleri gerekmektedir.

Denetim sistemi ile okulların gelişimi desteklenmekte ve eğitim-öğretim sürecinde niteliğin artırılmasına yardımcı olunmaktadır. Okul denetimleri, okulların standartlarını yükseltmelerine ve kalitelerini arttırmalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır (OFSTED, 2009:5). Dündar (2005:1)'a göre okul denetimleri sistemli ve etkili bir şekilde uygulandığında okulların gelişimine büyük katkı sağlayacaktır. Okullar, denetim ve değerlendirme süreçleri ile mevcut durumlarını analiz etmekte, kendi öz değerlendirmelerini yapmakta, eksikliklerini giderici faaliyetlere yönelmektedir. Bu faaliyetler neticesinde okullarda gelişim sağlanmakta ve eğitimde kalite yükselmektedir. Sonuç olarak, okul denetimleri sayesinde eğitim sisteminin geliştirilmesi ana hedefine katkıda bulunmaktadır.

AB Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü Komisyon Raporunda (2001) “*eğitimde kalitenin sürekli iyileştirilmesi*” birliğin ortak gelişim alanlarından biri olarak belirtilmiştir. Avrupa Birliği eğitim politikaları incelendiğinde, okul denetimi konusuyla okul geliştirme, eğitimde kalite, işbirlikçi çalışma gibi konuların beraber kullanıldığı ve bu konuların ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Denetim sistemi, okulların kalitesini ve öğrencilerin gelişimini sürekli gözlemektedir (Taş ve Günel, 2007:139). Okulların başlıca görevi; eğitim sisteminin istenen hedefler doğrultusunda arzulanan davranışları kazanmış başarılı bireyler yetiştirmesidir. Eğitim sistemi içerisinde yetişen öğrencilerdeki değişim ve gelişimi denetim sistemi izler ve gerekli görülen noktalarda düzenlemeler yapılmasını sağlar.

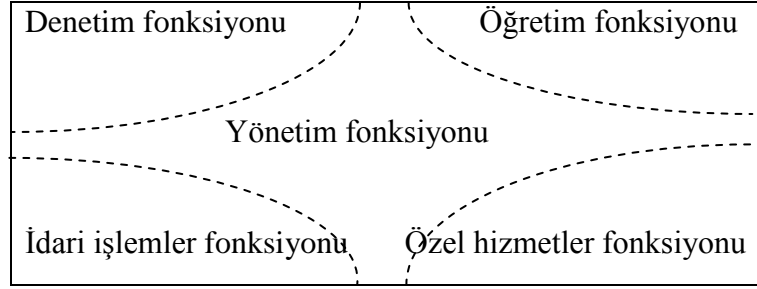
Sergiovanni ve Starratt (2002:6) çalışmalarında denetimin asıl amacı; “*öğrencilerin başarısını etkili bir şekilde arttırmak*” olarak ifade etmiş ve bu hedefi gerçekleştirmek için okulların kapasitesini arttırmaya yardımcı olunması gerektiğini belirtmiştir.



Şekil 2.3. Okullarda akademik başarının arttırılmasında etkili olan ögeler (Newmann, akt.Sergiovanni ve Starratt, 2002:7)

Şekil 2.3'te görüldüğü gibi okullarda akademik başarının arttırılması sürecinde birçok faktör etkili olmaktadır. Eğitimde akademik başarının arttırılması çok yönlü ve kapsamlı bir süreçtir. Bu süreçte okul denetimi kilit rollerden birini oynamaktadır. Eğitim-öğretim sürecinin başarısı, öğrencilerin akademik başarısı ile ilişki içerisindedir. Şekil 2.3'te görüldüğü gibi öğrenci yetiştirme sürecinde belirtilen 'yansıtıcı değerlendirme' ve yapısal destek bölümünde belirtilen 'denetim' alt başlığı ile okullarda yürütülen denetim ve değerlendirme çalışmalarının okullardaki akademik başarının arttırılması sürecine katkısı karşımıza çıkmaktadır.

Harris (1975:4)'e göre denetim okulların en temel fonksiyonlarından birisidir. Harris, okul sistemi içinde denetim fonksiyonunun yerini aşağıdaki gibi şekillendirmiştir.



Şekil 2.4. Okul sisteminin fonksiyonları

Şekil 2.4'de görüldüğü gibi okulların bir bütün olarak gelişmesinde denetim fonksiyonunun önemli bir payı vardır. Okullar başarılı eğitim-öğretim süreçleri gerçekleştirmek için etkili denetim uygulamaları geliştirmelidir.

Ülkelerin eğitim sistemleri ve alt sistemleri ülkelerin özelliklerine göre farklılıklar göstermektedir. Genel olarak okul denetimi, iç ve/veya dış denetim uygulamalarını içermektedir. Okul dış denetimler yerel, bölgesel veya merkezi eğitim otoritesine bağlı bulunan müfettişler tarafından okul ziyaretleri yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Okul müdürleri başta olmak üzere okul çalışanlarının katıldığı ve okullarında yürütülen faaliyetler hakkında değerlendirmelerini sundukları süreçte okul iç denetimi denilmektedir. Türkiye’de okul denetim sistemi hem iç hem de dış denetim uygulamalarını içermektedir.

## 2.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde Türkiye’de ve Avrupa Birliği ülkelerindeki eğitim denetimi sistemlerine ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

### 2.4.1. Türkiye’de Okul Denetimi ile ilgili Yapılan Çalışmalar

Gedikoğlu (2005), Gülcan (2003) ve Aydın (2006) Avrupa Birliğine adaylık sürecinde olan ülkemizin eğitim sisteminde yaşanan sorunlara ve yapılması gerekenlere yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir.

Gedikoğlu (2005)’nin “Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmasında, Türkiye’nin Avrupa Birliğine uyum sürecinde birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da gerekli yasal düzenlemeleri yaptığı ancak bu süreçte yalnız yasal düzenlemelerin yapılmış olmasının yeterli



olmadığını belirtilmiştir. Çalışmada Türk Eğitim Sisteminin birçok sorun yaşandığı, bu sorunların aşılabilmesi için eğitim sisteminin her kademesinde eğitimde kalite anlayışı içerisinde yeni birtakım düzenlemeler yapılması gerektiği dile getirilmiştir. Çalışma sonunda ulusal düzeyde eğitim politikalarının ve politikalara kaynaklık eden eğitim felsefelerinin yeniden ele alınıp gözden geçirilmesi, çağa uygun, mevcut sorunlara çözüm üretecek nitelikte ve pratik değer içeren politikaların ve felsefelerin benimsenmesi, geleceğe yönelik insan kaynağı planlamasının yapılması önerilmiştir.

Gülcan (2003)'ın "Avrupa Birliğine Adaylık Sürecinde Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları ve Yapısal Uyum Modeli" adlı araştırmasında, AB ülkeleri ile Türk eğitim sisteminin örgüt yapısı ve yönetim biçimi karşılaştırmıştır. *Merkezi örgüt yapısı bakımından*; Türkiye eğitim sisteminin merkezi örgüt yapısında olduğu belirtilmiş ve yeniden düzenleme yapılarak AB ülkeleri eğitim sistemleriyle uyumlu hale getirilmesi, bu doğrultuda bakanlık yetkilerinin bir kısmının yerel yönetimlere devredilerek merkezi örgütte sadeleştirme yoluna gidilmesi önerilmiştir. *Taşra örgüt yapısı bakımından*; AB ülkelerine göre Türk eğitim sisteminin taşra yönetiminin daha sınırlı yetkilerle donatıldığı, genel olarak AB ülkelerindeki yerel birimlerin eğitim yönetiminde daha fazla yetkilendirildiği belirtilmiştir. Bu aşamada Türkiye'nin yerel eğitim birimlerine daha fazla yetki devretmesi önerilmiştir. Eğitim denetimi bakımından ise Türkiye'de olduğu gibi bakanlık ve il düzeyinde iki ayrı örgütlenmenin Avusturya eğitim sisteminde kullanıldığı belirtilmiştir.

Aydın (2006)'ın "Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim" konulu tez çalışmasında AB ülkelerindeki ve Türkiye'deki zorunlu eğitim basamağı incelenmiş ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Türkiye'de velilerin okul sistemi içinde daha fazla temsil ve söz hakkına sahip olması ve Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de yerel yönetim kurumlarının eğitime daha fazla katkıda bulunmalarının sağlanması önerilmiştir.

Oktay (1999), Özmen ve Yasan (2007), Sungü (2005), Gündüz (2008) ve Taş ve Günel (2007) Türkiye'deki ve AB ülkelerindeki eğitim denetimi sistemlerine ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar gerçekleştirmişlerdir.

Oktay (1999)'ın "Denetim Alt Sistemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Türk, Fransız ve İngiliz Eğitim Denetim Sistemleri)" konulu çalışmasında, İngiltere, Fransa ve Türkiye'nin eğitim denetimi sistemleri incelenmiş ve süreçler arası karşılaştırmalar yapılmıştır. Çalışma sonunda, incelenen ülkelere belirlenen farklı uygulama örneklerinin ülkemizin şartları göz önünde

bulundurularak Türk eğitim denetimi sisteminde uygulanabileceği belirtilmiştir. Ayrıca müfettişleri ve okul yöneticilerini ortak amaçlar doğrultusunda beraber çalışmaya hazırlayacak geniş kapsamlı programların geliştirilmesinin önemi ifade edilmiştir ve Türk eğitim sisteminde müfettişlerin sistemi süreç ve ürün boyutlarında daha etkili değerlendirebilmesi için sistematik araştırmaların yapılabileceği bir işleyiş şeklinin oluşturulması önerilmiştir.

Özmen ve Yasan (2007) “Türk Eğitim Sisteminde Denetim ve Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırılması” adlı çalışmasında Avrupa Birliği ülkelerindeki eğitim denetimi uygulamalarını yakından incelemiş ve bu ülkelerdeki uygulamalar ile ülkemizdeki denetim uygulamalarını karşılaştırmıştır. Her ülke eğitim sisteminin iç ve dış denetime tabi olduğu belirtmiştir. İç denetimin; kurum içindeki kişilerin kendi uzmanlıklara çerçevesinde, ulusal amaçları karşılama düzeyine yanıt verebilme; öğrenci başarısı ve okul yönetiminin değerlendirmesi şeklinde gerçekleştiği, dış denetimin ise ülkelere göre çeşitlilik gösterdiği, bazı ülkelerde merkezi yapılanma ağırlıklı iken, bazı ülkelerde yerel yapılanmanın ön planda olduğu ifade edilmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinde eğitim denetimi uygulamalarında farklılıklar olmasına rağmen, genel olarak denetimlerin bir bütünlük içinde ele alındığı vurgulanmıştır. Ancak Türk eğitim sistemi denetim yapısında bir bütünlük sağlanamadığı belirtilmiş ve denetim birimlerinin sistem bütünlüğü içerisinde yeniden yapılandırılması ihtiyacı önemle belirtilmiştir.

Süngü (2005) Fransa, İngiltere ve Almanya'nın eğitim denetimi sistemlerini incelediği çalışmasında, bu ülkelerle ülkemiz arasında eğitim denetimi sistemlerinin yapı ve işleyişi bakımından benzerlik ve farklılıkları belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada, Avrupa Birliği yolunda Türkiye'nin birliğe uyum sağlayabilmesi için eğitim sisteminde birlik üyesi ülkelerin sistemlerine paralel yönde düzenlemeler yapması gerektiği belirtilmiştir. Eğitimde kaliteyi yükseltebilmek için Avrupa Birliği ülkeleri ile gelişmiş ülkelerin denetim modellerinden esinlenerek, ülkemizde denetimi etkin hale getirecek, sistemdeki eksiklikleri giderici çalışmalara ihtiyaç duyulduğu dile getirilmiştir.

Gündüz (2008), “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Sisteminin Yenilenme İhtiyacı” adlı çalışmasında beş Avrupa Birliği üyesi ülkenin (Avusturya, İngiltere, Fransa, Portekiz, Hollanda) eğitim denetimi sistemlerini incelenmiş ve Türkiye'deki eğitim denetimi sistemi ile karşılaştırmıştır. Çalışmada, Türk eğitim denetimi sisteminin yenilenme ihtiyacının müfettişlerce nasıl

algılandığını tespit etmek için İstanbul'da çalışan 311 ilköğretim müfettişiyle görüşmeler yapılmış ve veriler analiz edilmiştir. Müfettişlerin büyük çoğunluğu (%71-%99) sistemde yenilenme ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Çalışma kapsamında incelenen beş Avrupa Birliği ülkesinin denetim süreçlerinin ülkelerin yönetim biçimine göre şekillendiği sonucuna ulaşılmıştır. Avrupa Birliği ülkeleri ile Türk eğitim denetimi sisteminin karşılaştırılması sonucunda Türkiye'de; "teftiş tarihinin ilgili kuruma teftiştten önce bildirilmesi", "teftiş öncesi teftişe temel oluşturacak unsurlar üzerinde bilgi toplanması", "teftişin, kurumun personel sayısına göre, bireysel veya grupla yapılması" ve "müfettişlere sistemli ve düzenli olarak hizmet içi eğitim verilmesi" konularında yenilenme ihtiyacının bulunduğu belirlenmiştir.

Taş ve Günel (2007)'in "İngiltere ve Türkiye'deki Okulların Denetimi" konulu çalışmalarında, İngiltere ve Türkiye'nin eğitim denetimi sistemleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Özellikle vurgulanan farklılıklar şu şekildedir: *Dış denetim organları* karşılaştırıldığında; İngiltere'de bakanlıktan bağımsız bir kurum olan OFSTED kurumu faaliyette iken; Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı'na ve Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı Teftiş Kurulu Başkanlıkları eğitim denetimi kurumlarını oluşturmaktadır. *İç denetim organları* karşılaştırıldığında; İngiltere'de okulların iç denetimi desteklenmekte ve geliştirilmekte iken, Türkiye'de bu konuda uygulamalara yeni başlanmakta ve süreç bazı pilot okullarda denenmektedir. Farklılık gösteren bir boyutta *veli* boyutudur. İngiltere'de veliler denetim sürecine aktif olarak katılabilmekte iken, Türkiye'de veliler okul denetimleri konusunda yeterince bilgi sahibi değildir ve veliler sürece dahil edilmemektedir. Bu nedenle velilerin okuldaki denetim faaliyetlerine yönelik katılımının ve duyarlılığının artırılması konusuna önem verilmesi ve bu yönde düzenlemeler yapılması önerilmiştir.

Sarpkaya (2004), Can (2004), Sünbül ve İnandı (2005)'nin Türkiye eğitim denetimi sisteminin yapısı ve işleyişi hakkındaki çalışmalarında denetim alt sistemi farklı açılardan ele alınmış ve incelenmiştir.

Sarpkaya (2004), "İlköğretim Denetmenlerinin Denetim Süresince Karşılaştıkları Sorunlar" adlı çalışmada ülkemiz eğitim denetimi sisteminde büyük oranda sorunların sürdüğünü belirtmiştir. Bir sistem sürekli ve sağlıklı bir dönüt sistemi oluşturamazsa, bir süre sonra çökmeyle karşı karşıya kalabileceği gerçeğini belirterek, yetkililerin sorunların üstesinden gelmek için bir an önce önlem alması gerektiğini ifade etmiştir. Denetim sistemimizin sorunlarını çözmek ve

öğretimi geliştirmek için; denetmenlik görevine Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında lisans ve/veya lisansüstü eğitim alan kişilerin atanmasını, denetmenlerin çağdaş denetimin yöntem ve teknikleri konusunda hizmet içi eğitime alınmasını, denetmenlerin kendi kendilerini yetiştirmelerine fırsat tanınmasını ve lisansüstü eğitim yapmalarının teşvik edilmesini ve sisteme iyi yetiştirilmiş yeni denetmenlerin alınmasını önermiştir.

Can (2004), “İlköğretim Öğretmenlerinin Denetimi ve Sorunları” adlı çalışmada öğretmenlerin tüm yönleriyle, rehberlik ve mesleki yardım anlayışı içerisinde bir bütün olarak denetlenemediğini belirtmiştir. Bu durumun ise denetimin etkililiğini azalttığını, denetmenle öğretmenin aynı eğitim düzeyinde (lisans) olmasının işbirliğini ve güveni güçleştirdiğini vurgulamıştır. Çalışmada, okul müdürlerinin yönetim ve denetim konularında yetiştirme eksikliği olduğunu ve kullanılan sicil raporları kriterlerinin yetersizliğinin müdürlerin denetimdeki etkililiğini azalttığına değinmiştir. Etkili bir denetim sistemi için denetmenlerin ve okul müdürlerinin ilgili konularda uzmanlaşmasının önemini vurgulanmış ve öğretmen değerlendirmesinde kendisinin, velilerin ve öğrencilerin de görüşlerini dikkate alan bir işleyişin oluşturulması önerilmiştir.

Sünbül ve İnanlı (2005) “İlköğretim ve Lise Öğretmenlerinin, İlköğretim ve Bakanlık Müfettişlerine İlişkin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme” konulu araştırmasında; öğretmenlerin ve müfettişlerin günümüzde birbirlerine yönelik olumsuz bir tutum içinde olduklarını belirlemiştir. Öğretmenlerin, denetimin kendilerine bir fayda sağlamadığını, müfettişlerin ise öğretmenlere yaptıkları rehberliğin öğretmenlerce yeterince benimsenmediği düşüncesinde oldukları bulgusuna ulaşmıştır. Bu olumsuz düşüncelerin ortadan kalkması için ülkemizde müfettişlerin denetimler esnasında rehberlik ve yetiştiricilik rollerini ön plana çıkaran etkinliklere daha fazla yer vermesi önerilmiştir.

Özmen ve Batmaz (2006) , Sağlam (2003), Korkmaz ve Özdoğan (2005), Demir (2009) ve Dağlı (2006) ilköğretim okul müdürlerinin öğretmen denetimi, ilköğretim denetmenlerinin ders teftişi, rehberlik rolleri ve karşılaştıkları sorunlar gibi konuları değişik açılardan incelemiştir.

Özmen ve Batmaz (2006)’ın “İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretmen Denetimindeki Etkililikleri: Hizmet Yılı ve Görev Türü Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri” konulu çalışmasında etkili okullar ve okul müdürlerinin denetim görevleri hakkında incelemeler yapılmıştır. Etkili eğitim yönetimi açısından, liderlik

niteliklerine sahip yöneticilerin örgütlerde gerekli değişimi ve gelişimi sağladığı dile getirilerek, okul müdürlerinin üstlendikleri liderlik rolünü gerçekleştirmede öğretmen denetimlerinin önemli bir yer tuttuğuna değinilmiştir. Araştırmada okul müdürlerinin yasalar çerçevesinde verilen yetkilerin ve üstlenilen görevlerin başarılmasında istenen düzeyde yeterli olmadığı ifade edilmiş, okul müdürlerinin etkili denetim konusunda yetiştirilmeleri önerilmiştir.

Sağlam (2003:45) “Denetmenlerin Öğretmenlere Mesleki Alanda Rehberlik Etmelerine İlişkin Öğretmen, Okul Müdürü ve Denetmen Görüşleri” adlı çalışmada, uyguladığı anket sonucunda *‘denetmenlerin, öğretmenlere mesleki alanda rehberlik etme’* düzeyini “ara sıra” olarak belirlemiştir. Araştırma sonunda denetmenlerin, öğretmenlere mesleki rehberlik hizmetini yeterince yerine getiremediği bulgusuna ulaşılmıştır. Denetimlerde, öğretmene rehberlik etme fonksiyonunun ön planda tutulacağı düzenlemelere girişilmesi önerilmiştir.

Korkmaz ve Özdoğan (2005) “İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyleri” adlı çalışmalarında Türk eğitim sisteminde müfettişlerin kurum ve ders denetimine odaklanarak, zaman darlığı, bilgi eksikliği vs. nedenlerden de ötürü rehberlik görevlerinde aksamalar yaşandığı, öğretmenlere yeterince rehberlik edilemediği ifade edilmiştir. Eğitim sisteminin bir alt parçası olan teftiş kurumunun yapısal ve görevsel dağılımındaki yanlışlardan doğan problemlerin çözümü için, teftiş kurumunun; soruşturma, teftiş ve rehberlik birimleri şeklinde yeniden yapılandırılması gerekliliğine değinilmiştir. Bu yapılanmanın başarıya ulaşabilmesi için, sorumlu yetkililerin sistemdeki yenilik ve değişiklikleri bu alanda yapılan bilimsel araştırmalara dayandırmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Demir (2009)’in “İlköğretim Müfettişlerinin Ders Teftişlerinin Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi” konulu çalışmada, ilköğretim müfettişlerinin ders teftişi görevlerini yerine getirmelerine ilişkin yeterliklerinin öğretmenlerce değerlendirmesi üzerinde çalışılmıştır. Araştırma, ilköğretim öğrencilerinin müfettişlerle sözlü diyalog kurmaktan çekinmeleri ve kendilerini yeterince ifade edememeleri sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle ilköğretim müfettişlerinin öğrencilerin sorulan sorulara rahat cevap vermelerini sağlamak için öğrencilerle iletişimlerini arttırmaları ve uygun ortamlar oluşturmaları önerilmiştir.

Dağlı (2006)’nın “İlköğretim Denetmenlerinin Eğitim ve Yaşam ile İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler” konulu çalışmada, İlköğretim denetmenleri kendilerini en çok zorlayan başlıca üç önemli

sorun şu şekilde sıralamıştır: (1) Sosyo-ekonomik yetersizlikler, (2) İlköğretim denetmenlerinin İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı olması, (3) İlköğretim denetmenlerine soruşturma görevinin verilmesi ve bunun yoğunluğudur. İlköğretim denetmenlerinin algılarına göre kendilerini zorlayan bu üç önemli soruna ilişkin önerileri ise şu şekilde sıralanmaktadır: (1) Sosyo-ekonomik açıdan durumlarının iyileştirilmesi, (2) İlköğretim denetmenlerinin Bakanlık denetmenleri ile birleştirilip, Bakanlık bünyesinde örgütlenmesi veya İl Milli Eğitim Müdürlüklerinden bağımsız ve İllerde Valiliklere bağlı Bölge Denetim Kurulu'nun kurulup bu Kurul çatısı altında görev yapmaları, (3) İlköğretim denetmenlerinden soruşturma rolünün alınması ve bu rolün başka bir isim altında bu konuda uzmanlaşmış başka işgörenlere verilmesi, şeklindedir.

#### **2.4.2. Yurtdışında Okul Denetimi ile ilgili Yapılan Çalışmalar**

Macnab (2004), MacBeath (2004) ve Ehren ve Visscher (2008) okullardaki denetim uygulamalarının gelişimine ilişkin araştırmalar yapmışlardır.

Macnab (2004) çalışmasında okullarda iç denetim uygulamalarının önemine değinmiştir ve günümüzde bu yönde çalışmaların hız kazandığını belirtmiştir. Araştırmasında Avustralya, Güney Afrika ve Kanada gibi ülkelerde okulların kendi iç denetim sistemlerini kurma süreçlerinden bahsetmiştir. Bu ülkelerde eğitim denetçilerinin okulların dış denetimine değil, okulların gelişimine odaklandığını belirtmiş ve denetçilerin okullarda diğer çalışanlarla birlikte okulun hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olan, iç denetim sürecini destekleyen bir personel olarak görev yaptıklarını belirtmiştir. Çalışmasında okulların çeşitli fonksiyonları etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için, okulların neleri başarabileceğine ve nasıl en iyi olabileceğine dair ortak bir anlayışın ve inancın okullarda hakim olması gerektiğine değinmiştir. Çalışma sonunda daha sağlıklı eğitim sistemleri için okullarda öğretmenlerin kendi kendisini tarafsızca denetleyebileceği, kendisini yenileyebileceği, başarıya ulaşmak için gayret gösterebileceği rahat çalışma ortamlarının oluşturulması önerilmiştir.

MacBeath (2004) denetimin geleceği konulu çalışmasında, dünya genelinde ülkelerin eğitim sistemlerinde hem iç, hem de dış denetim süreçlerine yer verdiğini ancak iç denetim sürecinin giderek ön plana çıktığını, bu süreçte okulların kendi öz değerlendirmelerini yapmasının büyük önem taşıdığını vurgulamıştır. Günümüzde uygulanan üç modelden bahsetmiştir. Bunlar; (1)*Orantısal Model*: Denetimin

başlangıç noktasını okulların kendi verileri oluşturmaktadır. Okulların öz değerlendirmede yüksek standartlar belirlemesi ve daha az dış denetim geçirmesi benimsenmektedir. Hollanda, Portekiz, İngiltere, İrlanda, vb. uygulanmaktadır. (2)*İdeal Model*: Okul öz değerlendirme raporlarına bakılarak hangi alanlarda iyileştirme ihtiyacı olduğu ortaya konulur ve bu alanlarda çalışmalara ağırlık verilir. Fransa, Avusturya, vb. uygulanmaktadır. (3)*Destekleyici Model*: Okulların kendisini değerlendirmesine destek verilir. Danimarka, Almanya'nın bazı eyaletleri, vb. uygulanmaktadır. Çalışmada ülkelerin kendi eğitim hedefleri doğrultusunda farklı denetim modelleri benimsedikleri ve okulların gelişimi için mutlaka etkili denetim mekanizmalarının oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir.

Ehren ve Visscher (2008) çalışmasında okul denetimi, okul özellikleri ve okul gelişimi arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşmıştır. Araştırma, 2002-2005 yılları arasında Hollanda'daki on ilköğretim okulunda örnek durumların incelenmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, okulların denetim raporları incelenerek, okul denetimlerinin okul gelişimine etkisine bakılmıştır. Araştırmada Hollanda Eğitim Sistemi Okul Denetim Yasası incelenmiş ve müfettişlerin Hollanda Eğitim Denetim Yasasına yönelik algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Okul denetimlerinin okul gelişimini nasıl etkileyeceği hakkında varsayımlarda bulunulmuştur. Okul müfettişleriyle yapılan görüşmeler ve anketler ile müfettişlerin yasayı nasıl algıladığı, nasıl uyguladığı, okulları nasıl değerlendirdikleri ve okul gelişimine nasıl katkıda bulduklarına dair bulgular elde edilmeye çalışılmıştır. Denetim süreci üç yönden ele alınmıştır; kalite değerlendirmesi, denetim sıklığı, denetim raporlarının hazırlanması. Çalışmada; okul denetimini takiben okullarda ne gibi faaliyetler başlatılmalıdır, okulların özelliği, gelişim hızı ve okul denetim sıklığı arasında ne gibi ilişkiler vardır ve denetim ziyaretlerinde toplanan veriler (anketler, görüşmeler, gözlemler) ve okul dökümanları nasıl analiz edilmektedir, konuları derinlemesine incelenmiştir. Kurulan hipotezler ve örnek olayların karşılaştırılması sonucunda geribildirim sürecinin önemi ortaya çıkmıştır. Okul gelişim çalışmalarının başlangıç noktasının büyük ölçüde müfettişlerin denetim sonrası okullara ilettiği geribildirimlere bağlı olduğu belirlenmiştir. Geribildirimler okullarda gelişim yönünde pozitif bir dürtü yaratmakta ve onları harekete geçirmektedir. Denetim raporlarında belirtilen tespitler okul denetimlerini güçlü kılmaktadır. Bu raporlar sayesinde okullar eylem planları geliştirmeye, zayıf yönlerini güçlendirici faaliyetleri planlamaya yönelmektedir. Bu çalışmada dış denetimin belirli koşullar altında okul

geliştirme sürecini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonunda müfettişlerin okul geliştirme konusunda uzmanlıklarının arttırılması önerilmiştir.

Aseltine, Faryniarz ve Digilio (2006) çalışmalarında eğitim denetimi sisteminde kullanılması için '*Performansa Dayalı Denetim ve Değerlendirme (PBES)*' adlı bir model geliştirmiştir. Bu modelde hem öğretmenlerin mesleki uzmanlıklarının arttırılmasına destek olmak, hem de okulların gelişimine öncelik veren bir okul denetleme sisteminin oluşturulması hedeflenmişlerdir. Çalışmada, geleneksel denetim anlayışının sadece öğretmen ve öğrencilerin ders başarısına odaklandığı ve buna göre değerlendirme yapıldığı vurgulanmıştır. Bu durumun ise öğrenci, öğretmen ve okul gelişimi sürecini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Bunun yerine öğretmen ve denetçiler arasında işbirliğine dayanan, öğrenci ihtiyaçlarının merkeze alındığı ve ana hedefin yine öğrenci başarısını arttırmak olduğu PBSE modeli önerilmiştir. Bu model ile okullarda öğretmenler, denetçilerin ve uzman danışmanların hep birlikte karşılıklı işbirliği ile görev alacağı yeni bir denetim anlayışının oluşturulması önerilmiştir.

Badiali (1997) çalışmasında günümüze değin eğitim denetimi hakkında yapılan tanımlamalar ve müfettişlerin yetiştirilmesi konusu üzerinde durmuştur. Eğitim denetiminin program, okul yönetimi, yöneticilerin liderlik özellikleri, grup dinamiği, sınıf içi çalışmaların geliştirilmesi, vb. konularla ilişki içinde olduğuna değinmiştir. Müfettişlerin okul denetiminde iki önemli rollerinin ön plana çıktığını vurgulamıştır. Birincisi öğretmenlere rehberlik rolü, ikincisi ise liderlik rolleridir. Müfettişlerin yetiştirilirken bu iki konu üzerinde odaklanılması gerektiğine işaret etmiştir. Ayrıca insan ilişkileri, stratejik planlama, bütçeleme gibi konularda eğitilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Çalışmasının sonuç kısmında, iki denetim modelinden bahsetmiş ve bu iki modeli örnek olarak denetim sistemlerinin geliştirilmesini önermiştir. Birincisi klinik denetim modelidir, bu modelde öğretmenlerin kişisel farklılıklar göz önünde tutularak onlarla bireysel olarak ilgilenilmesi ve çalışmalarının birebir gözlenmesi önerilmiştir. Diğeri ise problem temelli öğrenmeye dayalı denetim modelidir, bu modelde müfettişlerin okullarda problemleri tanıyıcı çalışmalar yaparak, 'problem merkezli' yaklaşımlarla okullarda problemlerin çözümüne yönelik denetim çalışmaları yürütmeleri önerilmiştir.



Rijke (2008) “Avrupa perspektifinde okullar ve denetim: gelişmeler ve zorluklar” adlı çalışmasında artan toplumsal taleplerden, eğitim sisteminde denetimin öneminden, Avrupa’daki mevcut uygulamalardan ve denetimin geleceğinden bahsetmiştir. Rijke’e göre günümüzde birçok Avrupa ülkesinde aileler çocuklarının en iyi eğitimi almalarını istemekte ve bu yönde en kaliteli eğitim veren okulları takip etmektedir. Artan talepler ve okullarda kalite konusundaki süren tartışmalar karşısında eğitim sürecinde ve hedeflerinde değişimler yaşanmaktadır. Okulların toplumsal endişeleri giderici şekilde kamuoyuna cevap vermesi, eğitimde ne kadar iyi olduklarını tanıtmaları ve verilen parayı nasıl harcadığına dair açık bir şekilde hesap verebilmesi gerekmektedir. Bu süreçte denetim önemli rol oynamaktadır. Eğitim yasalarına uygunluğun sağlanması ve kaliteli eğitimin tüm kurumlarda desteklenmesi görevi denetçilere verilmiştir. Avrupa ülkelerinde bu konuda farklı uygulamalar gerçekleşmektedir. Bazı ülkelerde denetçiler okulu bir bütün olarak değerlendirmektedir. Denetçiler okulu ziyaret etmekte ve okulun tüm yönlerini kapsayan denetim raporları hazırlamakta ve yayınlamaktadır. Bazı ülkelerde denetçiler performans değerlendirmesini ön planda tutmakta, karar alma aşamasında yoğun tartışmalar yaşanmakta ve bu sayede okul gelişimi desteklenmekte ve sürece denetçiler de birebir dahil edilmektedir. Bazı ülkelerde ise müfettişler sadece danışmanlık rolü üstlenmekte ve okulların kalite geliştirme çalışmalarına rehberlik etmektedir. Rijke’e göre bu farklılıklara rağmen Avrupa ülkelerinde okul denetimi ve geleceği konusu ortak tartışma alanlarından birisidir. Çalışma sonunda, okullarda istenen kalite düzeyine ulaşabilmek için denetçilere; güvenilir bilgi sağlama, ortak kalite anlayışı geliştirme, okulların iç denetimine destek olma, kullanılan araç-gereç, yöntem ve metotların seçimi konularına önem vermeleri önerilmiştir.

Wolf ve Janssens (2007) çalışmalarında eğitim denetimi mekanizmalarının eğitim sistemine etkilerini incelemiştir. Eğitim denetimi konusunda ülkeler arasında farklılıkların olduğunu ancak genel olarak sistemin iyileştirilmesi ve kalitenin yükseltilmesi hedefinin ortak ana hedef olduğunu belirtmiştir. Çalışmada denetim süreci; okul ziyaretleri ve performans göstergelerinin kullanımı şeklinde iki kategoride ele alınmıştır. Okul ziyaretleri ile okulların sistematik olarak gözlemlendiği, okulların güçlü ve zayıf yönlerinin yerinde görüldüğü belirtilmiştir. Performans göstergelerinin kullanımı ile daha nesnel bir denetimin yapıldığı ve özellikle öğrencilerin ve ailelerin bu göstergeleri göz önünde tutarak okul seçimi yaptıkları ve bu nedenle göstergelerin ailelerin okul seçimini doğrudan etkilediği belirtilmiştir.

Hesap verebilirlik; okulların sorumluluk sahibi olmasını, ailelerin etkili şekilde bilgilendirilmesini ve okulların karşılaştırmalı bilgileri kullanmasını içermektedir. Çalışmada, denetimlerde asıl etkinin; eğitimde kalitenin temini, mevzuata uyum ve okulların iyileştirilmesi konuları üzerinde yoğunlaştığı belirtilmiştir. Ancak sürecin yan etkilerinin de olduğuna dikkat çekilmiştir. Bunlar; kasıtlı olarak yanlış beyanat verme, formların yanlış doldurulması, öğrenci test sonuçlarının yükseltilmesi, yetersiz görünen bazı öğretmenlerin derslerinin izlenmesinin önlenmesi gibi ya da kasıtsız olarak; aşırı kaygı ve stres, analiz hataları, gibi eylemlerin ortaya çıkabildiği ifade edilmiştir. Çalışma sonunda araştırmacılara denetimin yan etkilerine ilişkin daha kapsamlı araştırmalar yapmaları önerilmiştir.

Ebegbeleye (2005) çalışmasında, eğitim hizmetlerinin yerel yetkililer (Local Education Authority-LEA) tarafından sunumu konusunu incelemiştir. Çalışmasında, eğitim hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından yönetilmesi ve düzenlenmesi ile ulusal düzeyde belirlenen politikaların sağlıklı ve sağlam bir şekilde başarılacağını dile getirmiştir. Yapılması gerekenleri; eğitimde doğrudan katılımcı yönetim anlayışını sağlamak, yerel yetki alanına giren okullar arasında etkileşimi arttırmak ve yerel yönetimler arasında iletişim ağını güçlendirmek olarak sıralamıştır. Yerelden eğitim yönetimin bir sonucu olarak doğrudan katılıma dayanan bir okul denetimi anlayışının oluşacağını, bu sayede okullarda sadece müfredatının değil, aynı zamanda ders dışı faaliyetlerin de denetlenmesinin sağlanabileceğini ifade etmiştir. Çalışmada eğitimde sürekli izleme ve değerlendirmenin öneminden bahsedilmiş ve bu yolla zengin eğitim ortamlarının oluşturulmasının kolaylaşacağı belirtilmiştir. Yapılması gerekenleri; *okullarda öğrencilerin eğitimine başlamadan öğrenci alımlarını karşılayacak yeterli derslik var mıdır, hedeflere ulaşmak için öğretmenlerin ve öğrencilerin kullanacağı mekanların alt yapısı uygun mudur, sınıflarda gürültünün geçişini önleyici bölümler yeterli midir, öğrencilerin oyun alanları hedefler doğrultusunda tasarlanmış mıdır*, gibi sorularla ele alınmıştır. Yerel düzeyde görev yapan eğitim yetkililerinin tüm bu soruları cevaplamaktan sorumlu olduğu belirtilmiştir. Fakat merkeze bağlı müfettişler tarafından gerçekleştirilen üstünkörü kısa gözlem ve tespitlerle cevaplara ulaşmanın zor olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca okulları denetleyen personel sayısının az olduğu, bu nedenle okulları denetleyen personel sayısının öğrenci sayısı ile orantılı bir şekilde artırılması önerilmiştir.

Glover ve Levacic (2009) “Okullarda Etkili Yönetim: Denetim Raporlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında, okul yönetimi ve etkili liderlik konuları incelendiğinde önemli bir husus olarak okul denetimlerinin karşımıza çıktığı belirtilmiştir. Çalışmada, okul denetimlerine ait raporların okulların gelişimine ve araştırma konularının seçimine kaynaklık ettiği ifade edilmiştir. İngiltere’de OFSTED’in yayınlandığı raporların okullardaki problem durumlarını açıkça ortaya çıkarttığı, OFSTED raporlarının kamuoyunda tartışıldığı, analiz edildiği ve karşılaştırmalar yapıldığı ifade edilmiştir. İngiltere’de yerel yöneticilerin denetim raporlarını kullanarak olası eğitim politikalarını düzenlediği vurgulanmıştır. Denetim raporları ile okullardaki mevcut durumun resmedildiği, yayınlanan denetim raporları sayesinde eğitimde daha iyi uygulamaları geliştirmek için neler yapılması gerektiğinin açıkça ortaya konulduğu belirtilmiştir. Çalışma sonunda okul denetimi raporlarının incelenmesinin okullarda kaliteli yönetimlerin oluşturulmasına katkı sağladığı vurgulanmıştır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

### 3.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma nitel bir araştırmadır. Araştırma nitel araştırma desenlerinden *durum çalışması desenlemesine* göre desenlenmiştir. Şimşek ve Yıldırım (2006:71-291)'a göre durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerinde odaklanılır. Bütüncül çoklu durum deseninde, her durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbiriyle karşılaştırılır. Bu çalışmada seçilen desene uygun olarak; Almanya, Avusturya, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, İngiltere, İspanya ve Türkiye'deki eğitim denetimi ve okul denetimi sistemleri her ülke için tek tek incelenmiştir. Daha sonra süreçler birbirleri ile karşılaştırılmış, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur.

### 3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye ve Avrupa Birliğine üye ülkeler oluşturmaktadır. Örneklem nitel araştırmalarda sıkça kullanılan *maksimum çeşitlilik örnekleme* yoluyla oluşturulmuştur. Bu örnekleme çeşidinde amaç, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Ayrıca maksimum çeşitlilik örnekleme amaç çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006:108-109).

Bu amaçla Avrupa Birliği üyesi olan yirmi yedi ÷lke arasından yedi tanesi rastgele (seçkisiz) örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Ülkeler kura ile belirlenmiştir. Çalışmanın örnekleme dahil edilen üye ÷lkeler; Almanya, Avusturya, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, İngiltere ve İspanya'dır.

### 3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak *doküman inceleme yöntemi* kullanılmıştır. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya doküman inceleme tekniği denir. Doküman inceleme tekniği, belli bir amaca uygun olarak kaynakları bulma, inceleme, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Ekiz, 2007:153). Doküman inceleme tekniğinde yapılması gereken iş konuya ilişkin dokümanların bulunması, incelenmesi ve belli bir durum ya da görüşleri açığa çıkartacak bir sentez için gerekli düzenlemelerin yapılmasıdır (Ekiz, 2007:157). Bu amaçla ilk iş uygun yayın taramasını yapmaktır. Uygun yayın taraması yapıldıktan sonra verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması işlemlerine geçilir.

Araştırma ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklara üniversite kütüphaneleri ve internet aracılığı ile ulaşılmıştır. Bu çalışmada Avrupa Birliğine üye ÷lkelerin eğitim sistemlerine ilişkin detaylı bilgileri içeren "Eurydice" internet adresinden ve Avrupa Birliğine üye birçok ÷lkenin eğitim denetimi sistemi bilgilerinin yer aldığı "SICI" internet adresinden yararlanılmıştır. Ayrıca SICI web sayfasının iletişim bölümünde adı geçen 20 müfettiş ile e-postalar yoluyla iletişime geçilmiş ve konuyla ilgili daha fazla veri elde edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada genel olarak ana kaynaklara Eurydice, SICI ve ÷lkelerin eğitim bakanlığı sitelerinden ulaşılmıştır.

### 3.4. Verilerin Çözümlenmesi

Verilerin çözümlenmesinde nitel veri analiz biçimlerinden *betimsel analiz* kullanılmıştır. Betimsel analizde veri toplama araçlarında yer alan soru, konu ya da temalar temele alınarak veriler analiz edilir. Betimsel analiz, doğrudan konunun resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanmasını amaçlar (Ekiz, 2007:195). Araştırma sürecinde Almanya, Avusturya, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, İngiltere, İspanya ve Türkiye'deki eğitim denetimi sistemi ve okul denetimi sistemleri hakkında elde edilen veriler her ÷lke için ayrı ayrı incelenmiştir. Daha sonra süreçler arası benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarmak amacıyla karşılaştırmalı eğitim anlayışı göz önünde tutularak ÷lke eğitim denetimi sistemleri arasında karşılaştırmalar yapılmıştır.

Karşılaştırmalı eğitim, ülke eğitim sistemlerini karşılaştırmalı bir bakış açısıyla inceleyen eğitim biliminin bir alt dalıdır. Erdoğan (2006:23)'ın aktardığına göre karşılaştırmalı eğitime ilişkin bazı tanımlar şu şekildedir;

- Milli eğitim sistemlerini, siyasal, sosyal ve kültürel etkenleri göz önünde bulundurarak inceleyen, ilk ve ortaöğretim anlamını tartışan bir alandır (Unesco, 1955).
- Farklı kültürler ve farklı ülkelerde, iki veya daha fazla eğitim sisteminin benzerlikleri ve farklılıklarını tanımaya yardım eden, benzer görünen olguları açıklayan ve insanları eğitime yolları hakkında yararlı teklifler getiren bir disiplindir (Türkoğlu, 1985).
- Toplumlardaki mevcut eğitim sorunları ve nedenlerini, diğer benzer etkenlere değinerek saptayan ve yorumlayan bir araştırma alanıdır (Lauwers, Neff, Varış, 1979).
- Eğitim sorunlarının çözümlenmesi için farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini inceleyen bir alandır (Browse ve Cramer, 1965).
- Dünyadaki eğitim sorunlarının benzerliğini ortaya koymakla birlikte, bu sorunların farklı ülkelerde farklı şekilde meydana geldiğini ve çözüm yollarının da farklı olabileceğini gösteren bir alandır (King, 1979).

Özcan (2000:1)'a göre eğitim bilimlerinde, diğer bilimlerde olduğu gibi karşılaştırmalı çalışmalar, birbirleriyle karşılaştırma yapılır cinsten olguları karşılaştırarak belirli görüş açlarına ya da ölçütlere göre değerlendirmek ve bunlar arasında ortak, benzer ve farklı özellikleri saptamak esasına dayanır.

Çalışma sonunda elde edilen veriler ışığında Türkiye için uygulanabilir bir model önerisi sunulmuştur.

## **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE TARTIŞMA**

### **4.1. Araştırma Temel Problemine ve Alt Problemlerine İlişkin Bulgular**

#### **4.1.1. TÜRKİYE**

Yönetim Biçimi:	Cumhuriyet
Başkent:	Ankara
Yüzölçümü:	814,578 km <sup>2</sup>
Nüfus (2009):	72,561,312
AB Üyeliği:	Aday Ülke
Zorunlu Eğitim Süresi:	8 yıl

##### **4.1.1.1. Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı**

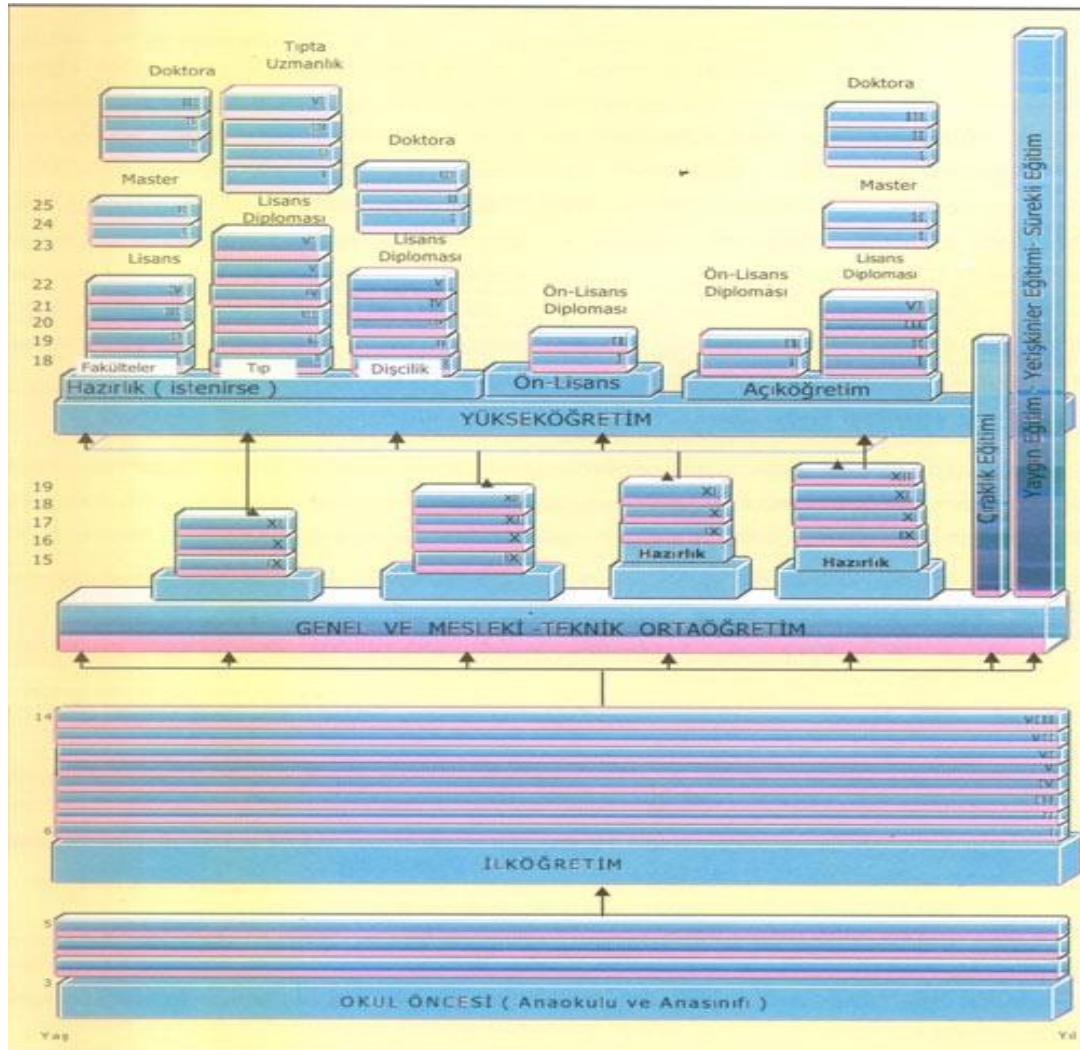
Türkiye'de eğitim; adalet, güvenlik ve sağlık gibi devletin temel işlevlerinden birisi olup devletin denetimi ve gözetimi altında yapılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilâtı, taşra ve yurtdışı teşkilâtları eğitim hizmetlerinin sunumunda önemli görevler üstlenmektedirler. Eğitim hakkı, T.C Anayasası ile güvence altına alınmış; eğitimin tür ve kademelerini ve işleyişe dönük esasları düzenleyen mevzuatla Türk Eğitim Sistemi bugünkü yapısını kurmuştur. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda (madde 2) Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları şu şekilde sıralanmıştır: Türk milletinin tüm fertlerini,

1. Atatürk ilke ve inkılaplarına ve Anayasa'da ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.



Şekil 4.1. Türkiye Okul Sistemi,

(<http://www.meb.gov.tr/Stats/ist2001/Bolum1s1.htm>)



Türk Millî Eğitim sistemi, bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılayacak şekilde ve bir bütünlük içinde "*örgün eğitim*" ve "*yaygın eğitim*" olmak üzere, iki ana bölümden oluşur.

**A. Örgün Eğitim:** Örgün Eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Türkiye’de örgün eğitim basamakları;

1. Okul öncesi eğitim,
2. İlköğretim,
3. Ortaöğretim
4. Yükseköğretimdir.

**1.Okul Öncesi Eğitim:** Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız ana okulları olarak kurulabildikleri gibi, kız meslek liselerine bağlı uygulama sınıfları ile diğer öğretim kurumlarına bağlı anasınıfları olarak da açılabilir.

**2.İlköğretim:** İlköğretim, 6-14 yaş grubundaki çocukların eğitim ve öğrenimini kapsar. İlköğretimin amacı; her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, millî ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır. İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

**3.Ortaöğretim:** Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az dört yıllık genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Ortaöğretim kurumlarının süreleri 2005 yılında en az dört yıla çıkarılmıştır. Ortaöğretim; Genel ve Mesleki-Teknik Ortaöğretim olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

**-Genel ortaöğretim:** Genel ortaöğretimin amacı; öğrencileri ortaöğretim seviyesinde asgari genel kültüre sahip, toplumun sorunlarını tanıyan, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan insanlar olarak yetiştirmek ve yükseköğretime hazırlamaktır. Genel ortaöğretim; genel liseler, Anadolu liseleri, fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, spor liseleri, Anadolu güzel sanatlar liseleri ve çok programlı liselerden oluşmaktadır.

**-Meslekî ve teknik ortaöğretim:** Meslekî ve teknik ortaöğretim; iş ve meslek alanlarına iş gücü yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarıdır. Meslekî ve teknik ortaöğretim; Meslek liseleri, teknik liseler, Anadolu meslek liseleri, Anadolu teknik liseleri, sağlık, tarım, turizm, adalet, tapu ve kadastro meslek liselerinden oluşmaktadır.

**4.Yükseköğretim:** Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğrenim veren, en üst seviyeli insan gücünün ve bilimsel araştırma alanlarının istediği elemanları yetiştiren eğitim kurumlarının tümünü kapsar.

**B.Yaygın Eğitim:** Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan bireylere ilgi ve gereksinme duydukları alanda örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerini kapsar (Türk Milli Eğitim Sistemi, www.meb.gov.tr).

#### 4.1.1.2. Türkiye Eğitim Denetimi Sistemi

Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre, eğitim ve öğretim hizmetlerinin devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden “*Millî Eğitim Bakanlığı*” sorumludur. Milli Eğitim Bakanlığı denetim sorumluluğunu yerine getirmek için iki birim oluşturmuştur. Bunlar; bakanlık merkez teşkilatı bünyesinde doğrudan doğruya bakana bağlı olan **Teftiş Kurulu Başkanlığı** ve il milli eğitim müdürlükleri bünyesinde oluşturulan **İlköğretim Teftiş Kurulları**dır.

Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilâtı, 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanununa göre; (1) Merkez örgütü, (2) Taşra örgütü, (3) Yurtdışı örgütü, (4) Bağlı kuruluşlar, olmak üzere dört ana bölümden meydana gelmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütü, altı bölümden ve bu bölümlere bağlı alt birimlerden oluşmaktadır.

1. Bakanlık Makamı,
2. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı,
3. Ana Hizmet Birimleri,
4. **Danışma ve Denetim Birimleri,**
5. Yardımcı Birimler,
6. Sürekli Kurulları

Merkez örgütü yapısında yer alan “Danışma ve Denetim Birimleri” içerisinde bulunan “Teftiş Kurulu Başkanlığı” Bakanlığa doğrudan bağlı olarak eğitim denetimi görevini yerine getirmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Taşra örgütü ise 81 il ve 924 ilçede örgütlenmiştir. Millî Eğitim Müdürlüklerinin görev alanları şöyle gruplandırılmıştır;

1. Yönetim hizmetleri
2. Personel hizmetleri
3. Eğitim-öğretim hizmetleri
4. Bütçe-yatırım hizmetleri
5. Araştırma-plânlama-istatistik hizmetleri
- 6. Teftiş-rehberlik-soruşturma hizmetleri**
7. Sivil savunma hizmetleri

Bu gruplama içerisinde belirtilen “Teftiş, rehberlik ve soruşturma hizmetleri” illerde kurulan “İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları” tarafından gerçekleştirilmektedir.

Türk Eğitim Sisteminde anayasa ve kanunlarda belirtilen maddeler, yönetmelik, genelge ve yönergelerle denetim faaliyetleri yürütülmektedir.

#### **Türk Eğitim Sisteminde Denetim Alt Sisteminin Yasal Dayanakları:**

Anayasa'nın 42. maddesindeki, “...eğitim ve öğretim, Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır.” hükmü;

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 56. maddesindeki, “Eğitim-öğretim hizmetinin, bu Kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.” şeklindeki ifade;

3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 27/a maddesindeki, “Teftiş Kurulu Başkanlığı, Bakan adına Bakanlık teşkilâtı ile kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleri ile ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütür.” hükmü;

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 110. maddesinde yer alan, “Devlet Memurlarının sicil dosyalarına, müfettişler tarafından verilecek raporlar konulur.” şeklindeki hükmü;

1702 Sayılı Kanun'un 16. maddesinde belirtilen, "*İlk ve orta tedrisat muallimlerinin terfilerinde esas kıdemle beraber, vazifelerindeki muvaffakiyetleridir.*" esası;

430 Sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 1. Maddesinde yer alan, "*Türkiye dahilindeki bütün müessesat-ı ilmiye ve tedrisiye, Maarif Vekaleti'ne merbuttur*" şeklindeki ifade;

625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 43. maddesindeki, "*Her derece ve nitelikteki Özel Öğretim Kurumları, eğitim-öğretim ve yönetim bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nca özel yönetmeliğine göre teftiş ve denetlemeye tabi tutulur.*" hükmü;

Ayrıca; Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin ilgili maddesindeki, "*...kurumların genel denetimleri sırasında, öğretmenlerin ders teftişleri yapılır. Teftiş sonucunda tanzim edilen raporların bir sureti Bakanlığa gönderilir.*" şeklindeki açıklama;

Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü ve Yönetmeliği'nde yer alan, "Denetim Hizmetleri" ile ilgili açıklamalar; denetimin yasal dayanağını teşkil etmektedir.

Üniter Devlet yapımız içerisinde ve ülke düzeyinde Milli Eğitimde eğitim-öğretimin birlik ve bütünlüğünü sağlama görev ve sorumluluğu ile denetimi Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı kendisine bağlı olarak çalışan iki birim vasıtasıyla denetim görevini gerçekleştirilmektedir. Bu birimler;

1. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı,
2. İl Milli Eğitim Müdürlüklerinde bulunan İlköğretim Müfettişleri Kurulu Başkanlığı.

Ayrıca Yükseköğretim Kurumu bünyesinde yer alan Yükseköğretim Denetleme Kurulu ile yüksek öğretim basamağındaki eğitim-öğretim faaliyetlerinin denetimi gerçekleştirilir.

### **1. Teftiş Kurulu Başkanlığı:**

Teftiş Kurulu bir Başkanla, başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcılardan oluşmaktadır ve doğrudan Bakanla bağlıdır. Kurulun görev merkezi Ankara'dır. Görev merkezi Ankara olan Teftiş Kurulu'nun İstanbul ve İzmir'de de çalışma merkezleri vardır.

Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde Teftiş Kurulunun görevleri belirtilmiştir. Yönetmeliğe göre (Madde-7); Kurul, Bakanın emri ve onayı üzerine Bakan adına aşağıdaki görevleri yapar:

a) Bakanlığın merkez, taşra, yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek, Bakanlığın gözetim ve denetimine tabi diğer okul ve kurumlarda teftiş ve denetlemelerde bulunmak,

b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla inceleme ve araştırmalarda bulunarak gerekli önerileri hazırlamak ve Bakana sunmak.

c) Özel kanunlarla verilen, mevzuatla yer alan diğer görevler ile Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Teftiş Kurulu, yukarıda belirtilen görevleri yerine getirirken, öncelikle;

1) Yönetici, öğretmen ve memurların meslek alanında fikir yönünden gelişmelerini sağlayacak mesleki yardım hizmetlerini gerçekleştirir.

2) Okullarımızda milli ülkülerin yaşatılmasını, Türk kültürünün yükseltilmesini, gençlerimizin Atatürk inkılap ve ilkelerine bağlı, yurdunu, milletini seven, ilmi düşünceye sahip, üretici, sağlıklı, uygar vatandaşlar olarak yetiştirilmelerini ana hedef alır.

3) Eğitim kurumlarının gelişmelerini, görevlilerin şevk ve liyakatla çalışmalarının sağlanmasında rehberlikte bulunur.

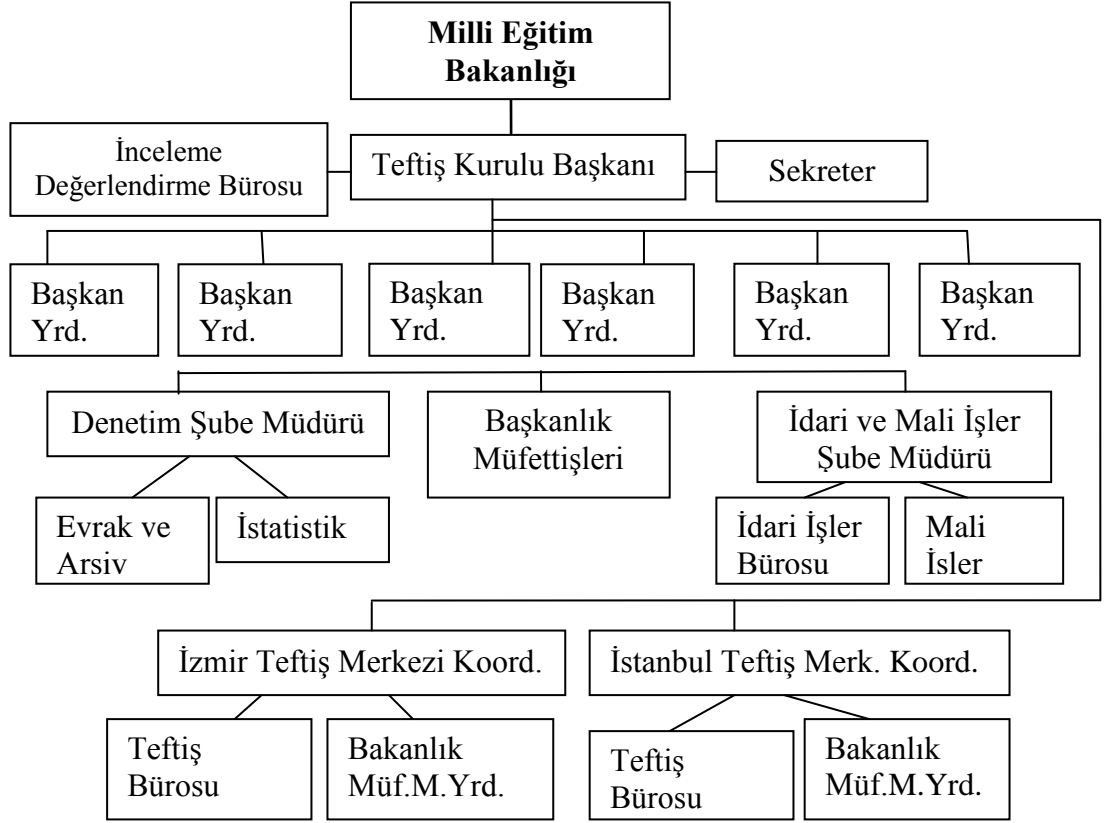
4) Bakanlığın eğitim-öğretim politikasının, teşkilat mensupları ve diğer ilgililer tarafından anlaşılmasına çalışır.

5) Çevrede, öğrenci velilerine, öğretmenlere ve yöneticilere karşı anlayış; yakınlık ve takdir duygusu uyandırılmasını destekler, uygun eğitim ortamının hazırlanmasında etkili olur.

6) Bakanlık merkez teşkilatı ile okulla ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlar arasında karşılıklı iletişimin gerçekleştirilmesi yönünde çaba harcar. Özellikle görevlilerin ve diğer ilgililerin istek, ihtiyaç ve tekliflerinden Bakanlık yetkililerini haberdar eder.

7) Türk Milli Eğitimi amaçlarının ne dereceye kadar gerçekleştirildiğini, yapılması gereken çalışmaları, işlemleri ve yöntemleri inceler, araştırır; amaçlardan ve mevzuattan sapmaları, aksamaları ve sebeplerini belirler ve düzeltilme çarelerini gösterir.

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yapısı aşağıdaki şekilde gibidir.



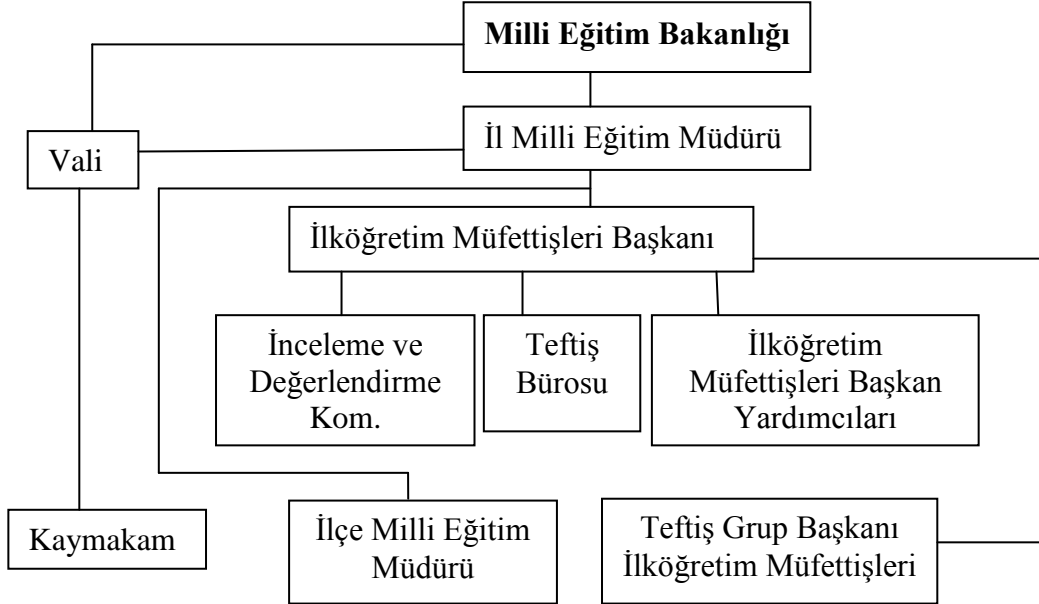
Şekil 4.2. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yapısı Şeması (www.meb.gov.tr, Taymaz, 1997:11)

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 3.maddesine göre “*Kurul doğrudan bakana bağlıdır.*” Aynı tüzüğü'nün 8. maddesine göre;

Müfettişlere Bakan ve Başkan dışında hiçbir yerden emir verilemez. Müfettişler Bakanın emri ya da onayı üzerine Bakan adına denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek; görülecek yanlışlık ve eksikliklerin giderilmesi ve düzeltilmesi yollarını araştırmak ve işlerin istenen düzeyde yürütmesini sağlamak için alınması gereken önlemleri ve düşüncelerini raporla başkanlığa bildirmekle; Öğrencilerin millî eğitimin amaç ve ilkelerine uygun biçimde yetiştirilip yetiştirilmediğini, yetenek, bilgi ve beceri kazandırılıp kazandırılmadığını incelemek, araştırmak ve sonuçlarını başkanlığa sunmak; yolsuzluklar için sorumlular hakkında soruşturmaya başlamak ve durumu derhal başkanlığa bildirmek; yurt içinde ve dışında inceleme ve araştırmalar yapmak, görevlendirildikleri komisyon, seminer, toplantı ve benzeri mesleki çalışmalara katılmak; kanun, tüzük, yönetmelik ve diğer mevzuatla verilen görevleri yapmakla yükümlüdürler.

## 2. İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı:

İlköğretim müfettişleri başkanlığı, taşra teşkilatında yani illerde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışır. İlköğretim müfettişliği başkanlığı, başkan ve başkan yardımcıları ile müfettiş ve müfettiş yardımcılarında oluşan bir danışma denetleme birimidir.



Şekil 4.3. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı Yapısı Şeması (www.meb.gov.tr, Taymaz, 1997:11)

3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri hakkında kanununun 53. maddesinin son fıkrasında;

İl Millî Eğitim Müdürlükleri bünyesinde ‘İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı’ oluşturulur. İlköğretim Müfettişleri en az dört yıl süreli yüksek öğrenimli öğretmenler arasından yarışma sınavı ile yardımcı olarak mesleğe alınırlar. Bu görevde üç yıllık yetiştirme dönemini takiben yapılacak yeterlik sınavını başaranlar ilköğretim müfettişi kadrolarına atanırlar. İlköğretim müfettişlerinin ve yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulü, nitelikleri, yetiştirme şekli ve atanmalarına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.

ifadesiyle İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarının oluşturulması hükmüne yer verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde kurumların rehberlik ve teftişi sürecinin gerçekleştirmek istediği genel amaçlar şu şekilde belirtilmiştir;

1. Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak, kurum amaçlarının gerçekleştirilmesinde yönetici, öğretmen ve diğer personelin çalışmalarını yönlendirmek,
2. Kurumların program ve düzenleyici kurallara uygun çalışıp çalışmadıklarını denetlemek, değerlendirmek, düzeltici ve geliştirici önlemler almak.
3. Kurum personelinin görevi başında yetişmelerini sağlamak, çalışmalarını objektif olarak ölçmek ve değerlendirmek.
4. Kurum personeli arasında birlik ve dayanışmaya, hizmetin yürütülmesinde, planlama, eş güdüm ve uygulamaya katkıda bulunmak.
5. Eğitim öğretimle ilgili sorunları belirlemek ve çözüme yardımcı olmak.
6. İnsan gücü, tesis, araç-gereç ve zamanın ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlamak,
7. Kurumun çevreyle bütünleşmesine, yönetici, öğretmen ve veliler arasında uyumlu ilişkiler kurulmasına katkıda bulunmak.
8. Güdülemeyi ve morali artırmak; iş doyumunu sağlamak, üretim ve verimliliği en üst düzeye çıkarmak.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesinin Rehberlik ve Teftişin İlkeleri başlığında (6.Madde), kurumların rehberlik ve teftişinde göz önünde bulundurulacak ilkeler ise şu şekilde belirtilmiştir;

- a. Rehberlik ve teftiş; kontrol, düzeltme ve geliştirme amaçlı yapılıır.
- b. Rehberlik ve teftiş demokratik bir süreçtir.
- c. Yetkiden çok etkiyi, özendirmeyi, ödülü, işbirliğini ve katılmayı içerir.
- d. Eğitim, öğretim ve yönetim etkinliklerinin bütünü ile ilgilidir.
- e. Sorunları paylaşma, belirleme ve çözümlemede birlikte karar verme, plânlama, uygulama, değerlendirmeyi ve gerekirse bir gelişim plânı yapmayı gerektirir.
- f. Sorumlulukların paylaşılmasına ve insanî ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunur.
- g. Yönetici, öğretmen ve diğer personelin meslekteki yeterliliğini geliştirmesine yardım eder.
- h. Bütünlük ve devamlılığı gerektirir.
- i. Bireysel farklılıkları ve çevre koşullarını dikkate alır.



- j. Millî eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine hizmet eder.
- k. Eğitim öğretim yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesini sağlayacak inceleme ve araştırmalara önem verir.
- l. Öğretme ve öğrenme sürecinin geliştirilmesini esas alır.
- m. Bilimsel ve objektif esaslara dayanır.
- n. Teftiş etkinliklerini değerlendirir ve teftiş sistemlerinin gelişmesini sağlar.
- o. Açıklık ve güvenilirliği gerektirir, müfettiş öğretmenin gereksinim duyduğu konuları birlikte belirler, teftiş sonrası görüşlerini öğretmenle paylaşır.
- ö. Ekonomiklik ve verimliliği gerektirir.
- p. Sistemi amaçlarına uygun olarak yaşatmayı, madde ve insan kaynaklarının en verimli bir biçimde kullanılmasını esas alır.

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Bakanlık müfettişliği ve İlköğretim müfettişliği olmak üzere iki tip müfettiş organizasyonu vardır;

**-Bakanlık Müfettişliği:** Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu, Bakanlık merkez teşkilatı bünyesi içerisinde kurulmuştur. Bakanlık Müfettişleri bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla inceleme, araştırma ve soruşturmalarda bulunarak gerekli önlemleri almak ve bakana sunmakla görevlidirler.

**-İlköğretim Müfettişliği:** İlköğretim Müfettişleri Taşra teşkilatında yani illerde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı olarak çalışırlar.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği (1999)’nin 43. maddesine göre müfettişlerin görev ve yetkileri şu şekildedir:

1. Rehberlik ve iş başında yetiştirme,
2. Teftiş ve Değerlendirme,
3. İnceleme,
4. Soruşturma
5. Araştırma olarak belirlenmiştir.

Aynı yönetmeliğin 44. Maddesinde, İlköğretim Müfettişlerine ve Müfettiş yardımcılara vali, millî eğitim müdürü ve başkanın dışında hiç kimsenin görev ve emir veremeyeceği vurgulanmıştır.

### **Türkiye’de Eğitim Müfettişlerinin Seçilmesi ve Yetiştirilmesi:**

Türkiye’de müfettiş adayları Bakanlıkça düzenlenen giriş sınavına girerler, sınavdan başarılı olan adaylar mülakata alınırlar ve mülakatı başarıyla tamamlayan adaylar müfettiş yardımcısı olarak göreve seçilirler. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği (1993)’e göre; Kamu Personel Seçme Sınavı sonuçlarına dayalı olarak kamu görevlerine ilk defa atanacaklar ile Bakanlığa bağlı okul ve kurumlarda branşında öğretmenlik veya yöneticilik yapanlar arasından Milli Eğitim Bakanlığı müfettiş yardımcılığına atanabilmek için Bakanlıkça yapılacak giriş sınavını kazanmak şarttır (Madde-14).

Müfettiş yardımcılarının yetiştirilmesi: Müfettiş yardımcılarının yetiştirilme programı, hizmet içi eğitim ile bu eğitimde başarılı olanların katılacağı görev başında yetiştirme eğitimi olmak üzere iki aşamadan oluşur. Müfettiş yardımcılarının yetiştirilme süresi üç yıldır.

Müfettiş yardımcıları, Personel Genel Müdürlüğünce hazırlanacak bir program dahilinde Bakanlığın hizmetiçi eğitim merkezlerinde veya yüksek öğretim kurumlarında hizmet içi eğitimle yetiştirilirler. Hizmet içi eğitimde başarılı olan müfettiş yardımcıları, bir müfettişin rehberliğinde görev başında yetiştirme eğitimine alınırlar. Görev başında yetiştirme eğitimi ve süresi müfettiş yardımcılığı yetiştirme programında belirlenir. Bu programda; rehberlik ve iş başında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme ve soruşturma konuları ile tutum ve davranışlar gibi konulara yer verilir.

Müfettiş Yardımcıları üç yıllık yetiştirme dönemi sonunda yeterlik sınavına girerler. Yeterlik sınavında 100 üzerinden 70 puanı geçen adaylar başarılı sayılırlar. Sınav sonuçları sınavı izleyen on beş gün içinde Bakanlıkta ve il millî eğitim müdürlüklerinde ilan edilir. Yeterlik sınavında başarılı olanlar Personel Genel Müdürlüğünün teklifi ve Bakanlık onayı ile ihtiyaç bulunan illere ilköğretim müfettişi olarak atanırlar.

Teftiş Kurulu Başkanlığına Müfettiş Ataması: Kurul’da görevli olan ve en az on iki yıl müfettişliği bulunan başmüfettişler arasından, meslekî yetenek, başarı ve kıdem durumları birlikte değerlendirilmek suretiyle atama yapılır (Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 1993, Md.52).

**Müfettişlerin Görev ve Yetkileri:** Müfettişlerin, Bakanın emri veya onayı üzerine Bakan adına yapacakları işler (Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği Madde.10);

a) Okullarımızda, milli ülkülerimizin yaşatılması, birlik ve beraberliğin devamı; gençlerin, ahlak disiplini içerisinde müsbet anlayışlı, çalışkan hoşgörülü, karakter sahibi ve yararlı yurttaşlar olarak yetiştirilmeleri yönünde alınması gerekli önlemlere ilişkin inceleme ve araştırmaları yapmak,

b) Bakanlık teşkilatının her türlü faaliyet ve işlemlerinin teftiş, inceleme ve gerektiğinde soruşturmasını yapmak,

c) Denetimler sırasında tespit edilen yanlışlıkların, eksikliklerin ve metod aksaklıklarının giderilmesi için gerekli gördüğü tedbirleri yerinde aldirmek,

d) Denetlenen kurum ve kuruluşların, Türk Milli Eğitiminin amaçlarını gerçekleştirmek için yaptıkları çalışmalar ile etkinliklerinin yeterlik durumlarını araştırmak, belirlenen noksanlıklarla ilgili olarak mevzuata dayalı açıklamalarla görevlilerin iş basında yetiştirmelerine katkıda bulunmak,

e) Öğrencilerin Milli Eğitimin amaç ve ilkeleri doğrultusunda yetiştirilme derecelerini belirlemek; ilgi, istek, bilgi ve becerileri yönünde yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için gerekli çabanın gösterilmesini desteklemek; öğretim programlarının bütünlük içerisinde işlenmesi ve seviye farklılıklarına sebep olabilecek değişik uygulamalara yer verilmemesi için ilgili öğretmenler arasında gerekli koordinasyonun sağlanma düzeyini kontrol etmek ve rehberlikte bulunarak, alınacak önlemleri belirlemek ve Bakanlığa bilgi sunmak,

f) Öğrencilere, milli değerlerimizin kavratılması, örf, adet ve geleneklerimizin benimsetilmesi ve okulun, bulunduğu yörenin bir kültür merkezi konumuna getirilmesi için çalışmaların geliştirilmesi yönünde rehberlik yapmak, öğretmen ve yöneticilerce gerekli planlama ve uygulamaların yapılıp yapılmadığını araştırmak,

g) Teftiş ve incelemeler sırasında, mevzuattan sapma ve yolsuzlukların belirlenmesi halinde, sorumluları hakkında tabi oldukları soruşturma usulüne uygun olarak gereğini yapmak ve durumu hemen Başkanlığa bildirmek,

h) Bakanlığa ilgilendiren konularla ilgili olarak, yurt içinde ve yurt dışında inceleme ve araştırmalar yapmak; Başkanlıkça gerek görülmesi halinde kurs, seminer, konferans gibi mesleki çalışmalara katılmak,

1) Eğitim-öğretim konuları ile mevzuatın uygulanmasından doğan sonuçlar üzerinde incelemeler yapmak, görülecek yanlışlık ve eksikliklerin giderilmesi yollarını araştırmak ve işlerin düzen içerisinde yürütülmesini sağlamak için alınması gereken önlemleri belirlemek ve düşüncelerini bir raporla Bakanlığa bildirmek,

i) Okul ve kurumlardaki görevlilerin, yeterlik, çalışma ve davranışlarını değerlendirmek suretiyle başarılarını ve moral güçlerini artırıcı yardımlarda bulunmak, üst görevlere layık olanları belirlemek,

j) Çalışma sonuçlarını; ön inceleme raporu düzenlenecek durumlar hariç rapor ile işin bitiminden itibaren 20 gün içinde, ön inceleme raporlarını ise 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunda belirtilen süre içinde ve usulüne uygun şekilde Teftiş Kurulu Başkanlığına sunmak,

k) Görevli gidecekleri yerlere hareketlerini, bu yerlere varış ve buradan ayrılışlarını telgraf veya faksla Başkanlığa bildirmek,

l) Kendilerine gelen yazılarla, düzenledikleri raporlar ve yazıların birer örneklerini saklamak ve bunların kaydı için bir defter tutmak,

m) Kanun, tüzük, yönetmelik ve mevzuatla verilen diğer görevleri yapmaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yıllık teftiş planı kapsamındaki illerde genel teftiş programına göre kurum teftişleri yapılır. Bu teftişlerle ilgili olarak Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde yer alan hükümlerin yanı sıra görülen eksikliklerin giderilmesi için Teftiş Kurulu Başkanlığınca genelge ve turne emirleri hazırlanarak müfettişlere duyurulur. Turne emirlerinde kurum teftişinin grupça yapılacağı, grup başkanı, başlangıçta ve sonunda ziyaretler, işbölümü, dikkate alınacak muhtıralar, ders teftişleri, sınav teftişleri, toplantıların düzenlenmesi, soruşturmalar, raporların hazırlanması konularında açıklamalar yapılır (Taymaz, 1997:130).

**Kurum Teftişi:** Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş yönergesi (2001)'e göre kurum teftişi; kurumların sistemindeki yeniliklerin ilgili kurumlara iletilmesi, kurumun çalışmalarını güçleştiren veya zayıflatan nedenlerin belirlenmesi, gerekli önlemlerin yerinde ve zamanında alınması, kurumun amaçlarını gerçekleştirmede insan ve madde kaynakları ile bunlardan yararlanılma durumunun gözlenerek yerinde ve etkili bir biçimde kullanılmasının sağlanması, eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin geliştirilmesi, öğretme-öğrenme ve yönetim sürecinin etkili duruma getirilmesi için

objektif verilere, yasa, tüzük, yönetmelik, genelge emir ve kararlara dayalı olarak gözlenmesi, kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilerek geliştirilmesidir.

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde (madde.15) “*İlköğretim kurumlarında hiçbir kurum, yönetici, öğretmen veya diğer personel iki takvim yılı üst üste teftihsiz bırakılamaz*” ifadesi ile ilköğretim kurumları iki yılda bir en az bir kez teftiş edilmektedir. Aynı yönergeye göre kurum teftişinde incelenecek durumlar şu şekilde sıralanmaktadır(madde.17):

**A) Fiziki durum:**

1) Yönetim odaları, derslikler, laboratuvarlar, atölye, (işlik) okul kooperatifi, kantin, kitaplık, konferans salonu, beden eğitimi salonu veya çok amaçlı salon, eğitici kol çalışma odaları, oyun sahaları ve spor tesisleri, okul bahçesi ve ayrılan oyun alanı, lavabo-tuvalet, aydınlatma, ısıtma ve su tesisleri ile yatılı ve pansiyonlu okullarda bunlarla birlikte yatakhane, revir, yemekhane, mutfak, bulaşık yıkama yeri, banyo-duş ve lavabolar, çamaşırhane, depo, ambarlar, etüt salonları ve garaj gibi yerlerin gereksinimi karşılar nitelik ve nicelikte olması,

2) Yangından korunma ve sivil savunma önlemlerinin alınması,

3) Kurumun fizikî yapısında yapılacak değişiklikler için gerekli iznin alınması,

4) Genel temizliğe, mevcut eşya, ders araç ve gereçlerinin bakımına ve düzenine gereken ilginin gösterilmesi,

5) Okul, sınıf ve bölüm adlarının levhalara yazılıp uygun yerlere asılması,

6) Okul çevre duvarı, bahçesinin ağaçlandırılması, uygulama bahçesi ve sportif etkinlikler için düzenlenmesi,

7) Türk Bayrağı ile ilgili yasal gerekleri uygulama, Atatürk ve şeref köşelerini hazırlama, derslik ve koridorların mevzuatına ve hizmetin niteliğine göre düzenlenmesi,

8) Varsa motorlu araçların bakım, kullanma ve onarım durumları, gibi fizikî koşulların eğitim ve öğretimi geliştirecek düzeyde olması, değerlendirilir.

**B) Eğitim ve öğretim durumu:**

1) Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler,

2) Törenler, anma ve kutlama etkinlikleri,

3) Rehberlik ve eğitici kol çalışmaları,

4) Yıllık, ünite, günlük ve ders plânları ile ders dağıtım çizelgelerinin hazırlanması ve uygulanması,

5) Seçmeli derslerin belirlenmesinde okul ve çevre koşulların dikkate alınması,

6) Ders araç ve gereçlerinin sağlanması, bakımı ve korunması yatılı ve pansiyonlu okullarda etüt saatlerinin program ve mevzuat doğrultusunda plânlanması,

7) Okul ve sınıf kitaplıklarının oluşturulması,

8) Özel eğitim gerektiren çocukların eğitiminde alınması gereken önlemleri ve özel eğitim uygulamalarına yer verilmesi,

9) Öğretmenler, zümre öğretmenler ve şube öğretmenler kurulu çalışmaları,

10) Okul çevre ilişkileri, okul aile birliği, okul, sınıf ve veli toplantısının yapılması, değerlendirilir.

### **C) Büro işleri:**

1) Kurumlarda tutulması gerekli defter, dosya ve kayıtların kuralına uygun tutulması,

2) Yazışmalarda desimal dosya sisteminin kullanılması, resmî yazışma kurallarının uygulanması,

3) Duyurular dosyası tutulması değerlendirilir.

### **D) Öğrenci işleri**

1) Öğrenci kayıtları, künye defterleri, okullar arası öğrenci yer değiştirmeleri ve yabancı öğrencilerin kayıtlarının mevzuatına uygunluğu,

2) Öğrenci devam devamsızlık işleri, öğrenci gelişim dosyalarının işlenmesi,

3) Sınıf geçme defteri, yıl sonu ve ağırlıklı yıl sonu notları ile yıl sonu başarı ortalaması ve ağırlıklı yıl sonu başarı ortalamalarının işlenmesi,

4) Diploma, karne, kurs belgesi, takdirname, teşekkür, yoklama fişleri, sicil, rapor, kayıt silme, dosya isteme-gönderme ile ilgili işlerin gereğince yürütülmesi,

5) Dönem ve sınav çizelgelerinin temiz ve doğru bir biçimde düzenlenmesi,

6) Sınıfını geçen ve sınıf tekrarına karar verilen öğrencilerle ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi,

7) Zümre ve şube öğretmenler kurulu tutanaklarının kuralına uygunluğu, sınıf geçme durumlarının öğrencilere duyurulması,

8) Müzik ve Beden Eğitimi derslerinden sorumlu olmayan öğrencilere ilişkin işlemler ve öğrenci istatistiklerinin izlenmesi,

9) Rehberlik hizmetlerinin yürütülme durumu ve rehberlik hizmetleri verilen öğrenci sayısı, değerlendirilir.

**E) Personel işleri:**

1) Öğretmen, memur ve diğer personel için kuralına uygun devam-devamsızlık ve sicil defterlerinin, kişisel dosyalarının tutulması,

2) Öğretmenlerin, yöneticilerin ve diğer personelin işe başlayış ve ayrılışlarının ilgili makamlara bildirilmesi,

3) Ders dağıtım çizelgelerinin Kasım ayı başında, öğretim yılı içerisinde yönetici ve öğretmenlerin ders saatlerinde yapılan değişikliklerin il veya ilçe millî eğitim müdürlüğüne zamanında bildirilmesi,

4) Aday memurların yetiştirilmelerinin ilgili mevzuata uygunluğu,

5) Yöneticiler, öğretmenler ve diğer personel arasında iş bölümü ve görevlerin değişmesi durumunda devir teslim işlerinin yapılması,

6) Mutfak, yemekhane, çamaşırhane, kantin ve benzeri yerlerde çalışan personelin kurum özelliğine göre belirlenen aralıklarla kontrollerinin yaptırılması,

7) Yönetici tarafından personelin çalışmalarını izleme defterinin tutulması,

8) Öğretmen, yönetici, memur ve hizmetlilerinin özlük ve atama işlerinin zamanında kuralına uygun olarak yürütülmesi,

9) Görevlilerin haftalık ders saatlerine ve branşlarına uygun biçimde çalıştırılması,

10) Yabancı uyruklu öğretmen (varsa) görevlendirilmeleriyle ilgili çalışma izinlerinin olup olmadığının izlenmesi,

11) Rehber öğretmenlerin mevzuatına uygun çalıştırılması,

12) Ders saati karşılığı çalıştırılan öğretmenlerin ders saatlerinin Bakanlar Kurulu Kararına uygunluğu,

13) Personel nöbet çizelgesinin ve nöbet defterinin hazırlanması,

14) Kuruma gelen Tebliğler Dergileri, genelge ve yazıların zamanında duyurulması, değerlendirilir.

**F) Hesap, ayniyat ve döner sermaye işleri:**

1) Kurumlarda; bütçe önerilerinin yapılmış olması, ödenek defterlerinin tutulması,

2) İhale yolu ile yapılan satın almaların mevzuata uygunluğu,

3) Teslim alma, sayım komisyonlarının çalışmalarının kuralınca yürütülmesi,

4) Millî Eğitim Vakfı katkı payları ile ilgili işlemlerin kurallara uygun yürütülmesi,

5) Ücretli okutulan dersleri gösteren aylık çizelgelerin kuralına uygun hazırlanması,

6) Aylık ve ücret bordroları ile özel gider indirimi mevzuatı doğrultusunda düzenlenmesi,

7) Ana sınıfı ücretlerinin kuralına uygun toplanması ve harcanması,

8) Yatılı ve pansiyonlu okullarda ödenek defteri, ambar kontrol defteri, temrinlik malzeme sarf ve takım dağıtım defterleri pansiyon taksit defteri, yatılı öğrenci yoklama defteri, parasız yatılı öğrenci eşya, kitap ve parasız yatılı öğrencilere verilen aylık harçlık defterlerinin usulüne uygun düzenli bir biçimde tutulması,

9) Kooperatif veya kantin hizmetlerinin yürütülmesi,

10) Revir, hasta kayıt ve ilaç defterlerinin zamanında işlenmesi,

11) Özel eğitim okul ve kurumları, özel yönetmeliğinde belirtilen belge, defter ve dosyaların kuralına uygun olarak tutulması,

12) Öğrenci taşıma ve beslenme hizmetlerinin mevzuatına uygun yapılması, değerlendirilir.

#### **G) Demirbaş:**

1) A, B, C, demirbaş eşya defterlerinin tutulması,

2) Demirbaş eşya üzerine demirbaş numaralarının yazılması ve bulunduğu bölüme listenin asılması,

3) Demirbaş eşyanın kayıttan düşmesi ve Millî Emlâk Dairesi'ne gönderilmesi,

4) Kullanılmaya ve yoğaltılmaya özgü araç ve gereçlerin, ilgili defterlere kaydedilmesi ve depo giriş çıkış işlemlerinin mevzuat doğrultusunda yapılması,

5) Demirbaş eşya sayım ve dökümünün zamanında yapılarak, görevliler arasında devir teslim işleminin yapılması,

6) Döner sermaye işlerinin mevzuatına göre yürütülmesi, değerlendirilir.

Kurum teftişi ile birlikte yöneticiler, öğretmenler ve diğer personelin teftişinin yapılması esastır. Kurum denetiminden sonra görevli müfettişlerce ulaşılan bulgulara ilişkin “**Kurum Teftiş Raporu**” hazırlanır. Rapor en geç on beş gün içinde yazılır ve başkanlığa sunulur. Başkanlık; kurum teftiş raporunun değerlendirme bölümü ile yönetici ve öğretmen teftiş formlarının bir örneğini teftiş edilen kuruma, kurum teftiş



raporunun diğer bölümlerini ise gereği için il millî eğitim müdürlüğünün ilgili birimlerine gönderir. Kurum teftiş raporunun bir örneği başkanlıkta saklanır.

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği (1993)'nde kurum denetimlerinde izlenecek süreç şu şekilde ifade edilmiştir;

(Madde-61) Genel denetimler, müfettişler tarafından grup halinde yapılır. Bu denetimlerde, Bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile okul, kurum ve bağlı kuruluşların, her türlü iş ve işlemlerinin yürürlükteki mevzuat hükümlerine uygunluk durumu belirlenir. Özellikle öğretim kurumlarında, eğitim-öğretim alanında gelişen ve değişen yeni teknolojiler paralelinde etkinliklere yönelmesi ve görevlilerin iş başında yetişmeleri ve göreve yatkınlıklarının artırılması hususlarında rehberlikte bulunulur. İlgililerin, kanunları, tüzükleri ve yönetmelikleri, eğitim-öğretim ve çalışma programlarını, kararları, genelgeleri ve emirleri uygulamaları; yöneticilerin, öğretmenlerin ve diğer personelin çalışmaları ve başarıları, kurum ya da kuruluşun çevre ile olan ilişkileri ve etkileri incelenir ve değerlendirilir. Bu denetimler sırasında, kurum ve kuruluşların teftiş defterleri incelenerek bir önceki denetimde belirlenmiş bulunan hata ve noksanlıkların düzeltilip düzeltilmediği, evvelce belirlenen başarılı durumların devam edip etmediği de araştırılır. Millî Eğitim Müdürlükleri'nin genel denetimleri esnasında, bağlı kurum ve kuruluşlarda da gerekli incelemeler yapılmak suretiyle çalışmaların bu kurumlara yansımaları, Millî Eğitim Müdürünün işleyişteki etkileri, öğrencilerin Millî Eğitim Temel Kanununun ön gördüğü nitelikte yetiştirilmeleri yönünde gösterilen çaba da belirlenir ve değerlendirilir. Yapılan genel denetimler sonunda, mevzuat, talimat ve görev emirlerinde belirtilen esaslara uygun olarak "Genel Denetim Raporu" düzenlenir.

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu denetim rehberine (2003) göre; denetim sonunda, tespitlere dayalı olarak hazırlanacak tebliğde; olumlu çalışmalar kısaca özetlenecek, daha sonra önerilere yer verilecektir. Tespit edilen noksanların bir an önce giderilmesini sağlamak için, mahallen yerine getirilmesi mümkün olan hususlar ile eğitim-öğretim ve yönetim hizmetlerinin verimliliğini artırmaya yönelik konuları içeren tebliğ hazırlanacak, bu tebliğ grupça okunarak kontrol edilecek, yöneticilerin hazır bulunduğu bir ortamda okunduktan sonra, teftiş defterlerine yapıştırılacaktır. İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı kurum ve kuruluşların tebliğlerinin birer örneği İl Millî Eğitim Müdürlüğüne de verilecektir.

Kurumlarda görevli yöneticilerin teftişinde kurumların özelliğine göre “Yönetici Teftiş Formu” (Ek.1), öğretmenlerin teftişinde ise “Öğretmen Teftiş Formu” (Ek.2) kullanılmaktadır. Kurumun başarı puanı, kurumda görevli bütün yönetici ve öğretmenlerin almış oldukları puanların toplamının aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Okul düzeyinde denetim ve değerlendirme süreci öncelikle okul müdürünün yetki ve sorumluluğundadır. Yönetmelikler okul yönetimine, eğitim sürecini denetleme yetkisi vermektedir. Okul müdürleri, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden yükümlüdür. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2003)'nde okul müdürünün görev, yetki ve sorumlulukları şu şekilde belirtilmiştir;

Madde-60. İlköğretim okulu, demokratik eğitim-öğretim ortamında diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetilir. Okul müdürü; ders okutmanın yanında kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak görevlerini yürütmeye, okulu düzene koymaya ve denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirmesinden sorumludur. Okul müdürü, görev tanımında belirtilen diğer görevleri de yapar. Yönetmeliğe göre, okullardaki eğitim-öğretim sürecini denetleme işlevi Milli Eğitim Müfettişlerinin yanı sıra okul müdürlerinin de görev, yetki ve sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Okul müdürlerinin izleme ve değerlendirme fonksiyonu ile ilgili başlıca görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2003, madde 60; Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2009, madde 76);

- Eğitim ve öğretim ile yönetim görevlerini kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, emir, çalışma, plan ve programlarına uygun olarak yürütür.
- Öğretim yılı başlamadan önce personelin iş bölümünü yapar ve yazılı olarak kendilerine bildirir. Öğretmenlerin gerektiğinde görüşlerini de almak suretiyle okutacakları derslere ilişkin görevlerin dağılımını yapar.
- Ünitelendirilmiş yıllık planların hazırlanması amacıyla öğretmenler kurulu ve zümre toplantılarının yapılmasını sağlar. Zümrelerden derslere yönelik ünitelendirilmiş yıllık planı ders yılı başlamadan önce alır, inceler, gerektiğinde değişiklik yaptırarak onaylar ve bir örneğini iade eder.
- Öğretmenlerin performanslarını belirlemek amacıyla her derslerini izler ve rehberlikte bulunur.
- Okul veya kurumun düzen ve disipliniyle ilgili her türlü tedbiri alır.

Öğretmenlerin ders denetimleri; genel denetimler sırasında veya bunlardan ayrı olarak yapılabilir. Bu denetimlerde öğretmenlerin, kendi alanlarındaki yetiştiklikleri, göreve bağlılıkları, çalışmaları, öğretim metotlarını uygulamadaki yeterlikleri, Milli Eğitim Temel Kanununda öngörülen hedeflere ulaşılması yönündeki çabaları, öğrenci yetiştirme düzeyleri ve derslerde elde edilen sonuçların okuldaki eğitim ortamına ve çevreye yansımaları araştırılır.

Türkiye’de ilköğretim okulu öğretmenleri iki yolla denetlenir, hakkında değerlendirmeler yapılır ve rapor doldurulur. Birincisi öğretmenlerin ilk sicil amiri olan okul müdürleri tarafından doldurulan devlet memurları sicil raporu ile, diğeri ise müfettişler tarafından doldurulan teftiş formu ile öğretmenlerin denetimi ve değerlendirmesi yapılır.

Türkiye’de eğitim hizmetlerinin yürütülmesi, gözetimi ve denetiminden sorumlu olan Milli Eğitim Bakanlığı’nın bu sorumluluğu, eğitim hizmetlerinin sadece denetlenmesi sürecini değil, aynı zamanda geliştirilmesi sürecini de içerir. Bakanlık izleme ve değerlendirme görevini; okul düzeyinde okul yöneticileri (iç değerlendirme), yerel ve ulusal düzeyde ise denetim ve Arge sistemleri aracılığıyla yerine getirmektedir (dış değerlendirme). Dış değerlendirme; yerel düzeyde İlköğretim Müfettişleri, merkezi düzeyde Bakanlık Müfettişleri aracılığıyla yerine getirilir. Dış değerlendirme sürecinde; kurum ve personel (yöneticiler, öğretmenler, eğitimci olmayan personel vb.) denetimi yapılır. Arge çalışmaları ile ulusal ve uluslararası düzeydeki durum belirleme çalışmaları yapılır (Eurydice, 2006/07).

Okullarda oluşturulan **Okul Gelişim Yönetim Ekipleri (OGYE)** ile okullarda işbirliğine dayalı bir yönetim anlayışı benimsenmeye başlanmıştır. Bu uygulama ile eğitim-öğretim sürecinde başarının artırılması ve değerlendirilmesi konusu okul düzeyine indirilmeye çalışılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (Madde 99)’nde;

Okul Gelişim Yönetim Ekibi: İlköğretim okullarında; paylaşımcı ve işbirliğine dayalı yönetim anlayışıyla, eğitim ve öğretimin niteliğini ve öğrenci başarısının artırmak, okulun fizikî ve insan kaynaklarını geliştirmek, öğrenci merkezli eğitim yapmak, eğitimde plânlı ve sürekli gelişim amacıyla "Okul Gelişim Yönetim Ekibi" kurulur.

Ekip, yönergesinde öngörülen çalışmaları yerine getirir.

ifadesi yer almaktadır. Son yıllardaki gelişme ve eğilimler incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın denetim anlayışı, eğitim kurumlarını ve paydaşlarını birlikte ele alan bir performans değerlendirme modeline doğru kayma eğilimindedir. Türkiye’de eğitim denetimindeki anlayış otoriter anlayıştan demokratik, çağdaş ve fonksiyonel bir anlayışa doğru gelişme göstermektedir (Türk Eğitim Sistemi-Eurydice, 2006/07; Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:19-34; Türk Milli Eğitim Sistemi, 2006; Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, [tkb.meb.gov.tr](http://tkb.meb.gov.tr); Balcı, 2007:1-20; Oktay, 1999:63-84; Ada ve Baysal, 2009:79-86; Can, 2004; [www.forumlopedi.net](http://www.forumlopedi.net)).

#### 4.1.2. ALMANYA

Yönetim Biçimi:	Federal Cumhuriyet
Başkent:	Berlin
Yüzölçümü:	357.021 km <sup>2</sup>
Nüfus (2008):	82.312.600
AB Üyeliği:	25 Mart 1957
Zorunlu Eğitim Süresi:	En az 9 yıl

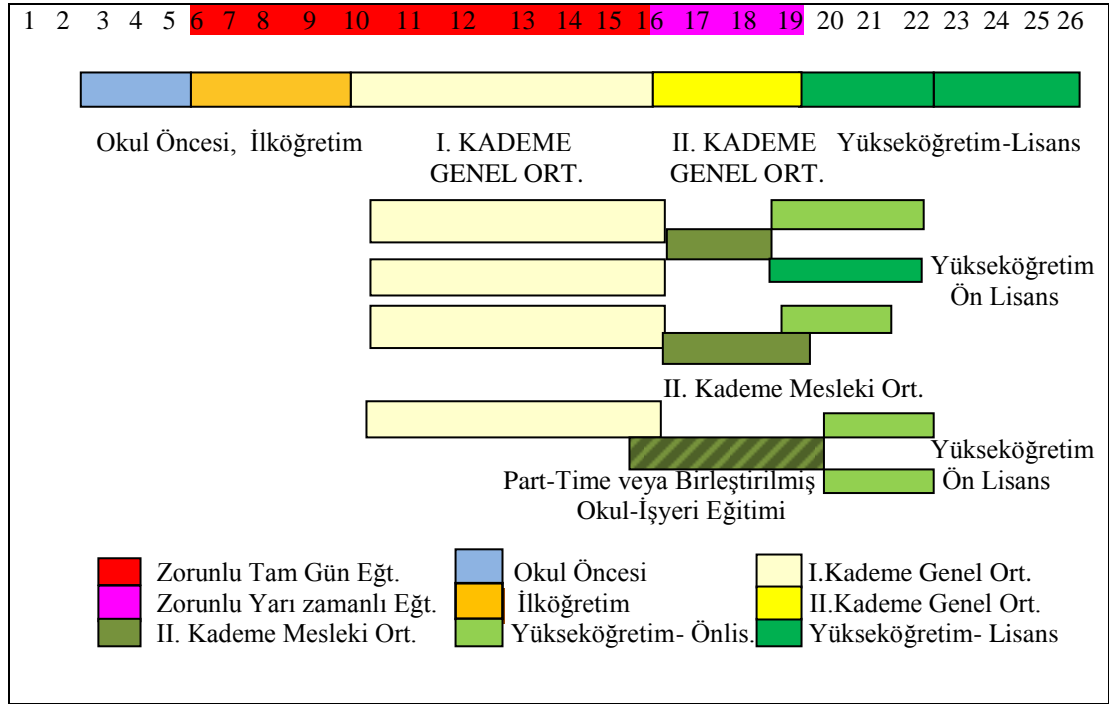
##### 4.1.2.1. Almanya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Almanya ya da resmî adıyla Almanya Federal Cumhuriyeti, Orta Avrupa'da bir ülkedir. 82 milyonun üzerindeki nüfusu ile Avrupa Birliği'nin en çok nüfusa sahip ülkesi konumundadır. Almanya; her biri alt bölgelere ayrılmış toplam 13 eyalet ve 3 serbest şehirden oluşmaktadır. Almanya Federal Cumhuriyeti'nde eğitim sisteminin sorumluluğu; devletin federal yapısı tarafından düzenlenmektedir. Anayasaya (*Grundgesetz*) göre eğitim mevzuatı ve yönetimi esasen 16 Eğitim Bölgesi (*Länder*)'nin sorumluluğu altındadır. Eğitim Bölgesi, Milli Eğitim, Kültür İşleri ve Bilim Bakanlıkları'nın bölge temsilciliklerini, bölgesel makamlar ve daha alt düzey okul denetleme makamlarını içeren bir sistem yapısındadır. Bu sistem özellikle okul sistemine, yüksek öğrenim, yetişkin eğitimi ve sürekli eğitim alt sistemlerine uygulanmaktadır.

Almanya'da tek tip bir eğitim ve merkezi bir eğitim bakanlığı yoktur. Federal Almanya 16 eyaletten oluştuğu için 16 ayrı eğitim bakanlığı bulunmaktadır. Bu nedenle okullar ve eğitim için yetkili eyaletlerde geçerli olan çerçeve sözleşmeleri bulunmaktadır. Almanya Cumhuriyetinde devlet gücü, federal devletlere bölüştürülmüştür. Her eyalet parlamentosu ve hükümeti, kendi eyaletlerinin okul, yüksek okul ve diğer kültürel alandaki işlerinden sorumludur. Eyalet Eğitim Bölgelerinin başlıca sorumluluk alanları; okulların organizasyonu, derslerin içeriği, öğretim hedefleri, öğretim sürecinin ve okul personelinin denetlenmesidir.

Almanya'da zorunlu eğitim altı yaşında başlar ve 12 yıl sürer. Bu on iki yılın dokuz yılı tam zamanlı ve üç yılı yarı zamanlıdır. Zorunlu eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim I. kademe öğretimi kapsar. İlkokullar (*Grundschule*) dört yıldır ve bütün eyaletlerde zorunlu olan ilk ortak kademedir. Genelde 6-10 yaşları arasındaki çocukların eğitimini kapsar.

Tablo 4.1. Almanya Okul Sistemi



Almanya eğitim sisteminin genel özellikleri şu şekildedir;

**1. Anaokulu (Kindergarten):** İlkokul eğitimi başlamadan önce, 3 ile 6 yaş arası çocukların, velileri tarafından anaokullarına gönderme imkanları vardır. Bu tamamen velilerin istekleri doğrultusunda olmaktadır.

**2. İlköğretim ve Ortaöğretim I. Kademe (Zorunlu Eğitim):** Almanya’da zorunlu eğitim; dört yıl ilköğretim, beş yıl ortaöğretim I. devre ve üç yıl ortaöğretim II. devre olmak üzere toplam on iki yıl sürer. Tam zamanlı zorunlu eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim I. devreyi kapsar ve genel olarak dokuz yıl sürer (Berlin, Brandenburg, Bremen, Nordrhein-Weslfaalen eyaletlerinde on yıldır). Altı yaşını dolduran her çocuk ilköğretime başlar ve dördüncü sınıfı tamamlayınca bir üst sınıfa geçerek ortaokullardan birisine devam eder. Öğrencilerin bu okullardan hangisine devam edeceklerine ise öğrencilerin başarı durumlarına göre sınıf öğretmeni ve okul müdürünün ortak karar verirler.

**3. Zorunlu Eğitim sonrası Eğitim Süreci:** Zorunlu eğitimlerini tamamlayan gençler, lise öğrenimleri süresince tam zamanlı bir mesleki lise veya genel liseye gitmiyorsa, o zaman yarı zamanlı bir (mesleki zorunlu eğitim) okuluna devam ederler. Bu mesleki zorunlu eğitim, yarı zamanlı olmak üzere üç yıl sürmektedir. Bu süre, eğitimi görülen meslekle ilgilidir.

**4. Yükseköğretim:** Almanya’da yüksek öğretim üniversiteler ve eşdeğer yüksek öğretim kurumlarında, müzik ve sanat kolejlerinde, uygulamalı bilim üniversitelerinde verilir. Bazı eyaletlerde yüksek öğretimin bir parçası olarak dual sistem ilkesi doğrultusunda akademik ve iş yerinde mesleki eğitimin birleşimi olarak eğitim veren kurumlar da bulunmaktadır. Yüksek öğretime giriş sınavsız olmakla birlikte bazı yüksek öğretim bölümlerinde not ortalaması, gibi bazı özel şartlar isteyebilmektedirler.

#### **5. Eğitim Yönetimi:**

**Merkezi hükümet düzeyinde;** Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (Federal Ministry of Education and Research) eğitim işlerinin yürütülmesinden sorumludur. Federasyon ve eyalet arasında eğitimle ilgili fikir alışverişi ihtiyacı Bundesrat’ta (Eğitim Planlaması ve Araştırmayı Geliştirme Komisyonu–BLK), Eğitim ve Kültürel İlişkiler Bakanları Daimi Konferansı’nda, Bilim Konseyi’nde ve Yükseköğretim Kurumları Planlama Komitesi’nde karşılanır.

**Eyaletler düzeyinde;** her eyalette Eğitim ve Kültür İşleri Bakanlıkları ve Bilim Bakanlıkları vardır. Eğitim işlerini yürütmekle ilgili olan bu kurumlar farklı eyaletlerde farklı isimler alabilmektedir. Bu kurumların sorumluluk alanları genelde okullar, yükseköğretim, kütüphaneler, arşivler, yetişkin eğitimi, genel anlamda kültür ve sanat, dini kurumlarla devletin ilişkisi, anıtların ve sit alanlarının korunması ve bazı eyaletlerde gençlik ve spor işleri olarak belirlenmiştir.

#### **6. Okul Yönetimi:**

Her okul, bir yönetici (müdür), okulun büyüklüğüne göre değişen bir ya da birkaç yönetici yardımcısı ve okul kurulu tarafından yönetilmektedir. Okul yöneticisi, okul türünde öğretmen olarak çalışmış kişiler arasından seçilir. Okul yöneticisi aynı zamanda o okulun öğretmenidir. Okul yöneticisi, Eğitim Bakanlığınca çıkarılan yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde okulun genel yönetiminden, eğitim-öğretim işlerinin yürütülmesinden, bütçesinden ve okul kurulu ile öğretmenler kurulunun aldığı kararların uygulanmasından sorumludur. Okul kurulu öğretmen, veli ve öğrenci temsilcilerinden oluşmaktadır. Yasalar gereği okul kurulunun yetkili olduğu konularda aldığı kararlar, okul müdürü için bağlayıcıdır (The Education System in Germany-Eurydice, 2006/07; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:35-42; INCA, Organisation and Control of System-Germany; Kantos, 2007:55-78; Erginer, 2007:248-274; Sağlam, 1999:1-51; Özenç, 2009:97-113; Özcan, 2000:104:114; Bağcı:2007:52).

#### 4.1.2.2. Almanya Eğitim Denetimi Sistemi

Almanya Anayasası ve Eyalet Yasalarına göre bütün eğitim sistemi devletin denetimi ve sorumluluğu altındadır.

Alman Anayasasının 7. maddesine göre; *“Bütün okul teşkilatı, devletin denetimi altındadır”*.

Almanya’da eğitim alanında yönetim ve denetim görevleri devletin federal yapısıyla şekillenmektedir. Yürütme gücü ve sorumluluğu, eğer Temel Kanun farklı bir düzenleme getirmiyorsa eyaletlere aittir. İstisnai düzenlemeler eğitim, bilim ve kültür alanında mevcuttur. Bilim, sanat, araştırma, öğretim, inanç, okul ve meslek seçimi alanlarındaki özgürlüklerin, eşitliğin ve aile haklarının korunmasından öncelikle Federal Hükümet sorumludur. Tüm okul sisteminin denetimi de merkezi hükümetin görevidir.

Almanya’da her eyalette bulunan okul denetleme makamları okulların teftişinden sorumludur. Denetleme makamları okul sistemi içinde akademik, yasal ve personel denetimi görevini icra ederler. Her okulda eğitimle ilgili konulardan sorumlu olan bir öğretmenler kurulu ve okul yönetmeliklerine ve disiplin kurallarına karar veren bir okul konseyi (bu konsey öğretmenleri, aileleri ve öğrencileri kapsar) bulunmaktadır. Bu kurulların yetkileri Eğitim Bölgesi içinde değişiklik göstermektedir. Eğitim ve Kültür İşleri Bakanlığı, devlet okullarındaki öğretmenlerin denetlenmesi için denetleme kriterleri oluşturmuştur. Denetim, çoğunlukla öğretmenin gelecek kariyeri ve performans gelişimi için öneriler içeren bir değerlendirme raporu ile sonuçlanır.

Genel eğitim ve mesleki eğitim veren okulların denetimi ve yönetimi, en üst resmi makam olan Eyalet Kültür Bakanlıkları’nca yapılmaktadır. Okulların devletçe denetimi, okullardaki planlama ve düzenlemelerin tamamını kapsamaktadır. Eyaletlerin sorumluluk alanları yalnızca okulların örgütlenmesi ile sınırlı değildir, ders içeriklerinin ve amaçlarının belirlenmesi, ayrıca öğretmen ve diğer eğitim personelinin denetimlerinden de sorumludurlar.

Almanya’da okul denetimi uygulamaları üç şekilde gerçekleştirilmektedir. Bunlar:

- a) Akademik denetim (Fachaufsicht)
- b) Yasal denetim (Rechtsaufsicht)
- c) Personel denetimi (Dienstaufsicht)’dir.

### **A. Akademik Denetim:**

Eğitsel çalışmaların denetlenmesini ve öğretmenlere tavsiyelerde bulunulmasını içerir ve devlet sektöründeki personelin denetlenmesini kapsar. Okullar, Eğitim ve Kültür Bakanlıkları (Ministries of Education and Cultural Affairs) tarafından denetlenir. Okullarda yapılan çalışmalar ve öğretim süreciyle ilgilidir. Okul müfettişlerinin görevleri, eğitim/öğretim çalışmalarını gerçekleştirirken müfredatın ve önceden belirlenmiş olan kuralların uygulanmasını; eğitim/öğretimin profesyonel bir şekilde uygun teknikler kullanılarak yapılmasını; aksaklık görülen noktalarda gerekli iyileştirmeler yapılmasını sağlamak ve eğitim/öğretim ile ilgili işlerin yapılmasına destek verip, ilgili kişileri bu işleri yapmaya teşvik etmektir. Akademik denetim müfettişlerce okul ziyaretleri, derslerin izlenmesi ve okula yönelik tavsiyelerde bulunulması şeklinde gerçekleştirilir.

Akademik denetim ile müfettişler okulların belirlenmiş olan müfredata ve sınav kurallarına uygunluğunu denetler. Müfettişler sınıfları ziyaret ederek ve dersleri dinleyerek süreci kontrol etmek ve gerekli tedbirleri almak yetkisine sahiptir.

Akademik değerlendirme konusunda gelişim okul denetimi yetkilileri ve bölge okul pedagoji kurumları tarafından yürütülen pilot projelerle sağlanır. Öneri ve yardım sağlayarak ve okullara değişiklikler önerilerek ve daha üst düzey yetkililere raporlar yazılarak, okul pedagoji uzmanları ve okul denetimi yetkilileri ile enstitüler okulların değerlendirilmesine ve daha fazla gelişimine katkıda bulunurlar.

### **B. Yasal Denetim:**

Yasal denetim, okul denetiminde bir diğer unsurdur. Okulların eğitim dışı faaliyetlerinin (örneğin okul binalarının yapımı, bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması vs. işlerin) yasalara uygunluğunun izlenmesini içerir.

### **C. Personel Denetimi:**

Okulları denetlemekle yetkili müfettişler bu süreçte okulların öğretmenlerini ve başöğretmenlerini denetlerler. Böylelikle personelin görevini en iyi şekilde yapmaları sağlanır. Devlet hizmet yönergeleri çeşitli durumlarda (stajyerliğin sona ermesi, terfi, transfer vb.) periyodik olarak öğretmenlerin değerlendirmesinin yapılması ihtiyacını öngörür. Böylece hem öğretmenin bireysel olarak mesleki ilerlemesine hem de okul sisteminin verimli bir şekilde işlemesine yardımcı olunur. Öğretme yeteneği ve becerisi, öğretmenin meslekî nitelikleri olarak değerlendirilir. Denetim süreci müfettiş tarafından yapılan sınıf ziyaretlerine, başöğretmenlerin ilgili



öğretmen hakkındaki performans raporuna, öğretmenle yapılan birebir görüşmelere ve öğrencilerin çalışmalarının değerlendirilmesine bağlıdır.

Eyalet Eğitim ve Kültür İşleri Bakanlığı'nın orta dereceli okul müfettişleri (Oberschulämter/Bezirksregierungen), bütün seviyedeki okulların denetimini yapar. Akademik denetimi yapacak yetkili, yetkisini Almanya Temel Eğitim Kanunundan alır. Bu kanuna göre, bütün okul sistemi eyaletin denetimi altındadır. Müfettişler okulların belirlenmiş olan ana müfredata ve sınav kurallarına ne düzeyde uyduğunu sınıfları ziyaret ederek ve dersleri dinleyerek kontrol etmek ve gerekli tedbirleri almak yetkisine sahiptir. Ancak müfettişler kendi başlarına bireysel karar alamazlar ve buna bağlı olarak öğretmenin pedagojik sorumluluklarına müdahale edemezler. Pedagojik sorumluluk (aynı zamanda pedagojik serbestlik diye de bilinir) öğretmenin dersini uygun kanuni hükümler çerçevesinde kendi yetkisi dahilinde işleme hakkını içerir. Bu serbestlik sayesinde öğretmenler öğrencisinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre öğrenci merkezli öğretimi garanti altına almak için dersin içeriğini, öğretim metodunu ve değerlendirmesini yapma özgürlüğüne sahiptir.

Almanya'da okul denetimleri haberli olarak yapılmaktadır. Ders denetimi esnasında daha çok öğretmenin pedagojik yeterliliğine, öğretmenin demokratik sınıf ortamı sağlamasına, öğretmenin derse girmeden önce yaptığı hazırlığa, ders esnasında öğrencileri motive etmesine, yöntem ve metot bilgisine, uygun araç-gereç kullanmasına, ders sonunda öğrencilerle birlikte değerlendirme yapmasına ve belirlenen amaçları gerçekleştirme düzeyine dikkat edilmektedir.

Almanya'da eyaletler arasında farklılıklar olmasına rağmen müfettişlerin rolleri genel olarak aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Yıl boyunca her okulu bir kaç kez ziyaret etmek,
- Personelle okul problemleri hakkında görüş alışverişinde bulunmak,
- Okul gelişimini teşvik etmek,
- Okulun yıllık istatistiklerini analiz etmek,
- Çeşitli amaçlarla öğretmenleri değerlendirmek,
- Gerektiğinde yöneticilere tavsiyelerde bulunmak,
- Yerel okullar için politika geliştirilmesine iştirak etmek,
- Bölgesel okul projelerini şekillendirmek ve değişiklikleri yapmak,
- Kurs ve seminerler yoluyla hizmet-içi eğitim sağlamaktır.

Okul denetimi sistemi eyaletlere göre farklılıklar gösterebilmektedir.

Almanya Federal devleti, 16 eyaletten oluşan bir devlettir. Her eyaletin örgütlenmesi benzer özellikler göstermekle birlikte, farklı özelliklerde gösterebilmektedir. Bayern eyaletinde Alman ve yabancı öğretmenler için ayrı koordinatör öğretmenler görev yapmaktadır. Koordinatör öğretmen bölgesindeki öğretmenlerin sisteme uyumlarını sağlamak için gerekli çalışmaları yürütür. Öğretmenlere meslekî yönden rehberlik eder, meslekî toplantılarda plan ve programları tanıtır, ders denetimi sonrasında öğretmenin gelişmesi gerekli yönlerini belirtir, gerekli gördüğü takdirde rapor hazırlayarak hizmetiçi eğitime yönlendirilecek öğretmenleri bildirir.

Hessen eyaletinde, okul denetimi yeni gelişmeler gösteren bir alandır. 2005 yılında bir yıllık pilot uygulama sürecinin ardından 2006-2007 eğitim döneminde yeni okul denetimi sistemine geçilmiştir. Hessen Okul Müfettişliği (HIS) dış denetime önem vermekte ve denetimi diğer alanlardan farklı olarak işlevsel ve bağımsız bir şekilde ele almaktadır. Kalite Geliştirme Enstitüsü (Institute für Qualitätsentwicklung-IQ) içinde yer alan HIS'nin işlevselliği kendi başına bağımsız bir kuruluş olarak görülmesine neden olmuştur. Enstitü yasal olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır ve okulların geliştirilmesi konusunda Bakanlığa danışmanlık görevi yürütmektedir. HIS'in okullardaki denetimleri okulların akademik çalışmaları ve öğrenme süreçlerinin yeterliliğinin değerlendirilmesi ve eğitimsel çıktılarının kontrolü üzerinde odaklanmaktadır. Denetim süreci sonunda denetmenler okullara tavsiyelerde bulunur. Hessen eyaletinde okul denetimleri okul gelişiminin desteklenmesi olarak kabul edilmektedir ve denetim çalışmaları okullardaki kaliteyi geliştirme yönündedir. Öz değerlendirme aşamasında okulların güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi, okuldaki etkinlikler hakkında veri toplanması, bu verilere dayalı dış denetim çalışmalarının güçlendirilmesi ve okul gelişimine yardımcı olunması hedeflenir. Müfettişlerin eğitimlik görevi yoktur, asıl görevleri dış denetimi gerçekleştirmek, verileri analiz etmek, okuldaki çalışmaların kalite düzeyini tespit etmektir. Görevli denetim ekibi teftişini tamamladıktan sonra okul denetim raporu oluşturur. Denetimlerdeki gözlemlerin yer aldığı raporlardan Devlet Bölge Okul Dairesi (Staatliches Schulamt–Schulaufsichtsbehörde) sorumludur. Birim alınacak tedbirlere ilişkin okullarla iletişime geçer, belli bir zaman dilimi içerisinde tedbirlerin hayata geçirilmesini izler ve danışmanlık yapar. (The Education System in Germany, 2006/07; INCA, Organisation and Control of System-Germany; SICI, The Inspectorate of Education of Hesse; Bağcı, 2007:51; Süngü 2005; Turan, 2005).

### 4.1.3. AVUSTURYA

Yönetim Biçimi:	Federal Cumhuriyet
Başkent:	Viyana
Yüzölçümü:	83,872 km <sup>2</sup>
Nüfus (2007):	8,316,487
AB Tam Üyelik:	1 Ocak 1995
Zorunlu Eğitim Süresi:	9 Yıl (6-15 Yaş)

#### 4.1.3.1. Avusturya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Avusturya Güney Avrupa'nın ortasında yer alan ve dokuz eyaletten oluşan federal bir cumhuriyettir. Avusturya'da federatif devlet yapısına ve bu yapı içinde eyaletlerin yasama ve yürütme özerkliklerine karşın, eğitim sisteminde daha çok merkezîyetçi bir yönetim yapısının egemen olduğu bir okul sistemi vardır. Bu merkezîyetçi yapının oluşmasındaki temel etken, merkezi yönetimin, yani federal devletin eğitim alanında yasa koyma, yaptırım, yönetim, denetim ve finansman yönlerinden oldukça kapsamlı yetki ve sorumluluğunun olmasıdır.

Avusturya'da eğitim yetkileri, farklı organlar arasında düzensiz bir dağılım göstermektedir. Avusturya eyaletlere dayalı federal yönetim yapılanmasına sahiptir. Eğitimin sorumluluğu merkezi yönetim ile eyalet yönetimi arasında paylaşılmıştır. Avusturya eğitim sisteminden birinci derecede hükümet sorumludur. Hükümet bu sorumluluğu kendisine bağlı kurum ve kuruluşlarca yerine getirmektedir. Bunların başlıcaları; Federal Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı (Federal Ministry of Education, Science and Culture), Eyalet Eğitim Kurulları (Provincial School Boards) ve Okul Bölge Kurulları (District School Boards)'dır.

Avusturya eğitim sistemi okul öncesinden üniversiteye kadar değişik öğrenim sürelerini kapsayan ve üst basamaklara tırmandıkça sistemin eleyicilik özelliğinin somut olarak arttığı bir yapıya sahiptir. Avusturya'da zorunlu eğitim 6 yaşına 1 Eylül'den önce giren çocuklardan başlayarak 15. yaşın bitimine kadar olan dönemi kapsamaktadır ve 9 yıldır. Devlet okuluna katılım ücretsizdir. Avusturya'da öğrenciler serbest kıyafetle derse katılırlar. Avusturya'da eğitim ücretsizdir ve bütün çocuklar devlet okuluna gidebilirler. Avusturya okul sisteminin yapısı; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim (I. ve II.devre), yükseköğretim olmak üzere dört öğretim basamağından oluşmaktadır.

Yaş	24..	Üniversite ve Yüksek Öğretim			Mesleki Teknik YÖ	MYO
	23					
	22					
	19	Akademik Lise	Genel Lise	Konservatuvar	Mesleki ve Teknik Eğitim	Çıraklık
	18					
17						
16						
Zorunlu Eğitim	15	9.yıl (Mesleki eğitim öncesi hazırlık yılı, Genel ortaöğretim okullarının 5. sınıfı)				Özel Eğitim
	11	Genel Ortaokul		Akademik Ortaokul		
	7	İlköğretim				
		Ana Sınıfı				
		Ana Okulu				

Şekil.4.4. Avusturya Okul Sistemi Şeması (Kasapçopur, 2007:13)

**Okulöncesi Eğitim (Vorschulerziehung):** Anaokulları üç yaşından altı yaşına kadar olan çocuklar için geleneksel okul tipidir. Bununla birlikte zorunlu eğitimin bir parçası değildir. Anaokulları isteğe bağlıdır ve çocuklar ailelerinin isteği üzerine anaokullarına devam edebilirler.

**Zorunlu eğitim:** Zorunlu eğitim; dört yıl ilköğretim, dört yıl ortaöğretim I.kademe ve bir yıllık II. kademe eğitimi kapsayan *dokuz yıllık* bir eğitim sürecidir.

**İlköğretim (Volksschule):** Altı ve dokuz yaş arasındaki çocukların devam ettiği dört yıllık temel eğitim kademesidir. İlköğretim 1.sınıf ile 4.sınıfı içine alan temel eğitim düzeyidir. En üst başarı grubunda olan öğrenciler AHS okullarına yönlendirilirler.

**Ortaöğretim I. Kademe (Ortaokul):** 10 ve 14 yaş arasındaki çocukların devam ettiği dört yıllık bir üst eğitim basamağıdır. İlköğretim 5. Sınıf ile 8. Sınıfı

içine alan eğitim düzeyidir. Ortaöğretim I. kademe eğitim devresi; genel ortaöğretim okulları (Hauptschule), akademik ortaöğretim okulları (AHS) birinci kademesinde verilmektedir. Genel ortaöğretimi başarı ile tamamlayan öğrenciler, zorunlu eğitimlerini tamamlamak için mesleğe hazırlık yılına başlarlar.

**Mesleğe Hazırlık Yılı:** 9. yılda zorunlu eğitimi tamamlayarak hemen meslek edinmek isteyen öğrencilere yönelik olarak gençleri çalışma hayatına hazırlayan eğitimleri kapsar.

**Ortaöğretim II. Kademe (Lise):** Akademik Ortaöğretim Okullarının (AHS) başlangıcı 5.sınıftır. AHS okulları; dört yıllık birinci basamağı ve dört yıllık (lise) ikinci basamağını kapsamaktadır. Akademik okulların üst devresinin yanı sıra 14-19 yaşlar arasındaki öğrenciler için 9.-13. sınıfları kapsayan mesleki ve teknik ortaöğretim okulları da bu basamakta yer alır.

Ortaöğretim II.devre eğitim okulları şu şekildedir:

- Mesleki öncesi eğitim okulları (Pre-vocational school-PTS)
- II. kademe akademik ortaöğretim okulu (9-12.sınıf)
- Mesleki eğitim okulları (10.-13. Sınıf maksimum)- işyerinde mesleki eğitime paralel (dönüşümlü eğitim),
- Anaokulu öğretmeni yetiştirme yüksek okulu (Training College),
- Öğretmen dışında danışman personel eğitim koleji, vb.

**Yükseköğretim:** Avusturya'da yüksek öğretim üniversitelerde, teknik/mesleki yüksek öğretim kurumlarında, üniversite sürekli eğitim merkezlerinde, özel üniversitelerde, öğretmenlik eğitimi verilen kolejlerde ve üniversite programı veren pek çok eğitim kurumlarında verilmektedir. Üniversiteye geçiş için öğrencilerin temelde ilgili alanın olgunluk sınavını geçmesi gereklidir. Yükseköğretim olgunluk sınavı genel ortaöğretim okulları tarafından yapılır ve üniversite eğitiminde normal bir eğitim programına kaydolmak isteyen her öğrencinin olgunluk (matura) sınavına girmesi gerekir. Müzik ve sanat çalışmaları ile ilgili kurumlara giriş için ayrı bir giriş sınavı düzenlenir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:45-50; The Education System in Austria-Eurydice, 2006-2007; Erginer, 2007:143-164; Türkoğlu, 1999:155-198; Memduhoğlu, 2007:79-102; Arıcı, 2009:135-150; Sağlam, 1999:58-85; Küçüktepe, 2005:17; <http://tr.wikipedia.org/wiki/Avusturya>; [www.ibe.unesco.org](http://www.ibe.unesco.org)).

#### 4.1.3.2. Avusturya Eğitimi Denetim Sistemi

Avusturya eğitim sisteminde, bütün bir eyaletten sorumlu olan eyalet eğitim müfettişlerince yürütülen bir eğitim denetim sistemi vardır.

Avusturya'da yönetimde eyaletlerin önemli yetkileri bulunmasına karşın eğitimin yönetimi ve denetiminde merkezi hükümetin etkisi büyüktür. Merkez ve taşra olmak üzere ikili hiyerarşik yapıya sahip olan eğitim kurumları; *federal, eyalet ve bölge* düzeyinde örgütlenmiştir. Federal Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, eyalet eğitim kurulları ve il eğitim kurulları; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının yönetim ve denetimini ortaklaşa yürütmektedir. Eyalet yönetimleri zorunlu eğitim kapsamındaki devlet okullarının bakım, onarım ve işleyişinden sorumludur.

Avusturya eğitim sisteminde federal, eyalet ve yerel düzeylerdeki eğitim denetimi *Federal Okul Denetimi Yasası*'na göre yapılır. Eğitim denetiminden federal düzeyde Eğitim ve Sanat Bakanlığı, alt düzeylerde ise eyalet ve bölge okul yönetim kurulları sorumludur. Bu sorumluluk altında eyaletlerde bölge ya da il kurulları kurulmuştur.

Avusturya eğitim sisteminde okul denetimi geleneksel bir geçmişe sahiptir. Avusturya'nın eğitim sistemi içinde oldukça iyi yapılandırılmış bir okul denetim sistemi vardır. İlköğretim ve ortaöğretim okulları eyaletlerindeki federal eğitim yetkililerinin sorumluluğu altındadır. Avusturya eğitim sisteminde denetim üç farklı düzeydeki birim tarafından yürütülmektedir. Denetim, en üst düzeyde Federal Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığına bağlı bakanlık müfettişlerince, bunun yanı sıra eyalet eğitim kurulu ve okul bölgesi eğitim kurullarına bağlı denetim birimlerinde görev yapan müfettişlerce de gerçekleştirilmektedir.

Tablo 4.2. Avusturya'da Eğitim Denetiminden Sorumlu Birimler (Kaynak:Eurydice)

Denetim	Merkezi düzey		Eyalet Düzeyi	Okul Düzeyi
Sorumlu/ Yetkili Birim	Federal Bilim ve Bakanlığı	Eğitim, Kültür	Eyalet Kurulları	Eğitim Okul Bölgesi Eğitim Kurulları
Görevli Personel	Bakanlık Müfettişleri		Eyalet Müfettişleri	Bölge/Okul Müfettişleri

Avusturya'daki 9 Lnder (Federal Eyalet) esas olarak kamu sektörü zorunlu eēitimini tedarik etmekle sorumludur. Lnder (Federal Eyalet)'ler sorumluluk alanlarında bulunan okulların denetimi ile görevlidir, bu görevi **Eyalet Denetçileri** vasıtasıyla gerçekleştirir. Federal eēitim makamlarına baēlı bazı okullar eyalet denetçileri tarafından, ortaeēretim ikinci devredeki tarım ve ormancılık okulları ile Viyana'daki bazı üst dereceli okullar ise Bakanlık denetçileri tarafından denetlenmektedir.

Eyalet eēitim kurulu denetçileri, okul bölgesi eēitim kurulu deneticilerinin üst amiri pozisyonundadır. Eyaletlerde eēitim denetimi sürecinde, belirli bir okul düzeyinden sorumlu olan il müfettişleri de görev almaktadır. Zorunlu eēitim kapsamındaki okulları genel il denetçileri denetler ve ilçe eēitim denetmenlerince desteklenirler. Orta ve daha üst dereceli okulların denetiminde ise her bir dersin uzman denetçileri görev alır.

Müfettişler; okul denetimlerinde, eēretmen kalitesini ve okulun idari yönünü denetler. Müdürün ve eēretmenlerin tüm faaliyetleri, sınıf içi çalışmaları denetlenir. Okulların evre düzeni, malzemeleri incelenir. Denetim, idareci ve eēretmenlerle yapılan bir toplantı ile sona erer.

Okul denetiminden öncelikle okul müdürü sorumludur. Bütün okullardaki tüm eēretmenlerin ilk gözetmeni ve rehberi, okul yasalarının uygulayıcısı; eēretiminin kalitesini ve eērenci başarısı ile performanslarını belli düzeyde saēlama ykmllēu okul mdrlerindedir.

Kasapçopur (2007:15)'un aktardıēına göre; Viyana Eēitim Mřavirliēi görevini yürüten Abdulkadir YILMAZ'ın Avusturya eēitim sisteminde yürütülen okul denetimi yapısıyla ilgili tespitleri kısaca şu şekildedir;

Avusturya lkesi eyalet sistemi ile ynetildiēinden, her eyaletin eēitim mdrlēunde eēitim teftiş bürosu bulunur. Bu nite ilk ve orta eēretimin tüm denetimlerini yapan müfettişler tarafından yürütülür. Müfettişler eyalet hükümetleri bünyesinde teftişlerini yürütürler. Okul müdürleri eēitim ve eēretimin başarılı şekilde yürütülmesi için gereken rehberliēi yapar, eēretmenlerin çalışmasını deēerlendirir, olaēanst bir durum olduēunda ise eēretmenin denetimini ister. Müfettişlerin genelde rehberlik fonksiyonları aēır basmaktadır.

Avusturya eēitim sisteminde i ve dış denetim olarak iki tip denetim süreci benimsenmektedir. Birincisi okulların öz deēerlendirmesi (kendini yansıtma); eēitim ltleri çerçevesinde daha az profesyonel şekilde okulların pratikteki

uygulamalarını kendilerinin değerlendirmesidir. Diğer denetim ise dış denetim; resmi organlarca ve alanında uzman kişilerce okulların izlenmesi ve değerlendirilmesidir.

Avusturya’da İl Okul Müfettişlerince gerçekleştirilen dış denetimin yanı sıra okullardaki iç denetim (öz değerlendirme) çalışmaları gönüllülük esasına dayanarak yürütülmektedir. Okulların öz değerlendirmesi Federal Eğitim Bakanlığına bağlı internet tabanlı bir sistem (Q.I.S.) aracılığıyla da desteklenmektedir.

1970’lerden itibaren benimsenen sistematik değerlendirme anlayışında yakın zamanda değişikliklere ihtiyaç duyulmuştur. 2006 Eylül ayında kurulan Avusturya Eğitim Araştırmaları, Yenilik ve Gelişim Enstitüsü (The Federal Institute for Educational Research, Innovation and Development) ile eğitim alanında bir dizi yeniliklere girişilmiştir. Çeşitli pilot uygulamalarla okullardaki kalite geliştirme sürecine ve etkili okullar oluşturma çalışmalarına hız verilmiştir. Bir bütün olarak bakıldığında Avusturya eğitim sistemi, karşılıklı iletişim ve işbirliği içerisinde özellikle okulların denetimi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi konusunda büyük bir değişim ve gelişim aşamasında bulunmaktadır.

Günümüzdeki tartışmalar Avusturya eğitim sisteminde okul denetimi konusunda rol ve sorumlulukların paylaşımında değişiklikler yaşandığını ortaya koymaktadır. Uluslararası alanda süregelen tartışmaları takiben Avusturya okul denetim müfettişlerinin ve okul müdürlerinin rol ve fonksiyonları titiz bir şekilde yeniden tanımlanmaktadır ve karar alma süreçleri gözden geçirilmektedir. Denetim ve değerlendirme sürecinde ön plana çıkan konular; okulların öz değerlendirmesi, standart geliştirme ve sistemin bir bütün olarak izlenmesi ve değerlendirilmesidir. Avusturya eğitim sistemi içinde yer alan kurumlarda kalite güvence sisteminin kurulması ve geliştirilmesi, özellikle denetim alt sisteminde uzun süredir üzerinde tartışılan konulardan birisidir.

Avusturya eğitim sisteminde ‘Eğitimle ilgili tartışılan konular ve reformlar’ başlığı altında sıkça vurgulanan konulardan bir diğeri ise “*Okul Müfettişliği’nin daha fazla geliştirilmesi*”dir. Bu alanda çalışmalar devam etmekte, sistem içinde okul müfettişlerin eğitimleri ve gelişimleri desteklenmektedir (The Education System in Austria-Eurydice, 2006-2007; Kasapçopur, 2007:12-17; Memduhoğlu, 2008:545-559; Erginer, 2007:143-164; Gülcan, 2005:98).



#### 4.1.4. DANİMARKA

Yönetim Biçimi:	Anayasal Monarşi
Başkent:	Kopenhag
Yüzölçümü:	43.094 km <sup>2</sup>
Nüfus (2009):	5,500,510
AB Üyeliği:	1 Ocak 1973
Zorunlu Eğitim Süresi:	9 yıl

##### 4.1.4.1. Danimarka Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Danimarka, anayasal monarşi ile idare edilmektedir. Yasal güç; Kraliçe ve Danimarka Parlamentosunun elindedir.

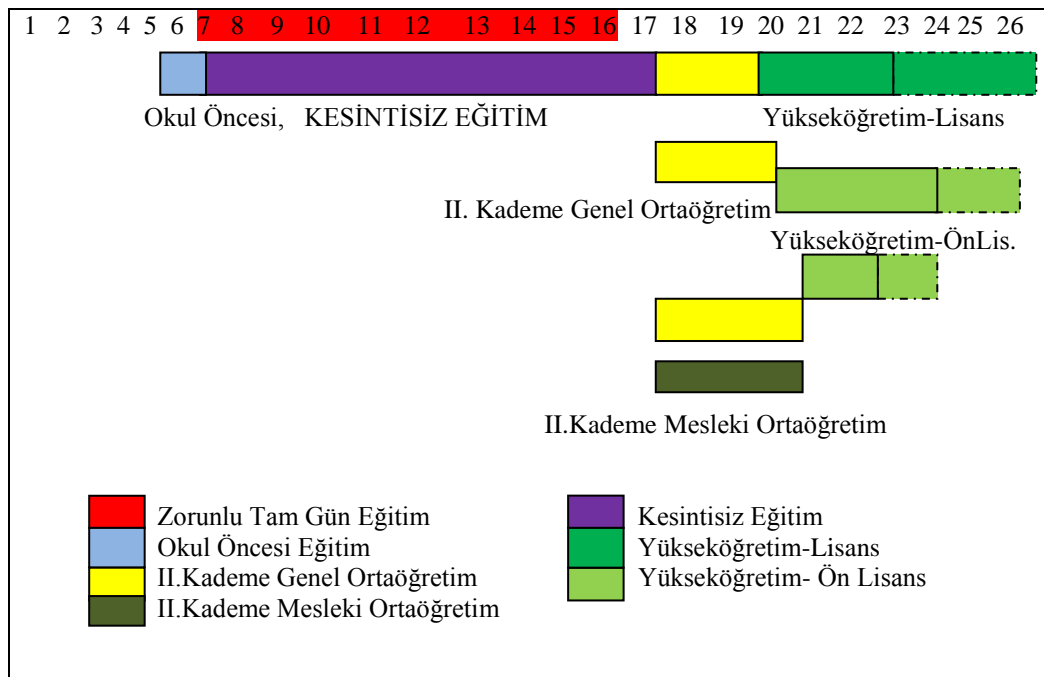
Danimarka’da eğitim alanında en temel sorumluluklar Eğitim Bakanlığı’na aittir. Eğitim alanında yürütülen tartışmalar sonucunda eğitim kurumlarının fonlarının devlet tarafından karşılanmasına devam edilirken özerkliklerinin artırılması ve eğitim yönetiminin yerleştirilmesi yönünde bir eğilime girilmiştir.

Danimarka’da eğitim-öğretimin sorumluluğu ve kontrolü; eğitim kademelerine göre merkezi otorite, kantonlar (ilçeler), belediyeler ve özel kuruluşlar tarafından paylaşılmıştır. Sorumlulukların dağılımı eğitim kurumunun çeşidine ve eğitim kademelerine göre değişiklik gösterir.

İlköğretim ve ortaöğretim birinci devre eğitiminin büyük kısmı **Eğitim Bakanlığı**’nın sorumluluğundadır bununla birlikte **Sosyal İşler Bakanlığı** da okul öncesine ait bazı alanlardan sorumludur. **Kültür Bakanlığı** üçüncü düzey sanatsal eğitimden sorumludur. Uzun süreli üçüncü düzey olan üniversite eğitimi **Bilim, Teknoloji ve Yenilik Bakanlığı** bünyesinde idare edilmekte iken, Eğitim Bakanlığı ise kısa ve orta uzunluktaki üçüncü düzey eğitimlerden sorumludur. Eğitim Bakanlığı Gymnasium ve Hojere Forberedelseseksamen’in kontrolünü ilçe konseyleri ve okul ya da kurs kurullarıyla paylaşmaktadır. Eğitim Bakanlığı mesleki eğitim ve öğretimi kontrol etmektedir. Yüksek öğretim; Eğitim Bakanlığı, Kültürel İşler Bakanlığı, Bilim, Teknoloji ve Yenilik Bakanlığı’nın sorumluluğu altındadır.

Danimarka okul sistemi dört öğretim düzeyini kapsamaktadır. Bunlar: okulöncesi eğitim, temel eğitim (zorunlu eğitim- Folkeskole), ortaöğretim (II. devre-lise) ve yükseköğretimdir.

Tablo 4.3. Danimarka Okul Sistemi



Danimarka’da 7-16 yaş grubundaki çocuklar için 9 yıllık zorunlu eğitim söz konusudur. Çoğu Avrupa ülkelerinin aksine Danimarka eğitim sistemi, ilköğretim ve ortaöğretim birinci devre arasında fark gözetmez. Temel okul (Folkeskole), bir yıl okul öncesi (ana) sınıf, dokuz yıl temel (ilk ve ortaöğretim birinci devre) ve bir yılda 10. sınıfı kapsar.

**Okul öncesi eğitim:** Okul öncesi eğitimi veren dört farklı tipte kurum vardır. Bunlar çocuk yuvaları (3 yaşına kadar), ana okulları (3-7 yaş arası), ilköğretim öncesi hazırlık sınıfları (6-7 yaş grubu) ve belediye gündüz bakım evleridir. Bu kurumlar mahalli idareler aracılığıyla aile ve çocukların ihtiyacı karşılamak için kurulmuş entegre kurumlardır. Belediyenin okul öncesi sınıfları ücretsizdir ancak özel (desteklenen) okullar ücretlidir.

Danimarka’da 9 yıllık zorunlu eğitim vardır, ancak okula gitme zorunluluğu bulunmamaktadır. Zorunlu eğitim kapsamındaki öğretim düzeyleri ise ilköğretim ve ortaöğretim I. devre öğretim düzeylerini kapsayan ‘*Temel Eğitim*’ düzeyidir.

**Temel Eğitim (Zorunlu Eğitim -Folkeskole):** Zorunlu eğitim Folkeskole’lerde başlar ve biter. İlköğretim Yasası’na göre okullar çocuklara özel bilgi nitelikleri kazandırmak ve onları demokratik bir toplumun yurttaşları olarak hazırlamakla yükümlüdür. Danimarka’da zorunlu eğitimin anlamı, okullarca sağlanan bir öğretime katılmak veya okullarda genellikle zorunlu görülen eğitime

denk bir eğitime devam etmektir. Okul öncesi eğitim zorunlu eğitime dahil değildir. Danimarka'da temel zorunlu eğitim 9 yıl olmakla birlikte isteğe bağlı olarak bir yıl daha eğitim (10.sınıf) alınmaktadır. Çocuklar 7 yaşını doldurdukları yılın Ağustos ayında zorunlu eğitime başlarlar. Aileler kendi belediyeleri içinde yer alan herhangi bir okulu seçme konusunda özgürdür. Folkeskole'de eğitim ücretsizdir. Folkeskole genelinde, farklı konular farklı öğretmenler tarafından öğretilmektedir. Folkeskole'deki temel özellik, yedi yıl süren genel eğitim sonunda sekizinci sınıftan itibaren seçimlik derslere yer verilmesidir.

**Ortaöğretim (II. devre- Lise): (16-19 yaş):** Zorunlu eğitim sonrası Ortaöğretim II. devre eğitim türleri şu şekildedir;

a) *Genel ortaöğretim ikinci devre (Gymnasium ve HF):* Gymnasium Folkeskole'nin 9. ya da 10. yılından sonra alınan, üç yıllık, akademik olarak yönlendirilmiş bir kurstur. Hojere Forberedelseseksamen veya kısaca HF ise Folkeskole'nin 10. sınıfından sonra yüksek öğrenime hazırlanmak için alınan iki yıllık genel bir kurstur.

b) *Ortaöğretim ikinci devre mesleki eğitim (EUD ve Sosu):* Mesleki eğitim ve öğretim iş başında eğitim ile bir meslek okulunda verilen genel ve mesleki eğitimi birleştirir. Temel sosyal ve sağlık eğitimi ve tarım ve denizcilik ve diğer karşılaştırılabilir eğitim türleri uzmanlaşmış okullarda verilmektedir.

**Okul Yönetimi:** Okullar ademi merkeziyetçi bir anlayışla yönetilir. Genellikle her okul; 5-7 veli temsilcisi, 2 öğretmen, 2 normal kişi ve 2 tecrübeli öğretmenden oluşan bir kurula sahiptir. Bu okullar merkezi devletin yardımıyla belediye tarafından finanse edilir. Milli Eğitim Bakanlığı her bir alanın amaçlarını genel olarak belirledikten sonra, yerel düzeydeki yetkililer bu amaçlara ulaşmak için nelerin yapılacağına karar verirler.

**Yüksek Öğretim:** Danimarka'da 2003 tarihli yeni Üniversite Yasası'nın ardından 12 üniversitenin tamamı, kendi kendilerini yöneten kurumlar haline gelmişlerdir. Yüksek öğrenime kayıt ücretsizdir ve sadece tıp ve eğitim gibi özel konu alanlarında sınırlı kabul söz konusudur.

Danimarka eğitim sisteminde bu kademelerin yanı sıra hayat boyu öğretim ilkesini hayata geçiren yetişkin eğitimi de önem arz etmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:65-74; The Education System in Denmark-Eurydice, 2007-2008; Erginer, 2007:73-94; Güney, 2009:151-167; Alkan, 2007:137-155; Erdoğan, 2006:245-254; Bağcı, 2007:71; Gültekin, s.79).

#### 4.1.4.2. Danimarka Eğitim Denetimi Sistemi

Danimarka'da eğitim denetimi sistemi merkeziyetçi bir yapıda inşa edilmemiştir, tam tersine yerel yönetim birimlerinin sorumluluğuna bırakılmıştır ve okulların kendini değerlendirmesine önem verilmektedir.

Danimarka'da herhangi bir merkezi denetleme kurulu yoktur. *Belediye ve İl Kurulları*, okulların denetiminden sorumludur.

Danimarka eğitim sistemi yerel yönetim ağırlıklı olarak işlemektedir ve sistem en üst düzeyde özgürlük ve kararlara katılım temeline dayanmaktadır. Merkezi yönetim, kanun yapma ve yönetim süreçlerinde önemli rol oynar. Yasa koyucular tarafından hazırlanan kanunlarda, tüm amaçların belirlenmesinin yanı sıra eğitim kademeleri için ana çerçeveler belirlenir, muhtelif araçlar ve tedbirlerle de yönetim süreci yönlendirilir. Bunlar;

- Eğitim kurumlarının uymak zorunda olduğu resmi kararların, genelgelerin ve emirlerin yayınlanması,
- Direktiflerin ve tavsiye kararlarının duyurulması,
- Bitirme sınavlarının genel denetimlerinin yapılmasıdır.

Danimarka'da Merkezi Teftiş Kurulu yapısı oluşturulmamıştır. Eğitim Bakanlığı'nın eğitim-öğretim sistemi üzerindeki etkisi bazı vasıtalarla gerçekleştirilir. Genel denetmenler tarafından belli bölgelerdeki müfredatların kabulü, genel sınavların kontrolü, memurların atanması ve bunların onay işlemleri gerçekleştirilir. Denetimler, uygulama olarak daha çok çeşitli verileri içeren resmi evrakların incelenmesi ile sınırlı kaldığından, okul ziyaretleriyle de desteklenmektedir. Çalışmalar genellikle öğretmen yeterlikleri, ders saatlerine uyma, bilişim teknolojilerini kullanma gibi belli alanlara odaklanır.

Danimarka eğitim sisteminde denetim (supervision) sözcüğünün yerine izleme (monitoring) sözcüğünün kullanımı tercih edilmektedir. Denetim sözcüğü izlemenin yanı sıra tavsiyelerde bulunma sürecini de içermektedir.

Danimarka'da merkezi hükümet adına denetlemeyi uzmanlık birimleri ve Danimarka Değerlendirme Enstitüsü gerçekleştirir. Belediyeler yaptıkları denetleme ve değerlendirmelerin sonuçlarını uzmanlık birimlerine iletirler (TEM-SEN, 2004; Eurydice, 2005, Akt:Özden, 2007:206).

1999 yılında Eğitim Bakanlığına bağlı bir birim olarak kurulan *Danimarka Değerlendirme Enstitüsü (EVA)*'nin asıl hedefi, ilköğretim kademesinden en üst eğitim kademesine kadar eğitim-öğretim sürecini sistematik ve etkili bir şekilde

değerlendirmektir. Eğitim ve öğretiminde kaliteyi geliştirmek ve eğitim sektöründe gerçekleştirilebilir hedefler belirlemek için, Enstitü sistematik olarak eğitim programını ve alt programların birbiriyle ilişkisini inceler. Enstitü, ulusal ve uluslar arası değerlendirme teknik ve yöntemlerindeki gelişmeleri ve yenilikleri takip eder. Danimarka Değerlendirme Enstitüsü, eğitim öğretim sürecinin değerlendirilmesi için ulusal bilgi merkezi olarak hizmet vermektedir. Enstitü, eğitim değerlendirme konusunda ulusal ve uluslararası alanda deneyimlerini paylaşır. Enstitü personeli Danimarka'da ve uluslararası alanda düzenlenen konferanslara katılır, değerlendirme ve kalite geliştirme konusundaki en iyi uygulamaları ve projeleri yerinde izlerler. Enstitü oldukça benzersiz bir yapıdadır. Enstitü, ilköğretimden en üst düzey eğitim basamağına kadar tüm seviyelerdeki eğitim sürecinin sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi ile görevlidir.

Danimarka'da tüm kurumlar, ilgili konularda istenmesi halinde Bakanlığa bilgi vermeye zorunludur. Eğitim Bakanlığı düzenli olarak tüm kurumlardan finans, mezuniyet oranları, öğrenci akışı ve not ortalamaları hakkında bilgi toplamaktadır. Bakanlık son yıllarda denetleme sistemini geliştirmek için çalışarak her bir kuruma yönelik daha ayrıntılı gözlemler yapmaya başlamıştır. Eğitim Bakanlığı eğitim-öğretim konusunda (üniversiteler dışında) her seviyedeki tüm kurumların eğitim süreçleri ile ilgilidir. Bilim, Teknoloji ve Yenilik Bakanlığı ise üniversite eğitiminin denetimi ve izlemesinden sorumludur.

Danimarka'da denetim amaçlı müfettiş grupları (takımları) yoktur. Gruplar okullara performanslarını tartışmak için ve eğitim sürecinde devam eden çalışmalarını yerinde gözlemlemek amacıyla kısa ziyaretler gerçekleştirirler. Müfettişler okula yapacağı ziyaretlerde kullanacağı çalışma planını okul idaresine sunmak zorundadır. Müfettişlerin çalışma planı okulun web sayfası aracılığıyla öğretmenlere, öğrencilere ve velilere de sunulur.

Danimarka'daki gibi bir müfettişlik sistemi başka bir ülkede yoktur. Belediye ve il yönetimleri kendi alanlarındaki okullardan sorumludur. Her okul, veliler tarafından seçilen ve belediyelerce görevlendiren bir (müfettişe) denetimciye bağlıdır (Gülcan, 2003:51). Her okul, aileler tarafından seçilmiş veya belediyeler tarafından görevlendirilmiş bir müfettişle bağlantı kurar. Her okul belediye tarafından atanmış ya da aileler tarafından seçilmiş müfettişin denetiminde çalışır. Danimarka'da konu danışmanlarının ulusal bir teşkilatı bulunmasına rağmen, ulusal merkezi bir müfettişlik birimi bulunmamaktadır (Özden, 2007:206).

Veliler çocuklarının eğitim gördüğü okulda dış denetimi gerçekleştirecek müfettişin seçiminde yer alır. Veliler sözlü ve yazılı olarak müfettişlerin belirlenmesi aşamasında bizzat görüşlerini belirtir ve müfettişler hakkında bilgilendirilirler. Müfettişlerin okul ziyaretleri sonrası görüşlerini bildirdiği rapor velilerle paylaşılır ve okul web sayfasında yayınlanır.

**Folkskole okullarının izlenmesi:** Folkskole kamu okullarının sorumluluğu belediyelere aittir ve rehberlik ve denetim işlevleri belediye sistemi içinde yer alır. Belediye kurulları, Folkskole okullarında her çocuğa bağımsız bir eğitim ortamı oluşturmaktan sorumludur. Her Folkskole okulu temel eğitimin hedefleri doğrultusunda kaliteli eğitim sağlamaktan ve bu amaca uygun plan ve program geliştirmekten sorumludur.

Belediye kurulları her yıl kurumsal olarak 'yıllık kalite raporu' hazırlarlar. Bu raporda; belediye sorumluluğunda yer alan okulların sistemleri, akademik düzeyleri, düzeyleri değerlendirmek amacıyla belediye kurulu tarafından yapılan çalışmalar ve bir önceki yılın raporunu geliştirmek amacıyla atılan adımlar betimlenir.

Yıllık kalite raporuyla bağlantılı olarak, belediye aşağıdaki işlemlerden sorumludur;

- Raporun içeriği ve şekli, örneğin odak noktaların seçimi ve okullarda yapılacak katkıların belirlenmesi,
- Süreç, örneğin çalışmaların organizasyonu, okul kurullarının rapor hakkındaki yorumlarının alınmasına dair son tarihlerin belirlenmesi,
- Tartışma, raporun son haline ilişkin ilgili paydaşlarla 15 Ekimden önce görüş alışverişinin tamamlanması,
- Raporu temel alarak aynı yılın 31 Aralık tarihine dek ilgili eylem planlarını oluşturmak.

**Okulların Özdeğerlendirme Süreci:** Danimarka okul sistemi içerisinde eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesi amacıyla okulların kendini değerlendirmesi sürecinin ayrı bir önemi vardır. Her okul kendini değerlendirmek amacıyla formlar kullanır ve metotlar seçerler.

Öz değerlendirme süreci aşağıdaki konuları içerir;

- Öğretim sürecinde yer alan derslerin planlar ve hedefler doğrultusunda yürütüldüğüne dair genel okul değerlendirmesi,

- Önceki değerlendirme verilerinin takibi,
- Okulun bir sonraki dönem genel değerlendirmesini ne zaman ve nasıl gerçekleştireceğini betimlemesi,
- Öğretilmesi planlanan yeni derslerin ve girişilmesi düşünülen yenilikler betimlenmesi.

Okul öz değerlendirmesine ilişkin bilgiler, genel değerlendirme sonuçları ve takibi süren etkinlikler okulların web sayfasında yayınlanır.

Veliler eğitimin değerlendirilmesi ve izlenmesi aşamasında yer alırlar. Birçok okulda yıl boyunca veliler derslerin işlenişine dair bilgi almak üzere okullara davet edilir. Veliler hem yürütülen etkinlikler hem de planlanan etkinlikler hakkında bilgilendirilir. Ayrıca okulların web sayfasında velilerin bilgi alması amacıyla birçok okul değerlendirme verisine yer verilir. Velilerin çocukları hakkında endişelenmelerine neden olacak durumlar yaşanması halinde, veliler genellikle okul kuruluyla iletişime geçer ve durumu paylaşırlar.

Danimarka eğitim sisteminde **kalite geliştirme çalışmalarına** öncelik verilir. Bu konuda merkezi hükümet genel amaç ve hedefleri belirler, kuralları ortaya koyar hatta okulların sorumluluklarını özel olarak belirtir. Eğitim sürecindeki kalitenin geliştirilmesi ve eğitim sektöründeki çalışmaların hedefler doğrultusunda yürütülmesi için Danimarka Eğitim Enstitüsü sistematik olarak veriler toplar ve programlar üzerinde çalışır. Ayrıca farklı programların birbiri arasındaki ilişkiyi inceler, değerlendirme teknik ve metotları geliştirir, uluslararası kalite geliştirme ve değerlendirme etkinliklerini izler.

1 Eylül 2006 tarihinde “İlköğretim ve I.Kademe Ortaöğretimde Kalite Geliştirme Kurulu (Skoleradet)” kurulmuştur. Bu kurulun kurulmasındaki temel amaç bağımsız bir kurul aracılığıyla Folkskole okullarındaki kaliteyi arttırmaktır. Ayrıca Eylül 2006’da “İlköğretim ve I.Kademe Ortaöğretimde Kalite Geliştirme ve Değerlendirme Ajansı (Skolestyrelsen)” kurulmuştur. Bu birimin kurulmasındaki asıl amaç ise temel eğitim sisteminde kalite değerlendirmesi yapmak, bunun yanı sıra uygulanabilir ulusal testler geliştirmek ve izleme raporları hazırlamaktır (The Education System in Denmark, 2007-2008; SICI, The Inspectorate of Denmark; Kasapçopur, 2007:60-63).

#### 4.1.5. FİNLANDİYA

Yönetim Biçimi:	Parlamentar Demokrasî
Başkent:	Helsinki
Yüzölçümü:	338.145 km <sup>2</sup>
Nüfus (2006):	5,0175,783
AB Üyeliği:	1 Ocak 1995
Zorunlu Eğitim Süresi:	10 yıl

##### 4.1.5.1. Finlandiya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

Finlandiya'da eğitim, Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğu altındadır ve Finlandiya'da Eğitim Bakanlığı eğitim konusunda en üst yetkilidir. Ulusal Eğitim Kurulu Bakanlıkla birlikte ilk, orta ve yetişkin eğitimi için eğitim hedeflerini, içeriklerini ve metotlarını geliştirmek için çalışmaktadır. Buna ek olarak, altı Finlandiya Eyaleti'nin her biri bu konularla ilgilenen bir Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na sahiptir. Yerel yönetim, eğitim verme hususunda çok önemli roller üstlenen yerel yetkililerin (belediyeler) sorumluluğu altındadır.

Finlandiya'da öğretim ve eğitim için en önemli koşullar eğitime ait yasalarda ve kuruluşlarda bulunmaktadır. Bunlardan biri vatandaşların öğrenim yükümlülüğüdür. Eğitim ve öğretim eşitliği ile okulların ve diğer eğitim ve öğretim kuruluşlarının bütün ülke çapında eşit dağılmış olmasının da gerekliliği kabul edilmiştir. Eğitim ve öğretimin kabul edilen genel amacı, gençlerin sosyal hayatta ihtiyaç duydukları beceri ve bilgiyle donatmak ve bunu bütün halkın eşitliği ile sağlamaktır.

Her Finlandiya vatandaşı, yedinci yaşına bastığı yıldan itibaren temel eğitim okullarında 10 yıl boyunca eğitim almak zorundadırlar. Gülcan (2003:53)'ın belirttiği üzere temel eğitimin amacı; öğrencilerin kişilik gelişimini sağlamak, üst öğretime ve hayata hazırlamak ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak yönlendirilmelerini sağlamaktır.

Eğitim ve öğretim sisteminin ileriki aşamaları sürekli ve hayat boyu öğrenme prensibine dayandırılmaktadır. Bunun temel dayanağından birisi her Finlinin uygun bir eğitim ve öğretimden geçirilmesidir. Bu sadece çocukların değil, yetişkinlerin de temel ve ileri düzeyde eğitilmesi demektir.



### Eğitim Yönetimi:

**Merkezi Düzeyde:** Hükümet, Eğitim Bakanlığı ve Ulusal Eğitim Kurulu, merkezi yönetim düzeyindeki eğitim politikalarının yürürlüğe konulmasından sorumludur. Okullar, eğitim programlarının genel ilkelerine ve yasalarca belirtilen amaçlara uymak zorundadır.

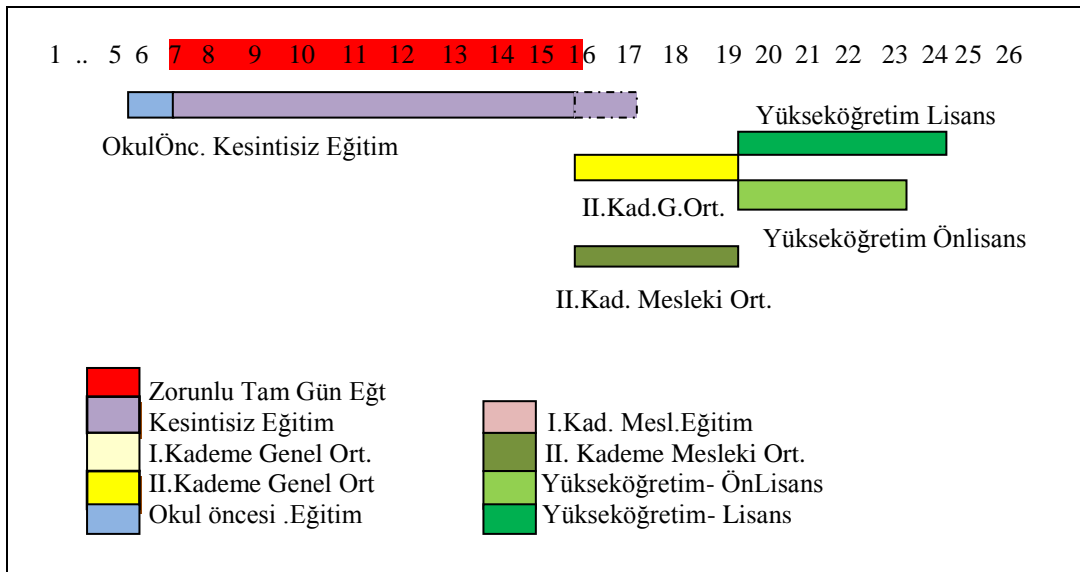
**Yerel, Bölgesel ve Kurumlar Düzeyinde:** Finlandiya altı eyalete ayrılmıştır. Her eyalet eğitim konusuyla ilgilenen bir Eğitim ve Kültür Bakanlığına sahiptir. Finlandiya'da bir belediye, sınırları içinde yaşayan tüm çocuklara zorunlu eğitim imkanı sağlamak zorundadır. Okul düzeyinde, her okulun bir yönetim kurulu vardır. Kurulda, veliler, öğrenciler, öğretmenlerden ve öğretmen olmayan personel bulunur. Yönetim kurulunun asıl görevi; eğitsel faaliyetleri geliştirmek, okul, aile ve yerel örgütler arasındaki işbirliğini teşvik etmektir.

Finlandiya eğitim politikası;

- Eğitim hizmetlerinin ağırlıklı olarak yerel yönetimlerce sunulması,
- Eğitimde her iki dil grubuna eşit olanakların sunulması (Fince-İsveççe),
- Cinsiyet ayrımının olmaması,
- Parasız eğitim,
- Devletin öğrencilere parasal yardımda bulunması,

olarak tanımlanmaktadır. Eğitim Bakanlığı hazırladığı yasa tasarılarını hükümete sunar. Eğitim politikasıyla ilgili yönetmelik ve yasalar Parlamento tarafından onanır.

Tablo 4.4. Finlandiya Okul Sistemi



**Okul Öncesi Eğitim:** Okul öncesi eğitimde günlük bakım sistemi Sağlık ve Sosyal İşler Bakanlığı'nın yetkisindedir. Günlük bakım, anaokulu, günlük bakım merkezi ve günlük aile bakımı şeklindedir. Gruplar yaşa göre düzenlenir.

**Zorunlu Eğitim:** Tüm Finli vatandaşlar yedi yaşından itibaren 10 yıllık eğitim almakla yükümlüdür. Bu yükümlülük 17 yaşına kadar veya çok amaçlı okulu tamamlayana kadar sürer (hangisi önce olursa). Ücretsiz olan çok amaçlı okullar, tüm yaş gruplarına genel eğitim verir. Çok amaçlı okul; I.kademe (1-6 yaş) ve II.kademe (7-9 yaş) şeklinde ikiye ayrılmıştır. Zorunlu eğitimde okula devam zorunlu değildir, öğrenciler diğer bazı kaynaklardan da benzer bilgi ve becerileri kazanmakta serbesttir. OECD Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA)'da 2001 yılında Finlandiya, diğer ülkelere göre en üst sırada yer almıştır.

**Zorunlu Eğitim Sonrası Eğitim (Genel Ortaöğretim Okulları):** 16-19 yaş arasındaki öğrencilere üç yıllık genel eğitim verilir. Bu kademedeki öğrencilere temel eğitim programlarının yanı sıra politeknik ve üniversitelere hazırlık sağlayan programlar uygulanır.

**Mesleki Eğitim:** Mesleki eğitim üç ayrı düzeyde verilir. Öğrenciler çok amaçlı okuldan ayrıldıktan veya üniversite sınavını geçtikten sonra mevcut olan bu düzeylerin hepsine geçebilir. Mesleki eğitim genellikle ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası eğitimde önerilir.

**Yükseköğretim:** Yükseköğretim sistemi üniversiteler ve poli-tekniklerden oluşur. Üniversiteler akademik eğitim sağlar ve bilimsel araştırma yapar. Politeknikler ise gençlere ve halen çalışmakta olan yetişkinlere yönelik uygulamalı eğitim vermektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:81-86; Özcan, 2000:148-163; Erginer, 2006:5-22).

#### 4.1.5.2. Finlandiya Eğitim Denetimi Sistemi

Finlandiya'da eğitim sisteminin denetimi, hükümet ve Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin sorumluluğu altındadır. Finlandiya'da ayrıca bir müfettişlik sistemi yoktur. Ulusal eğitim sisteminin denetimi, Eğitim Bakanlığı ve hükümetin yetkisindedir.

Ulusal Eğitim Kurulu eğitim programının ana hatlarını hazırlar, Bakanlıkta birlikte eğitim hedeflerini, içeriklerini ve metotlarını geliştirir. Bunun yanı sıra, Finlandiya'daki 6 Eyaletin her birinde Eğitim ve Kültür Bakanlığı bulunmaktadır. Yerel yönetimler, eğitim denetimi sisteminde önemli roller üstlenmektedir.

Eğitimden sorumlu yerel birimler vilayetler ve belediyelerdir. Belediye meclisleri tarafından atanan **okul kurulları**, o vilayetteki tüm eğitim kurumlarından sorumludur. İki ya da daha fazla okul ortak bir okul yönetim kurulu oluşturabilir. Okullara ne kadar özerklik verileceğine yerel yetkililer karar verir.

Finlandiya’da okul dış denetimleri yoktur. Finlandiya’da ayrı bir okul denetim sistemi mevcut değildir. Okullara yapılan ve devlet yetkilileri tarafından düzenlenen denetim ziyaretleri artık gerçekleştirilmemektedir. Okullar, kanunun gerektirdiği temel işlevleri yerine getirdikleri sürece kendi idari düzenlemelerine göre eğitim hizmeti sunma hakkına sahiptirler. Dolayısıyla eğitim denetimi, eğitim etkinliklerinin yönetmelikler ve ana ulusal öğretim programında belirtilen hedeflere uygunluğu çerçevesinde hedefler tarafından yönetilmektedir. Bununla beraber 2003 yılından itibaren Eğitim ve Öğretim Değerlendirme Konseyi, Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu kurul temel ve ortaöğretim ikinci devre eğitim ve öğretimin planlanması, idare edilmesi, yönetilmesi ve geliştirilmesinden sorumludur (Özmen, 2007:206).

**Ulusal Eğitim Kurulu**, Finlandiya’da okul sisteminin değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumlu olan uzman bir kuruluştur. Ulusal Eğitim Kurulunun Finlandiya’daki okul değerlendirme ve geliştirme faaliyetleri üzerinde etkin rolü vardır. Finlandiya’daki ulusal değerlendirmenin odak noktasında eğitim sisteminin etkinleştirilmesi ve işlevselleştirilmesi bulunmaktadır.

Finlandiya’da 1990’lardan itibaren yerinden yönetim (decentralisation) süreci başlamıştır. 1994’te yerel birimlere yeni eğitim programı ile ulusal yapıya bağlı bir şekilde karar verebilme yetkisi verilmiştir. 1999 yılındaki eğitimde reform yasası ile, yerel birimlerin eğitim ve öğretim sorumluluğu arttırılmıştır. Buradaki amaç eğitim yapıcılarının uygulamadaki güç ve sorumluluklarını yasalarla belirtmektir.

1 Ocak 1999’dan itibaren yürürlükte olan eğitim yasasına göre; “*eğitim kurumları kendi çalışmalarını ve etkilerini kendileri değerlendirmekle yükümlüdür*”. Eğitimsel çıktıların ulusal değerlendirmesi, kurumların kendi kendilerini değerlendirmeleri temeline dayanır. Eğitimin değerlendirilmesinin amacı, kanunda belirtilen hedeflere ulaşıldığından emin olmak ve eğitimin gelişimini desteklemenin yanında öğrenme fırsatlarını da geliştirmektir.

Okulların denetim ve değerlendirilmesinde etkili bir diğer kuruluş ise **Vilayet Kamu Ofisleri**'dir. Vilayet Kamu Ofisinin görevlerinden birisi, temsil ettikleri alanlarda eğitim denetimi sürecine rehberlik yapmaktır. Bu ofis Eğitim Bakanlığının bilgisi dahilinde eğitim denetimi ve değerlendirmesi için bilgi toplama hakkına sahiptir (The Education System in Finland-Eurydice, 2007-2008; Kasapçopur, 2007:74-76; Certel, 2009:169-194; Gülcan, 2003:54).

#### **4.1.6. HOLLANDA**

Yönetim Biçimi:	Meşruti Krallık
Başkent:	Amsterdam
Yüzölçümü:	41,526 km <sup>2</sup>
Nüfus (2009):	16,715,999
AB Üyeliği:	25 Mart 1957
Zorunlu Eğitim Süresi:	12 yıl

##### **4.1.6.1. Hollanda Eğitim Sisteminin Genel Yapısı**

Parlamentele sistemle yürütölen meşruti bir monarşi olan Hollanda'nın eğitim sistemi ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olmak üzere üç kademeli yapıdadır. Hollanda'da eğitim, anaokulu düzeyinden itibaren büyük bir ciddiyet içinde ele alınmaktadır. İdari açıdan incelendiğinde, Hollanda eğitim sistemi yerel hükümetlere yetki vermesine rağmen merkezîyetçi bir yapıya sahiptir. Ancak; son yıllarda eğitimi daha nitelikli hale getirmek adına yerel hükümetlere verilen yetkileri artırma çalışmaları görölmektedir. Hollanda eğitim sisteminde okullar, neyi nasıl öğretecekleri konusunda özgürdür. Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, eğitimin kalitesi açısından bazı standartlar belirler. Bu standartlar; belirli konu alanları, hedeflerin kazanımı ve sınav konularıdır. Bunlara ulaşma yolları açısından okullar özgürdür.

Hollanda'da eğitim sisteminin temel özellikleri Anayasanın 23. Maddesine dayanır. Bu maddede kişilere dini inanca, eğitsel ve ideolojik görüşlere göre okul kurma ve seçme özgürlüğü tanınmıştır. Anayasanın bu hükmünün gerçekleşmesi için, devlete, eğitim ve yönetim yönünden aynı programlara ve yasal düzenlemelere bağlı olan resmi ve özel okullara eşit parasal destek sağlama zorunluluğu, yerel yönetimlere de bir kamu görevi olarak eğitim hizmeti sunma sorumluluğu

yüklenmiştir. Bu durum, sistem içinde hem okul türlerinin, hem de sistemin yönetim ve denetiminde yetkili olan kuruluşların çeşitlenmesine neden olmuştur.

Hollanda eğitim yönetiminden yetkili ve sorumlu üç yönetim birimi vardır:

1. Ülke düzeyinde tüm eğitim sistemini düzenleme sorumluluğunu üstlenen merkezi hükümet,

2. İl düzeyinde gözlem ve denetim işlevi olan il yönetimi,

3. Yerel düzeyde yürütme görevleri olan yerel yönetimler

Hollanda eğitim sisteminde yetkili birimler (Erginer, 2006:324);

**Merkezi Düzey:** Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı: Okul türleri, Her bir okul türündeki programların süresi, Okullardaki seçmeli ve zorunlu dersler, Okul türlerinde öğretim sürecinde yer alan ders sayısı, Sınıfları ayırma ölçütleri, Eğitim personelinin sayısı, Öğrenci sınavlarının düzenlenmesi, vb. konularda kararlar almakla sorumludur.

**İl Düzeyi:** İl Eğitim Birimleri eyaletlerdeki okulların, yönetimi ve programları ile ilgili sınırlı rolleri vardır. İl Meclisi, devlete ait ilköğretim ve ortaöğretim okullarının yeterli sayıda bulunmasını sağlar.

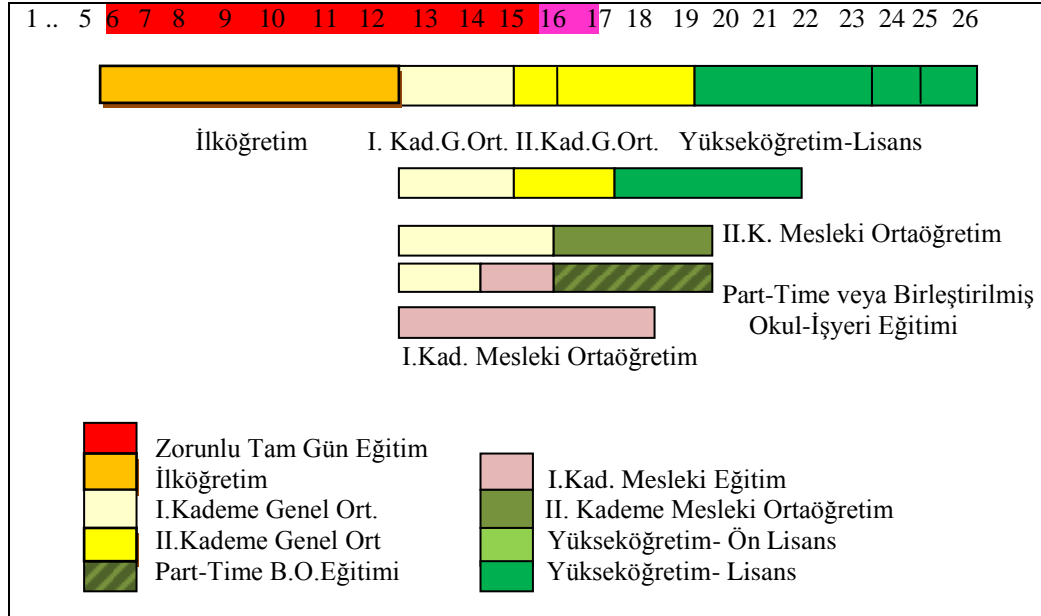
**Yerel Düzey:** Belediyeler ve Okullar. **Belediyeler:** Kendi sınırlarındaki özel ve kamu okullarından sorumlu birimlerdir. İlköğretimde; bina, alt yapı, ders araçları konularında, Ortaöğretimde; kurumların işlevlerini yerine getirmesi konularında görevlidir. **Okullar:** Okul Kurulları yasal düzenlemeler doğrultusunda okulların işleyişinden sorumludur

Hem özel okullar hem de kamu okulları (ilk ve ortaöğretim) **“Okul Yönetim Kurulu”** olarak da bilinen yasal olarak tanınmış yetkili mercilere sahiptir. Yetkili merci sorumlu olduğu okulu ya da okulları (bir okulun tüm maddesel yönleri, öğretim programı üzerindeki politikaya karar verme, çalışanlara ilişkin konular ve öğrencilerin kabulü) idare eder ve yönetir. Yetkili merci yasal yönetmelikler tarafından kapsandığı sürece okul içerisinde meydana gelen her şeyden sorumludur.

Hollanda’da eğitim 16 yaşına kadar tüm çocuklar için resmi ve özel okullarda parasızdır. Ancak okul kitapları ve diğer öğretim araç-gereçleri ile tüm ders dışı etkinliklerin giderleri öğrenci velileri tarafından karşılanmaktadır. İlköğretim düzeyinde eğitim için, her belediyede yeterli sayıda devlet okulu hizmete sunulur. Hükümet, devletin yıllık eğitim raporlarını meclise sunar.

Hollanda okul sisteminin yapısı esas olarak üç öğretim düzeyini kapsamaktadır. Bunlar ilköğretim, ortaöğretim (I. ve II. devre) ve yükseköğretimdir. Hollanda’da çocukların beş yaşından itibaren okula başlaması ön görülmektedir.

Tablo 4.5. Hollanda Okul Sistemi



Okul öncesi eğitim düzeyinde çocukların yaş gruplarına göre yuvalar, kreşler bulunmaktadır. Bu merkezlerde çocuklara kendi yaş grubu içerisinde oyun oynama olanağı sağlanmakta ve oyun yoluyla çocukların sosyal ve duygusal gelişimi desteklenmektedir. Hollanda eğitim sisteminde zorunlu eğitim **Zorunlu Eğitim Yasasına** göre düzenlenmektedir. Hollanda’da zorunlu eğitim iki şekilde gerçekleşir: Öğrenciler ya 5-17 yaşlar arasında toplam 12 yıllık eğitim almakta, ya da 5-16 yaşlar arası tam zamanlı eğitim alarak zorunlu eğitimlerini tamamlamaktadırlar.

Hollanda eğitim sisteminde ortaöğretim genel ve mesleki olmak üzere ikiye ayrılır. Sekiz yıllık temel eğitimi tamamlayan öğrenciler Ölçme ve Değerlendirme Merkezi’nin düzenlediği CITO denilen sınavda almış oldukları puanlara göre ilgili orta öğretim okullarına devam ederler. Ayrıca öğrencilerin derslerinde göstermiş oldukları başarı ve öğretmenlerinin bildireceği görüş doğrultusunda, üst seviyedeki veya daha alt seviyedeki okullara kaydırılmaları mümkündür. Yükseköğretim sistemi, üniversitelerde verilen akademik yükseköğretim, mesleki yükseköğretim ve açık üniversite eğitiminden oluşur (The Education System in Netherlands-Eurydice 2007/08; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:101-108; Erginer, 2006:314-328; Sağlam, 1999:166-200; Çolak, 2005:61; Kablan, 2005:141; <http://www.ulkeler.net/hollanda.htm>).

#### 4.1.6.2. Hollanda Eğitim Denetimi Sistemi

Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, eğitim yasalarına bağlı olarak eğitim sisteminin denetlenmesinden sorumludur. Hem kamu hem de özel eğitim sistemlerinin izlenmesi Anayasanın 23. maddesinde belirtildiği gibi “**Eğitim Denetim Kurulu**” ve “**Eğitim Müfettişleri**” tarafından gerçekleştirilir.

Eğitim Denetim Yasasına göre müfettişler okulları denetlerler. Eğitim Denetim Yasasına göre denetimin başlıca görevleri şunlardır;

- Eğitimin yasalara uygun olarak yürütülmesini değerlendirme,
- Yasalarla uyumluğunun izlenmesi,
- Eğitimde kalitenin geliştirilmesi,
- Eğitimdeki gelişmelerin raporlaştırılması,
- Yasalarda belirtilen diğer görevleri yerine getirmek.

Eğitim Denetim Kurulu genel yönetim merkezi dışında diğer bölgelerin de eğitim denetim işleyişinden sorumludur. Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, denetim kurulunun giderlerini kendi teminatı altına alır. Bakanlık, Denetim Kurulu'nun görevlerinin icrası konusunda yönergeler vermeye, etkinliklerinden tam olarak bilgilendirilmeye ve yıllık çalışma programını değerlendirme haklarına sahiptir.

Denetleme Kurulu ve bağlı müfettişler temel olarak Hollanda eğitim kuruluşları ile özel okullarında eğitim kalitesini yükseltmeye çalışır. Bu amaçlarını okul ve kurumları düzenli ve sistemli ziyaretler düzenleyerek gerçekleştirir. Denetim sonucu ulaşılan bulgular bir raporla hem okula hem de Bakanlığa iletilir.

İlköğretim ve ortaöğretim için on iki, yetişkin eğitimi ve mesleki eğitim için üç Bölgesel Denetleme Dairesi oluşturulmuştur. Bölgesel Denetleme Daireleri, Baş Denetmen ve danışmanlardan oluşur. Okul Denetleme Kurulu, bu kurulu oluşturan bir Genel Denetmen ve dört Baş Denetmen tarafından yönetilir. Her Baş Denetmen, farklı bir alandan sorumludur. Bu alanlar ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, yetişkin eğitimi ve mesleki eğitimidir. Hollandalı denetmenler ilgili alanlardaki kurumlarda denetimlerini sürdürürler.

Okul Denetleme Kurulunun görevleri, yasalarda ve yasalara dayalı hükümet kararlarında şöyle belirlenmiştir;

1. Okullarda yasal düzenlemelere uyulup uyulmadığını denetlemek,
2. Olağan okul ziyaretleri ile okulların düzenli işleyip işlemediğini yerinde görmek,

3. Okul yöneticileri, öğretmenler, bölgesel ve yerel yönetim birimleriyle görüşerek, eğitim sisteminin genel durumu ve gidişi konusunda bilgi edinmek, onlara danışmanlık yapmak ve eğitimin gelişmesini desteklemek,

4. Eğitim Bakanını bilgilendirmek ve ona danışmanlık yapmak,

5. Her öğretim yılında, okullarda yapılan denetim etkinliklerinin sonuçlarını bir raporlaştırmak ve yayınlamak.

Okul Denetim Kurulu, kalitenin yükseltilmesi konusunda okulların kendi üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi için destek olur. Eğer okul düzenli olarak öğretim standartlarını karşılıyor ve kendini değerlendirebiliyorsa, Denetim Kurulu bu değerlendirmeyi göz önüne alarak, ilgili okulun denetimini minimuma indirebilir. Ancak, okul veya kurum kendi öz değerlendirmesi sürecinde tüm değerlendirme kriterlerini karşılamalıdır, istenilen bilgi ve dokümanları sağlıklı ve güvenilir bir şekilde kurula sunmaktan yükümlüdür. Yapılması gereken tüm raporlamalar, okullar tarafından elektronik ortamda doldurulur.

Okul denetimi sonucunda eğer o okulda herhangi bir eksiklik tespit edilirse, iyileştirme alanları belirlenir ve sonrasında okul ziyaretleri ile iyileştirme sürecine başlanır.

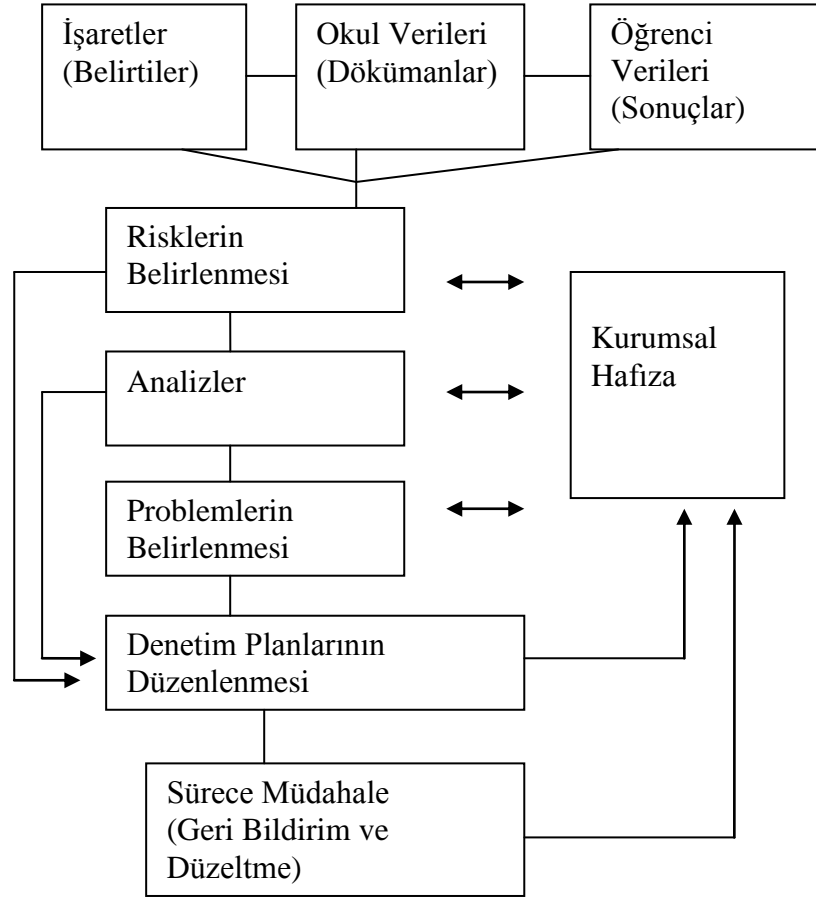
### **Hollanda’da Yeni Eğitim Denetimi Yaklaşımı (Risk Temelli Eğitim Denetimi Yaklaşımı):**

Günümüz Hollanda eğitim sisteminde, okulların denetimi ve okullardaki eğitimin kalitesine ilişkin karar verme sürecinde risk temelli denetim yaklaşımı ilkeleri kullanılmaktadır.

İlgili denetim birimleri her yıl bütün okullardaki olası risklere ilişkin bilgiler toplamaktadır. Risk analizi sonuçları, bir okulun daha kapsamlı ve geniş çaplı teftiş edilip edilmemesi gerektiğine karar verme noktasında veya gelecek yıllarda yeterli performansı gösterip göstermediğine dair tespitlerde güvenilir bilgi elde etmeyi sağlar. Okul denetim kurulu, okulun risk analizi süreci sonunda tespit edilen riskleri yayınlamaktadır. Bir okul yıl içerisinde yetersiz performans sergilediği zaman, denetmenler hangi eksikliklerin geliştirilmesi gerektiğini önemle belirtirler ve daha sonra bu konudaki gelişmeleri takip ederler.

Hollanda’nın eğitim denetimi sisteminde benimsediği Risk Temelli Denetim Yaklaşımının genel işleyiş şeması şekil 4.5’te verilmiştir.





Şekil 4.5. Hollanda Risk Temelli Denetim Yaklaşımı Şeması (SICI, s.10)

1 Ocak 2008'den itibaren Hollanda eğitim denetimi risk temelli denetim yaklaşımına göre gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Denetimin ağırlığı okullardaki performansın artırılmasına verilmektedir. Yinede, tüm ilköğretim ve ortaöğretim okullarında en az dört yılda bir okul denetimi gerçekleştirilmektedir. Yeni sistem ile denetimler her okulun yıllık verilerine göre düzenlenmektedir ve bir okul her yıl denetlenebilmektedir. Eğer bir okulda zayıf noktalara ilişkin ciddi işaretler (belirtiler) varsa, o okula denetim düzenlenmekte ve etkinlikler yakın takibe alınmaktadır. Denetim ihtiyacı hangi alandaysa kurulca belirlenir ve içerik konusunda okulla anlaşma yapılarak olası risklerin bir an önce önlenmesine çalışılır.

Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından 2007'den 2011'e kullanılacak genel denetim dökümanları hazırlanmıştır. Bu dökümanlar ile okulların kendi denetimlerini gerçekleştirebilmesini sağlamak ve bu yolla Bakanlığa bağlı dış denetimi azaltmak hedeflenmektedir. Ayrıca bu uygulama ile okulların kendilerince hedefler belirlemeleri ve bu hedefleri gerçekleştirmek için gayretle çalışmaları beklenmektedir.

### **Hollanda Eğitim Sisteminde Denetmenlerin Görev ve Sorumlulukları:**

Devlet okullarında ya da özel okullarda yapılan denetim uygulamaları arasında önemli farklar yoktur. Yönetmeliklere ve kurallara uygunluğu kontrol etmek kalitenin değerlendirilmesine ek olarak, teftiş ziyaretlerinin daimi bir parçasıdır. Denetimin danışmanlık niteliğinde görevi yoktur; okulların bölgesel ya da ulusal ajanslardan danışman ve diğer yardımcı personeli okullarında görevlendirmek üzere kullanabilecekleri ek bir bütçeye sahiptir. Öğrencilerden, velilerden, öğretmenlerden ya da diğer kişilerden gelen şikayetler, okulların yasal olarak oluşturmaya zorunlu olduğu *şikayet komisyonuna* bildirilir. Denetmenler okul şikayet komisyonunda çözümlenemeyen şikayetler olduğu zaman görev alırlar.

Denetimler ‘tematik denetim’ adıyla yürütülmektedir (örneğin okulların belirli konularda özel ölçütler kullanılarak denetlenmesi). Bu denetimler genel bildirimlerle sonuçlanır. Her yıl, Denetim Kurulu Hollanda Eğitim Bakanlığına yıllık rapor gönderir ve yayımlar. Bu yıllık rapor doğrudan parlamentoya ve Milli Eğitim Bakanına gönderilir ve genelde geniş çaplı bir medya ilgisi çeker. Hollanda eğitim denetim kurulunun uluslararası alanda temasları vardır ve işbirliği gerektiren birçok projede yer almaktadır.

Geçmiş yıllarda eğitimde merkezi bir denetim yapısı akımı hakim olmuştur. Bu akım, 70’lerin sonlarında başlamış ve 90’larda kuvvetlenmiştir. Hükümetin okulların özerk yapısını vurgulaması sonucunda, denetimin odak noktası resmi kuralları ve düzeni korumaktan çok okulların niteliğini geliştirme yönünde değişmiştir. Yeni denetim yapısı (özellikle okulların kalite yönünden değerlendirilmesi konusunda) eğitim sektörüne danışılarak geliştirilmiş ve ulusal bir fikir birliği sağlanmıştır.

1998’den itibaren, eskiden okullarda ve bakanlıkta saklanan okullara ait denetim raporları halka açık hale getirilmiştir. Bütün okul raporları kamuya açıktır. Denetçilerin günümüzdeki fonksiyonu; okullara kalite konusunda bilgi sağlama ve rehberlik etmektir. Denetmenlerin görevleri; eğitim kurumlarını kalitelerini geliştirme yönünde teşvik etmek ve okul müdürlerine, politika yapıcılara ve ilgili diğer tüm kurumlara eğitim kalitesi hakkında güvenilir bilgi sağlamaktır. Onlarda politika yapma ve etkili yönetim için bu bilgileri kullanırlar (The Education System in Netherlands-Eurydice 2007/08; SICI, The Inspectorate of Netherlands; Türkoğlu, 1998:259-292; Kasapçopur, 2007:82-96; INCA, Organisation and Control of System-Holland; Gülcan, 2003:52).

#### 4.1.7. İNGİLTERE<sup>1</sup>

Yönetim Biçimi:	Parlamente Monarşi
Başkent:	Londra
Yüzölçümü:	244,820 km <sup>2</sup>
Nüfus (2007):	51,092,000
AB Üyeliği:	1 Ocak 1973
Zorunlu Eğitim Süresi:	11 yıl

##### 4.1.7.1. İngiltere Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

İngiltere’de idari bölünüş bölgesel yönetimlerden (iller ve mahalli bölgeler) oluşmaktadır. Bu nedenle eğitim sistemi merkezi ve yerel yönetim odaklıdır. Eğitim sistemi Ulusal program ile merkezden yönetilmekte ve eğitimle ilgili bazı kararlar yerel seviyede verilmektedir. İngiltere’de eğitim merkezi hükümet, yerel hükümetler, kiliseler, gönüllü kuruluşlar, eğitim kurumları, yönetim kurulları ve öğretim kuruluşları arasında paylaşılmıştır.

Merkezi hükümet ulusal politikaların belirlenmesi ve sistemin bir bütün olarak tüm yönleriyle planlamasının için, eğitim hizmetlerinin tüm birimleri üzerinde yetki ve sorumluluğa sahiptir. Yerel yönetimler ve bireysel kurumlar genel politikaları uygular ve yönetirler, aynı zamanda kendilerine ait yasal yetki ve sorumlulukları vardır.

İngiltere’de eğitim sorumluluğu değişik açılardan merkezi hükümet bakanlıkları (Department for Children, Schools and Families-DCSF ve Department for Innovation, Universities and Skills-DIUS) ile yerel yönetimler (Local Education Authority-LEA), kiliseler ve gönüllü diğer kuruluşlar arasında dağıtılmıştır. İngiltere’de eğitim ve öğretimin temel amacı;

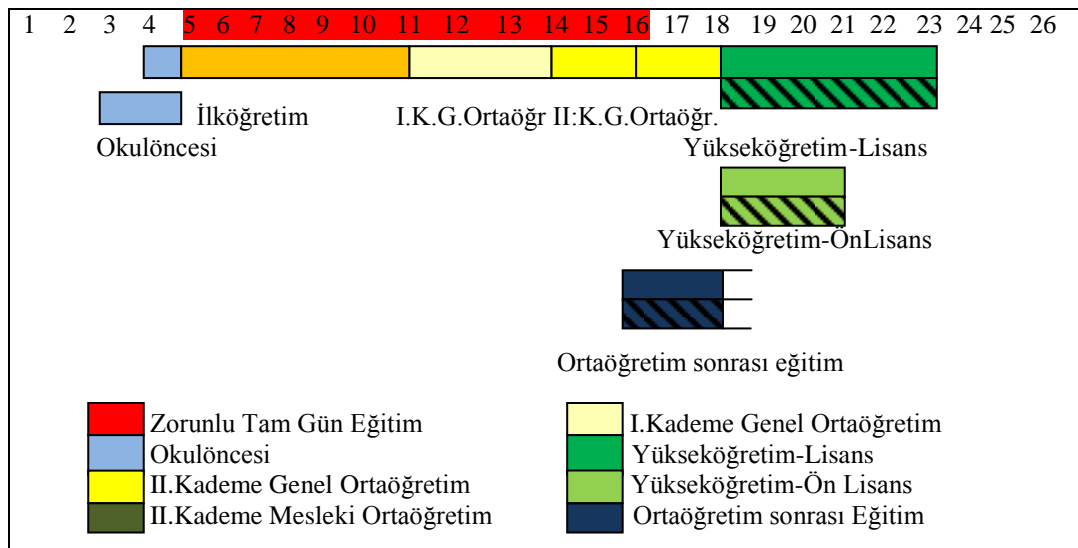
1. Eğitimle ilgili başarı ve beceri standartlarını yükselterek ekonomik büyümeyi desteklemek ve halkın yaşam standartlarını iyileştirmek,

2. Hayat boyu öğrenmeyi teşvik ederek eğitim öğretimde kusursuzluğu, seçenekleri ve çeşitliliği artırarak yüksek randıman ve esnek bir iş pazarı oluşturmaktır.

<sup>1</sup> Birleşik Krallığı meydana getiren dört devletten (Galler, İngiltere, İskoçya ve Kuzey İrlanda) en büyük ve merkezi olanı İngiltere’dir. Bu çalışmada İngiltere’nin eğitim denetimi sistemi incelenmektedir.

İngiltere’de doğrudan merkezi otoriteye bağlı okullar yoktur. Personelin atanması ve ücret ödeme işlemleri merkezi otoritenin yetkisi dahilinde değildir. İngiltere’de okulların bütçesi, merkezi yönetimin kendileri için ayırdığı hibelerden ve yerel yönetimlerin kendileri için ayırdığı gelirlerden sağlanır. Eğitim 5 ile 16 yaş arasında tüm çocukların, ister okula giderek, ister kabul edilmiş başka bir eğitim biçimini izleyerek, tam gün eğitim alması gerektiği temel ilkesine dayanır.

Tablo 4.6. İngiltere Okul Sistemi



**Okul Öncesi Eğitim:** İngiltere’de okul öncesi eğitim reform sürecindedir. Dört yaşını dolduran tüm çocuklar ücretsiz, kaliteli ana okulu eğitimi imkanı sağlanması ve üç yaş grubu için imkanların artırılması hedeflenmektedir.

**Zorunlu Eğitim:** İngiltere’de zorunlu eğitim altı yıl ilköğretim ve beş yıl ortaöğretim olmak üzere onbir yıl sürer. Devlete bağlı ortaokullara genellikle 11-16 yaş arası çocuklar devam eder ve 16 yaşına gelen bir çocuk bu eğitim sonunda GSCE (Genel Ortaokul Sertifikası) almaya hak kazanır, ancak devam etmek isteyen öğrenciler 2 ya da 3 yıl daha öğrenim görerek A derecesi (A Level) alabilirler.

**Yükseköğretim:** yüksek öğretim kurumları; üniversiteleri, yüksek öğretim kolejlerini ve az da olsa üniversite kolejlerini kapsar. Bütün yüksek öğretim kurumları özerk bir yapıya sahiptir. Her biri ihtiyaçları ve yönetimleri bakımından kararlarını kendileri alırlar (The Education System in England-Eurydice 2007/08, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:110-116; Özcan, 2000:73-86; Erdoğan, 2006:211-244; Türkoğlu, 1998:293-330; Erginer, 2006:196-222; Korkmaz, 2009:261-287; Çolak, 2005:191).

#### 4.1.7.2. İngiltere Eğitim Denetimi Sistemi

İngiltere’de okulların denetimi bakanlığa bağlı olmayan bir Hükümet bölümü olan Eğitimde Standartlar Bürosu’nun (OFSTED) sorumluluğu altındadır.

##### ***İngiltere Eğitim Sisteminde Denetim Alt Sisteminin Yasal Dayanakları:***

**1988 Eğitim Reformu Kanunu:** Kanun ile özellikle okul eğitim programı ile ilgili olarak merkezi hükümetin yetki ve sorumluluklarını artırılmış, okulların sorumluluklarının çoğu okul yönetim kurullarına aktarılmıştır. Okullara yerel yönetimin kontrolünden çıkarak doğrudan merkezi hükümetten maddi desteğini alan, yönetim kurulu üyeleri ve okul müdürü tarafından yönetilen devlet okulu (Grant Maintained-GM) statüsüne geçiş hakkı vermiştir.

**1992 Eğitim Kanunu:** 1992 Eğitim (okullar) kanunu okulların denetimine ilişkin yeni düzenlemeler getirmiştir. Okulların denetimi, Eğitim Bakanlığı’ndan bağımsız olan Eğitimde Standartlar Bürosu (OFSTED)’in sorumluluğuna verilmiştir. 1992 Eğitim yasası ile, okulların denetiminde belirli aralıklarla sürekli denetlenmesini sağlayacak şekilde önemli değişimler olmuştur ve yeni sistemle okul denetimleri OFSTED ile yapılan kontrata göre gerçekleştirilmektedir (Süngü, 2005).

**1996 Birleştirme Kanunları:** (1996 Okul Teftişleri Kanunu ve 1996 Eğitim Kanunu) Bu yasaların amacı var olan bir dizi yasanın çeşitli öğelerini birleştirmektir. Bunlar yasada önemli bir değişikliğe neden olmamıştır; mevcut tüzükleri veya bunlara bağlı yasaları etkilememiştir. Bununla beraber bölümler yeniden numaralandırılarak yeniden düzenlemiştir.

İngiltere eğitim denetimi sisteminin örgüt yapısı şu şekildedir;

##### **a) Eğitimde Standartlar Bürosu (OFSTED):**

Okulların bağımsız teftişi için kurulan, sistemin idaresinden sorumlu kılınan, düzenleyici ana kuruldur. Majestelerinin Baş Müfettişleri (HMI) görev yapar.

##### **b) Bağımsız Teftiş Ekipleri:**

OFSTED ile bağlantılı bir şekilde yerelde örgütlenerek, ‘Okul denetim grupları’ oluştururlar ve bu gruplarda yer alan bağımsız müfettişler ile okulların denetimini gerçekleştirirler. Bağımsız Eğitim Müfettişleri (RgI), Branş/Alan Uzmanı Müfettişler (PTM), Meslekten Olmayan Müfettişler (Lay Inspectors) görev yapar.

### **Eğitim Standartları Bürosu (OFSTED)**

İngiltere’de (Kuzey İrlanda hariç) denetleme kurulları çok yüksek derecede özerkliğe sahiptir. Eğitim Standartları Bürosu (OFSTED) adlı kuruluş bakanlık dışı bir birim olup, parlamentoya ve başbakanlığa karşı sorumludur. OFSTED’in merkez bürosu Londra’dır ve ülke çapında birbiri ile bağlantılı 12 bölge bürosu bulunmaktadır.

OFSTED okulların denetiminde görevli Avrupa’daki en büyük organizasyonlardan birisidir ve 1992’den beri okulların düzenli tam denetleyicileridir. OFSTED, okul teftiş sistemlerinin yönetiminden sorumludur. Sistem yapısını oluşturur, izler, düzenler ve gözetim altında tutar.

OFSTED bünyesinde görev alan Majestelerinin Müfettişleri (HMIE), Avrupa’ya ve dünya’nın birçok bölgesine hitaben okul denetiminde yeni etkili yaklaşımlar geliştirmektedir. Tüm okulların düzenli ve sistematik denetimi büyük ölçüde OFSTED’in çalışma alanıdır. Eğitim Standartları Ofisi 1 Nisan 2007’de yeni bir düzenleme içerisine girmiştir. Eğitim ve denetim yasası ile OFSTED’te yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yasada denetim konusunda yapılması gereken her Őey belirtilmiştir. Buna göre Eğitim Standartları Bürosu (Dairesi);

- Hizmet gelişimini desteklemektedir (ilerletmektedir).
- Yararlanıcıların ilgilerine odaklanan hizmet anlayışı benimsemektedir.
- Etkili ve verimli hizmetler geliştirmektedir.

1 Nisan 2007’den başlayarak OFSTED, dört bölüme yayılan denetim uygulamalarına girişmiştir. OFSTED artık ilköğretim ve okul öncesi ocuk bakımını da denetlemekte ve düzenlemektedir, bunun yanı sıra çocukların ve gençlerin sosyal bakım ve gelişiminin denetlenmesi görevini üstlenmiştir. Ayrıca stajer öğretmenlerin eğitimi, devlet fonlu yetişkin eğitimi ve beceri geliştirme merkezlerini de denetlemektedir.

**OFSTED’in Gelişimi:** Majesteleri Müfettişleri (HMI) 1839’da, Prenses Victoria zamanında kurulmuştur. 1992’e göre kadar okullar majesteleri müfettişlerince denetlenmekteydi. 1992 Eylül ayında OFSTED açılmış ve majesteleri müfettişleri uzman personel olarak OFSTED bünyesinde görevlerine devam etmişlerdir. 1992’de okullarda sürdürülen denetim çalışmaları sistematik bir program içerisinde, eğitim alanında çalışan birçok uzmanca, yerel yöneticilerce ve stajer öğretmenleri yetiştiren enstitülerin de katılımıyla yeniden ele alınmaya başlanmıştır.

Birçok müfettiş özel (ek) müfettiş olarak, özellikle emekli öğretmen ve idareciler arasından, sözleşme ile müfettiş olarak görevlendirilmiştir.

2005 Eylül'den itibaren okulların denetimi üç yıldan daha kısa zamanda küçük takımlar halinde, daha kısa sürede ve kısa raporlarla yapılmaya başlanmıştır. Bu amaçla yerel düzeyde birçok denetim servisi (RISPs) kurulmuştur. 2001 yılında çocuk bakımı konusu denetleme alanına girmiştir ve birçok yerel müfettiş çocuk bakımı yapan (childcare) kurumlarını teftişe başlamıştır. 2005'ten itibaren İngiltere'de yürütülen çocuk ve genç eğitim hizmetlerinin denetimi yerel birimlerine devredilmiştir.

OFSTED'in temel hedefi eğitim standartlarını yükseltmek ve geliştirmektir. Nisan 2007'den itibaren OFSTED'in "daha iyi bir eğitim" hedef cümlesi yerini "standartları yükselt ve geliştir" cümlesine bırakmıştır. Bu cümle OFSTED'in genel çalışma prensibini yansıtmaktadır.

**OFSTED'in Vizyonu:** OFSTED 2007-2010 stratejik planında; *"Her yaştaki öğrenenin eğitiminde mükemmelliğe ulaşmak için denetimler yaparız"* ve *"Aileler ve çalışanlar denetleme ve düzenleme servislerini kullanan kritik kullanıcılarıdır. Hepsinin görüşlerini alırız ve onları dinleriz. Toplumun eğitimsel, ekonomik ve sosyal durumunun yükselmesi, İngiltere'nin yükselmesi demektir"* denilmektedir.

### **İngiltere'de Okul denetimi sisteminde görev alan müfettişler:**

İngiltere'de okul denetim sisteminde dört tip müfettiş görev almaktadır. Bunlar:

#### **1.Majestelerinin Müfettişleri (Her Majesty's Inspectors):**

Majestelerinin müfettişleri ilk kez 1839 yılında okullardaki eğitimin kalitesi hakkında rapor verilmesi için atanmıştır. 1839'daki başlangıcında Majestelerinin müfettişlerinin temel görevi, hükümetin eğitimle alakalı görevlerinin yerine getirilmesine yardımcı olabilmek ve eğitimin gelişmesine katkıda bulunabilmek için eğitimin denetlenmesi ve bu konuda rapor vermektir.

Majestelerin müfettişleri merkezi otoriteye bağlı olup eğitim sisteminin işleyişinde önemli etkiye sahip olan kişilerdir. Müfettişler, bölgelerindeki eğitim kurumlarının durumu hakkında merkezi otoriteye bilgi vermekle yükümlüdürler. Eğitim biçimi ve yöntemleri hakkında sekreterliği bilgilendirirler, organizasyon ve politikayı ilgilendiren problemler üzerinde sekreterliğe önerilerde bulunurlar. Müfettişler, yöneticilere ve öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla broşür ve el kitaplarının hazırlanmasında sekreterliğe yardımcı olmakla birlikte, sekreterliğin temsilcileri sıfatıyla genel eğitim politikası ile ilgili konularda mahalli eğitim

idarelerine önerilerde bulunurlar. Bölgelerindeki öğretmenlere ve okullara yardımcı olmak amacıyla rehberlik yaparlar ve öğretim konusunda öğretmenlere yönelik olarak konferans ve kurs gibi etkinlikler düzenlerler. Ayrıca mesleki dernekler, özel sınav yapan daireler, eğitimle ilgilenen sanayi ve ticaret kuruluşlarıyla da ilişki içindedirler. Majestelerinin müfettişlerinin başında bir başmüfettiş ve ona bağlı yedi başmüfettiş vardır. Bunların her biri eğitimin pek çok alanında görev yapan personelin (kısmi müfettişlerin) koordinasyonunu sağlamaktan görevlidir.

OFSTED, majestelerinin başmüfettişi tarafından yönetilmektedir. Majestelerinin müfettişleri de başmüfettişe bu konuda destek sağlamaktadırlar. OFSTED'in amacı eğitimdeki kalite ve başarı standartlarını düzenli denetleyerek, kamuya bu konuda rapor ve rehberlik hizmeti sunmak yoluyla eğitimin niteliklerini geliştirmektir. OFSTED'in başlıca görevi okulların denetimidir ve yerine getirmesi gereken esas sorumluluklar;

- İngiltere'de okullarda sağlanan eğitimin kalitesini,
- Okullarda öğrencilerin ulaştığı eğitim standartlarını,
- Okullara sağlanan finansal kaynakların etkili bir biçimde idare edilip edilmediğini,
- Okullardaki öğrencilerin ruhsal, sosyal, ahlâkî ve kültürel gelişimlerini izlemektir.

**2.Eğitim Müfettişleri (Registered Inspectors-RgI):** Okul denetimi ekiplerinde lider olarak görev yapan, OFSTED ile sözleşmeli (kayıtlı) olarak çalışan müfettişlerdir. Eğitim müfettişlerinin çalışmaları Majestelerinin Müfettişleri (HMI) tarafından izlenir. Okul denetimleri esnasında en yetkili kişilerdir, dolayısıyla da denetimin her aşamasına katılmakla yükümlüdür.

**3.Branş/Alan Uzmanı Müfettişler (Professional Team Members-PTM):** Eğitim müfettişlerinin sorumluluklarını üstlenmeksizin genellikle öğretmenlik ya da müfettişlik yapmış olan ve okul denetimi sistemi içerisinde yer almak isteyen müfettişlerdir.

**4.Meslekten Olmayan Müfettişler (Local Education Advisers and Inspectors-LAI):** Her denetim grubunun herhangi bir okulun yönetimi ve benzeri görevlerde kişisel tecrübesi olmayan en az bir tane meslekten olmayan müfettişi bulundurması gerekir. Sanayi, ticaret, vb. alanlardaki mesleklerle uğraşan kişilerden veya halkın herhangi bir tabakasından seçilebilirler.



## İngiltere’de Okul Denetimi

Okulların öz değerlendirmesi iç denetim; okul dışından gelen denetçiler tarafından değerlendirilmesi ise dış denetim olarak adlandırılır.

### 1. İç Denetim:

İngiltere’deki devlet okulları eğitimde kaliteyi sağlama konusunda kendi kendine karar verme yetkisine sahiptir. Bu nedenle hükümet ve yerel yönetimler, okul gelişiminin önemli bir ögesi olarak okulların öz değerlendirmesini desteklemektedirler. Kurumsal öz değerlendirme ve okulun gelişimi öncelikle okul yönetim teşkilatının sorumluluğu altındadır.

Okullar ister kendi yöntemlerini ister dışsal denetim bölümü olan Eğitimde Standartlar Bürosu’ndan edindikleri örnek “Öz değerlendirme formları” kullanarak öz değerlendirmelerini yapabilmektedir. Öz değerlendirme formu kullanımı yeni denetim düzenlemelerinin öncelikleri arasında bulunmaktadır ve okullardan kendi bilgilerini ortaya koymalarını istemektedir:

- Bir denetim programıyla birlikte ilerleme süreçlerini değerlendirmek
- Değerlendirmeye esas olan konuları ortaya koymak
- Okulun başarılı ve zayıf yanlarını belirlemek
- Okulun zayıf yanlarını güçlendirmek için yapılan eylemleri açıklamak.

2005 Eylülünden itibaren okulların yeni denetim stilli içinde okulların kendisini bir katılımcı olarak görmesi ve kendi kendini değerlendirmesine önem verilmektedir. Yeni denetim sisteminde okullar aktif sorumluluk alan, müfettişlere sadece güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunu gösteren değil aynı zamanda bu yönleri geliştirilmesi için çalışan kurumlardır. Yeni sistemin bir gerekliliği olarak yeni bir beklenti oluşmuştur ve bu beklenti neticesinde okulların kendini değerlendirmesine imkan veren ‘SEF’ (Self Evaluation Form) formu geliştirilmiştir. SEF formu OFSTED’in ana web sayfasında güncellenerek yayınlanmaktadır. SEF formu okullardan özellikle şu sorulara cevap vermesini ister:

- Denetim kriterlerini göz önünde tutarak süreçteki ilerleme hızını değerlendirme,
- Bu değerlendirmeyi kanıtlara dayandırarak gösterme,
- Güçlü ve zayıf yönlerini tanımlama,
- Okuldaki zayıf yönlerini giderme, güçlü yönlerini geliştirmek için yapılan etkinlikleri açıklama.

OFSTED okulların kendi öz değerlendirme sürecine ayrı bir önem verir ve bu konuda okulları destekler. Okulların öz değerlendirme verileri dış denetim öncesinde ve esnasında hareket noktalarının seçiminde kullanılmaktadır.

## 2. Dış Denetim:

Devlet yatırımından yararlanan tüm eğitim kurumları dışsal bir değerlendirmeye tabi tutulur. İngiltere'deki okul öncesi, ilk ve orta öğrenim kurumlarının dış denetimi Eğitimde Standartlar Bürosu (OFSTED) tarafından yürütülmektedir. İngiltere'de her okul normalde her üç yılda bir denetlenmektedir. Eksiklikler görülen ve endişeye neden olan okullar ise daha sık ziyaret edilir ve izlenir. Yetersizlikler ve eksiklikler Majesteleri Müfettişlerinin önderliğinde oluşturulan gruplarca ziyaretlerle giderilmeye ve geliştirilmeye çalışılır.

Okul Denetimi Yasasına göre, majestelerinin müfettişlerinin başlıca görevi İngiltere'de devlet tarafından finanse edilen bütün okulların bağımsız müfettişler tarafından düzenli bir şekilde denetimi için sistemi tesis etmek ve devamlılığını sağlamaktır. OFSTED'in sorumlulukları:

- Okul denetim grubunda bulunan müfettişleri eğitmek,
- Denetim topluluklarının bir üyesi olarak çalışması onaylanmış personelin sicilini tutmak,
- Denetimin etkili yönetimi için gerekli şartları belirlemek,
- Denetim ve rapor yazımı konusunda rehberlik,
- Yüksek standartlara ulaşılmasını garanti altına almak için teftişin yapılma şeklini izlemek,
- Denetim sistemini gözetim altında tutmakla yükümlüdür.

OFSTED'in çalışma sisteminde merkeze aldığı temel değerler şunlardır;

*Öğrencilere öncelik verilir:* denetime başlarken çocukların yaşlarına ve aile profillerine dikkat edilir.

*Mükemmeli başarmak:* kendi içimizde ve diğer kurumlarla bir yarışma ortamı kurarak, kendimizi ve diğer kurumları gelişmeye teşvik ederiz.

*Bütünlük içinde hareket edilir:* çalışmalarımızı açıklıkla ortaya koyar ve yürütürüz, diğer meslektaşlarımıza da çalışmalarda yer verir, görüşlerini alır ve tartışırız.

*Farklılık ve çeşitliklere değer verilir:* eşitlik ilkesi yaptığımız her çalışmanın merkezinde yer alır.

İngiltere'de denetim sistemine ilişkin araştırmalar göstermiştir ki; okul denetimi sadece bir haftalık kısa bir işlem olarak değil, en az iki veya üç yılı kapsayan uzun vadeli bir sũreç olarak algılanmalıdır.

Majestelerinin mũfettiřleri ile diğer mũfettiřlerin statũsũ arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Majesteleri mũfettiřleri OFSTED'in asıl personelidir. Ancak okul denetim gruplarında bulunan diğer mũfettiřler OFSTED personeli değildir. Okul denetim gruplarındaki mũfettiřler denetimlerini veya yaptıkları diğer işleri OFSTED ile imzaladıkları kontrata (sözleşmeye) göre gerçekleştirirler. Eğitim Mũfettiřleri (RgI) denetim ve raporlama konusunda yasalara uymak zorundadır. Denetim grupları içinde en az bir tane LAI Mũfettiři bulundurulur.

#### ***Okul Denetim Grupları:***

Okul mũfettiřleri genel olarak takımlar (gruplar) halinde çalışır. Gruptaki mũfettiřlerin sayısı okulların büyüklüğüne göre sayıları bir ile on beş arasında değişmektedir. Okul denetim grupları en küçük ilköğretim okullarında iki, en büyük ortaöğretim okullarında on beş kişiden oluşmaktadır. Okul denetim grupları oluşturulurken benimsenen temel prensip küçük takımlarla en etkili denetimleri en kısa sürede gerçekleştirmektir.

OFSTED, eğitimin düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludur. Düzenli okul denetimleri için bağımsız denetim grupları OFSTED ile bağlantı kurarak çalışırlar. Mũfettiřler eğitim uygulayıcılarına nasihat vermezler, yerel düzeydeki yetkililerle işbirliği içerisinde çalışmalarını yürütür, okullara gelişim çalışmalarında rehberlik ederler. Mũfettiřlerin okul denetimleri esnasında göz önünde bulundukları ve yargılara ulaşmalarında yardımcı olan maddeler: genel yargıların etkinliği, güçlü ve zayıf noktalar hakkındaki öngörüler, gelişim kapasitesi, son denetim sonrasındaki ilerlemeler, etkililikle bağlantılı olarak diğer kurumlarla ilişkisi, gelişim yönündeki isteği, öğrenen organizasyon yapısında olmasıdır.

Ocak 2000'de, İngiltere'de okul denetimi konusunda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yeni düzenleme ile başarılı okulların küçük denetim grupları ile az sayıda ziyaretle kısa sürede denetlenmesi hedeflenmektedir. Kısa süreli denetimden yararlanmak için okulların aşağıdaki kriterlere sahip olması gerekir;

- Önceki denetimde çok iyi derece bulgulara sahip olmak,
- Ortalamanın üzerinde uygun bulgulara sahip olmak,
- İngilizce, matematik ve fen derslerinin GCSE sonuçlarında yüksek puan elde etmiş olmak.

Son yıllarda OFSTED risk tabanlı denetim uygulamalarını geliştirmiştir. Kurumların performans verilerine, en son geçirdikleri denetim raporlarına ve görüşme tutanaklarına bakılarak denetimlerine karar verilmektedir. Bu yaklaşımla daha az sayıda ve etkili denetimlerin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

***Okul Denetim Raporları:***

Her okul en az altı yılda bir denetlenir. Okul yönetim kurulu denetleme tarihini velilere duyurur, okullarda denetmenlerle velilerin bir araya geldiği toplantılar düzenlenir. Denetmenler okuldan ayrıldıktan sonra okul hakkında bir rapor hazırlar. Denetim raporları kamu dokümanlarıdır ve denetim sonrasında denetim raporları okullara iletilir. Yönetim kurulu bu raporun velilere dağıtılmasını sağlar. İngiltere’de okul denetim raporları OFSTED’in web sitesinde yayınlanmakta bu sayede kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

OFSTED okulların denetimi hakkında karar veremez sadece yargılarda bulunur. Denetim yargıları genel olarak dört ölçüde ifade edilir; çok iyi, iyi, yeterli, yetersiz. OFSTED ulaştığı yargılara dair okul denetim raporlarını yayımlar. Eğitim Bakanlığının denetim raporlarında yer alan yargıları değiştirmeye yetkisi yoktur ancak içerikte yer alan konuların kullanımı, sıralaması, vb. konularda değişiklik yetkisine sahiptir. Denetim raporları sonucunda eğer kaygı verici bir bulguya rastlanmışsa Eğitim Bakanlığının hem yerel yetkililere hem de okullara müdahale yetkisi vardır. İngiltere’de okulların denetimi sonunda tatmin edici sonuçlar elde edilmezse, bu okullar “Özel Önlemler” kategorisine alınır ve bir süre daha gözlem altında tutulurlar. Eğer bu süre sonunda okulda hala yeterli ilerleme görülmezse, okul Eğitim Bakanlığı’nca kapatılabilir.

OFSTED çalışanları denetim bulgularına dayanarak DCSF (Eğitim ve Beceriler Bakanlığı)’e öneriler sunar. Düzenli olarak OFSTED personeli ile Bakanlık personeli arasında toplantılar gerçekleştirir ve karşılıklı bilgi alışverişi yapılır (The Education System in England- Eurydice 2007/08; SICI, The Inspectorate of England; Kasapçopur, 2007:35-43; Özden, 2007:208; Erginer, 2006:196-222; Süngü, 2005; Taş ve Günel, 2007:140,148; Oktay, 1999:104-105; Çolak, 2005:194; Erdoğan, 2005:161–162; www.ofsted.gov.uk).

#### 4.1.8. İSPANYA

Yönetim Biçimi:	Anayasal monarşi ve Parlamenter demokrasi
Başkent:	Madrid
Yüzölçümü:	504.030 km <sup>2</sup>
Nüfus (2006):	40, 037, 995
AB Üyeliği:	1 Ocak 1986
Zorunlu Eğitim Süresi:	10 yıl

##### 4.1.8.1. İspanya Eğitim Sisteminin Genel Yapısı

İspanya'da Merkezi hükümeti genel düzen için sistemin sorumluluğu elinde bulundurur. **1978 Anayasası** ile devletin yönetim yapısında köklü değişiklikler yaşanmıştır. Buna göre, ülke yönetimi 17 bölgeye (tam ve yarı özerk bölgeler) ayrılmış ve sorumluluklar bu bölge hükümetleri arasında dağıtılmıştır.

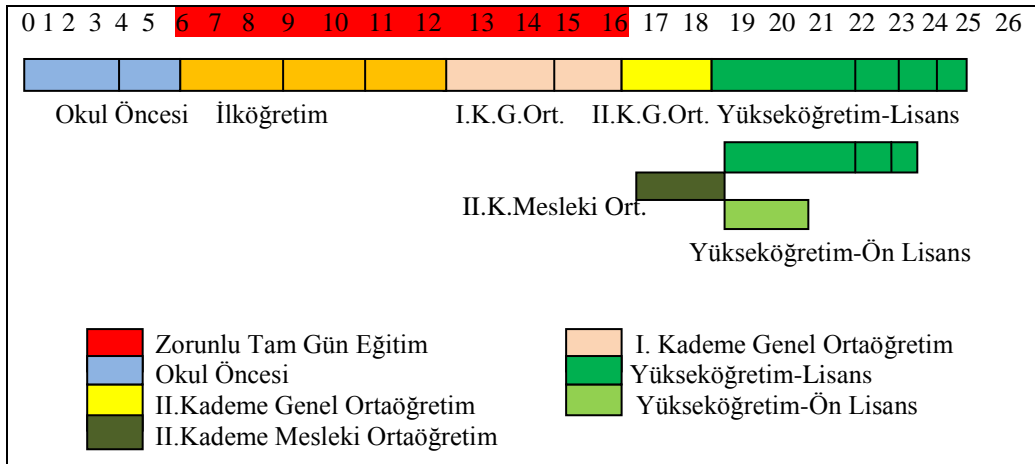
1978 Anayasasınının 27. Maddesi ile, herkesin eğitim hakkı, okul seçme özgürlüğü, parasız eğitim, zorunlu eğitim, isteğe bağlı din eğitimi, devletin çerçeve eğitim programlarını yapma işlevi, özel okullar kurma ve işletme, okulların devletçe denetlenmesi, eğitim kurumlarının finansmanı, vb. konular güvence altına alınmıştır (Sağlam, 1999:207). İspanya eğitim sisteminde yönetim yetkisi merkezi yönetimle on yedi yerel bölge arasında paylaşılmıştır. Eğitim sisteminin ortak yapısının ve ilkelerinin korunması için bazı alanlarda genel yetki devlete aittir. Aynı temel yapının korunması şartıyla eğitim alanında tüm özerk bölgelerin kendi özerklik sınırları içinde üstlendikleri yetki ve sorumluluklar vardır (Ünal ve Çolak, 2005).

##### İspanya Eğitim Yönetim Birimleri:

- Merkezi eğitim yönetim birimi: Eğitim ve Bilim Bakanlığı
- Bölgesel eğitim yönetim birimi: Tam özerk bölgelerde bölge hükümeti adına Bölge Eğitim Bakanlığı, bölge illerde ona bağlı eğitim müdürlükleri, yarı özerk bölgelerde Eğitim ve Bilim Bakanlığına bağlı il eğitim müdürlükleri.
- Eşgüdüm ve işbirliği kurulları: Bu kurullar merkez, bölge ve yerel yönetim birimleri arasında işbirliğini sağlar.

1990 yılında çıkarılan Eğitim Yasası (LOGSE) ile eğitim sisteminin genel yapısı yeniden düzenlemiştir. Bu yasayla zorunlu eğitim süresi 10 yıla çıkarılmıştır ve okul sistemi; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim (I.ve II. kademe) ve yükseköğretim şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 4.7. İspanya Okul Sistemi



**Okul Öncesi Eğitim:** Zorunlu olmayan okul öncesi eğitim, resmi okul öncesi kurumlarda ücretsiz olarak 0-3 ve 3-6 yaşları arasında iki bölümde verilir. Öğrencinin yaşına göre bu eğitim ücretsiz olarak verilir.

**Zorunlu Eğitim (İlköğretim ve I.Kademe Ortaöğretim):** İspanya'da 1990 yılında çıkartılan Eğitim Sistemini Yeniden Düzenleme Yasası (LOGSE)'na göre zorunlu eğitim süresi 10 yıldır ve bu sürenin ilk 6 yılı ilköğretim, son 4 yılı ise ortaöğretim basamağında yer alır.

**İlköğretim:** İspanya'da ilkokul eğitimi 6-12 yaşlarında verilir. Eğitim ücretsizdir. İspanya'da ilköğretimin amacı; tüm çocuklara sözlü ifade, okuma, yazma ve aritmetik, kendi çevrelerinde bağımsız gelişmeleri ile ilgili temel kültürel beceri ve bilgiler kazandırmalarını sağlayan ortak bir eğitim vermektir.

**I.Kademe Ortaöğretim:** 12-14 ve 14-16 yaşlarında olmak üzere iki yıllık iki devreye ayrılmıştır. İlkokulu bitirenlerin doğrudan katıldığı bu okulların amacı, zorunlu eğitimi tamamlamak, istihdamı sağlamak ve ortaöğretim sonrası eğitime hazırlamaktır. Öğrencilerin bir sonraki düzeye devam edip edemeyeceğine birinci devrenin ve ikinci devrenin her yılının sonunda karar verilir.

**II.Kademe Ortaöğretim (Bakalorya/Mesleki Eğitim):** Bakaloryalar iki yıl süren genel liselerdir. Amacı; öğrencilerin yüksek ileri eğitime veya üniversiteye devam etmeleri için onlara sosyal fonksiyonlarını geliştirici sorumluluk, yetenek ve yeterlilik sağlayan bilgi ve beceri vermenin yanı sıra zeka ve duygusal olgunluklarını geliştirmektir.

**Yüksek öğretim:** Üniversiteler ve daha kısa süreli eğitim veren çeşitli türdeki yüksek okullardan oluşur (The Education System in Spain-Eurydice 2007/08; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2006:128-134).

#### 4.1.8.2. İspanya Eğitim Denetimi Sistemi

Eğitim sisteminin denetimi, devlet denetimini ve özerk yönetimlerin bölgesel denetimini kapsar. **Devlet denetimi**, eğitim sisteminde ortak bir temel yapının oluşturulmasındaki düzenlemelerin gerçekleştirilmesini kapsar. Eğitim sisteminin merkezi denetiminden Eğitim ve Bilim Bakanlığı (Ministry of Education and Science-MEC) yetkilidir. Bakanlığa bağlı Değerlendirme Enstitüsü (The Institute of Evaluation-IE)'de denetimden sorumlu birimdir. Bu yapı diğer bölgesel değerlendirme kuruluşları ile işbirliği içerisinde çalışır. **Bölgesel denetim**, özerk bölgelerin kendi yetki bölgelerinde ve sorumluluk alanlarında gerçekleştirilir. Bölge yönetimleri bölgesel denetim görevini, bölgelerdeki okul denetleme birimleri vasıtasıyla gerçekleştirir. Bu birimler, hem okullara ve öğretmenlere danışmanlık hizmeti verirler, hem de okullardaki eğitim öğretimin denetlenmesi, geliştirilmesi ve eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinin sağlanmasından sorumludurlar.

İspanya eğitim sisteminde denetim iki kademe gerçekleştirilir. Bunlar Yüksek Denetim ve Teknik Denetimdir.

**1. Yüksek Denetim (Alta Inspeccion):** Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen denetim sürecidir. Bölgesel yönetimlerin her birinde yüksek denetim hizmetini gerçekleştirmek için ayrı bir servis oluşturulmuştur. Yüksek denetimde temel amaç; eğitim sistemindeki organizasyonun işleyişini kontrol etmek ve yapının kurallarla uyumlu bir şekilde çalışmasını sağlamaktır.

Yüksek denetim hizmeti “*Yüksek (Senior) Denetim Kurulu*” tarafından gerçekleştirilir. Yüksek Denetim Kurulu, eğitim yetkisine sahip yedi özerk toplulukta kurulmuştur. Eğitim sisteminin düzenlenmesi, eğitim standartlarının yükseltilmesi “*Senior Müfettişleri*”nin sorumluluğundadır. Her bir Özerk Topluluk kendi denetim servisinin çalışmasından sorumludur. Kurulun görevleri; yüksek denetimin çalışma alanının, plânların ve programların onaylanması, müfredat hazırlık çalışmaları, rehberlik hizmetleri, öğretim materyallerinin temin edilmesi, ön görülen bütçe hesabı, öğretim kademe ve servislerinin ders durumlarının belirlenmesi, diploma ve sertifika almaya hak kazanma yollarının belirlenmesi, devlet burslarından yararlanma şartlarının kabulü, dil öğretimi ve öğrenme zorluğuna karşı haklarının korunması, öğretim güvencesinin sağlanması, yardımların temin edilmesi konularını kapsamaktadır.

İspanya’da eğitim Yüksek Denetim Kurulu, genel olarak mevzuatın yanı sıra devlet tarafından konulan kurallara riayet edilmesini temin etmektedir. Her özerk

bölge, bütün kurumlar, hizmetler, programlar ve hem kamu hem özel kurumların etkinlikleri için kendi teknik ve denetim servisini teşkilatlandırmak ve işletmekten sorumludur.

Yüksek denetimin fonksiyonları şu şekilde sıralanabilir;

- Merkezi yönetimin öngördüğü şartlar doğrultusunda planların, müfredatın, kılavuzların ve öğretim materyallerinin tasdiki,
- Ulusal/yerel ihtiyaçları belirlemek için genel yapıyı ve organizasyonu seviye, dönem, ders süresi, kabul şartları, vb. birçok konuda istenen şekilde yerine getirme bakımından ayrı ayrı ele alarak kontrol etmek,
- Kişisel haklar ve sorumluluklar göz önünde tutularak tüm İspanyolların eşit şartlar içinde eğitim görmelerini sağlamak,
- Çalışma ödüllerini ve bursları düzenlemek.

**2. Teknik Denetim (Inspecciones Tecnicas de Educacion):** Eğitimden sorumlu yönetimlerden her biri (Eğitim ve Bilim Bakanlığı ve tam yetkili özerk bölgeler) kendi bölgelerinde kendilerine özgü teknik denetleme işini yapmaktadır (Türkoğlu, 1998:362). Teknik denetim her bir özerk bölge (Autonomous Communities) bünyesindeki uzmanlar tarafından yürütülür.

Teknik denetimin iki amacı vardır;

- Eğitim sürecine destek olmak ve rehberlik sağlamak,
- Eğitim hedeflerinin istenen düzeyde gerçekleştirildiğine dair emin olmak için sistemi izleme ve değerlendirme.

Teknik denetim başlıca iki amaca yönelmiştir. Bir yandan eğitim sisteminin kalitesini geliştirmek, öğretmenler için sürekli eğitim ve pedagojik destek sağlamak, diğer yandan eğitim sistemini değerlendirmek ve kontrolü sağlamaktır.

*Eğitim Teknik Müfettişler Kurulu (Cuerpo de Inspectores de Educación - CIE):* Kurul üyelerinin çalışmaları arasında özellikle okul ziyaretleri gelmektedir. Müfettişler, yoğun çalışmalarının yanı sıra her öğretim yılında genel bir plân dahilinde koordinatör oldukları okullarda çalışmalarını sürdürmektedir. Özerk Toplulukların farklı kademelerdeki müfredat özelliklerinin adaptasyonunu sağlamakta da Eğitim Teknik Denetim Servislerinin görevleri arasındadır.

**Okul denetimi:** İspanya'da kamu okullarının başında *Headteacher* adı verilen okul müdürleri bulunur. Bu müdürler *Okul Konseyi* tarafından seçilmektedir.



İspanya'da LOPEG yasasına (1995, Eğitim Kurumlarının Yönetimi ve Değerlendirilmesi Yasası) bağlı olarak her özerk bölgenin kendi bölgeleri içinde yer alan okulları denetleme yetkisi vardır. Okul denetimi birçok okulun ziyaretini kapsar. Bu ziyaretlerle aşağıdaki amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılır;

- Okul organizasyonunu ve işleyişini geliştirmek,
- Okulun öz değerlendirme faaliyetlerini teşvik etmek ve desteklemek,
- Eğitim topluluğu içerisinde bir değerlendirme kültürü oluşturmak,
- Okul organizasyonunun işleyişi hakkında bilgi almak.

Okul denetiminin temel özellikleri;

- Okulların denetimi bir grup eğitim denetçisi tarafından gerçekleştirilir,
- Okul denetimi okul personelinin sadece belirli kurallar çerçevesinde denetimi süreci değildir,
- Okul denetimi sınıflandırılmış (kategorize edilmiş) okullar yaratmayı istemez, onların kendi kendilerini tanımalarına yardımcı olur,
- Nihai okul denetim raporu okuldaki faaliyetlerin, başarıların ve sorunların analizini içerir. Raporda birçok öneriye de yer verilir.

Okulların denetiminde kullanılan yöntemler tüm özerk eyalet müfettişleri için aynıdır. Kullanılan yöntemler her yıl gözden geçirilir. Okul denetimi birçok okulun ziyaretini gerektirir. Bu ziyaretler sırasında denetçiler okulları çok yönlü analiz eder.

Özel okulların denetimi ile devlet okullarının denetiminde aynı süreç izlenir. I.kademe okulların denetimi ile II. kademe okulların denetimi arasında bazı farklılıklar vardır. Bunlardan birisi; II. kademe okullarda denetim branşların oluşturduğu bir bölüm tarafından yürütülmesidir. Bu bölüm, aynı dersin branş öğretmenleri tarafından kurulan takımlardan meydana gelir. Bu gruplar; matematik grubu, İspanyolca grubu, fen grubu, İngilizce grubu, gibidir.

Denetim esnasında öğretmenlerin ve öğrencilerin ders saatlerine; müfredatın amaçlarına, içeriğine, materyal kullanımına, değerlendirilmesine; öğretmenlerin öğrencilerine rehber ve danışman olma rolüne; okul içinde özel programların geliştirilmesine; öğretmenler arası işbirliğine ayrı bir önem verilir.

Her denetim ziyareti genellikle bir ya da iki ana nokta üzerinde odaklanır. Bunlar; müfredatın uygulanması, dersler, konular, branşlara göre eğitim-öğretim düzeyi, sınavlar, vb. dir. Altyapı konusunda özellikle öğrencilerin okul güvenliğinin

sağlanması, olası risklerin önlenmesi ve gerekli ihtiyaçların tespiti üzerinde odaklanılır. İdari belgelerin yanı sıra bütçe belgeleri de incelenmektedir.

Her bir okul denetimi sonunda, müfettişlerce denetlenen okulu geliştirmek amacıyla önerilerin verildiği bir denetim raporu hazırlanır.

**Denetim sürecinin planlanması:** Her müfettişlik birimi, yıllık ve çok yıllık denetim programına göre denetim sürecini planlarlar. *Hazırlık aşamasında*, müfettiş (bir gün) okul dökümanlarını inceler. Müfettişler denetim başlamadan önce öncelikle okuldaki zaman çizelgesi, müfredat, öğretmenler, öğrenci grupları vb. hakkında ayrıntılı bilgi alırlar. *Okul denetleme aşamasında*, müfettişler okulu ziyaret eder, görüşme ve gözlemler yapar, verileri analiz ederler. Bu aşama genellikle 3-4 gün sürer. *Denetimin tamamlanması aşamasında*, müfettişler denetim ofisinde 2-3 gün içerisinde bir taslak rapor yazarlar. Bu rapor okula gönderilir ve bu vasıta ile genel olarak topluma iletilir. Bu rapor okul gelişim planının başlangıcı olarak kullanılmaktadır. Bu plan izleme faaliyetleriyle devam eder.

Denetim sıklığı; eğitim yöneticilerine bağlıdır. Genelde her okul 3 ile 6 yılda bir denetlenir.

Denetim takımları: Denetimler genellikle iki ya da üç kişiden oluşan denetçi grupları tarafından gerçekleştirilir.

Denetim için kullanılan araçlar;

**-Anketler:** Okuldaki eğitim sürecinde yer alan paydaşlara anketler uygulanmaktadır.

Müdürler için anketler; yönetim, organizasyon genel yapısı, öğretmenler arası işbirliği, öğrenci başarısı, ailelerle iletişim, vb. konularını içermektedir.

Müdür yardımcıları için anketler; zaman çizelgeleri, öğrenci devamsızlıkları, öğrenci davranışları, branşların faaliyetleri, vb. konuları içerir.

Zümre başkanları için anketler; müfredattaki gelişmeler, değerlendirme, eğitici-öğretici materyaller, vb. konuları içerir.

Öğretmenler için anketler; metodoloji, araç-gereç, sınıf organizasyonu, profesyonel gelişim, öğrencilerin derslerindeki başarı düzeyleri, öğrenci davranışları, vb. konularını içerir.

Veliler için anketler; okuldan memnuniyet seviyesi, öğrenci başarısı, okul çevresi, vb. konuları içerir.

**-Görüşmeler:** Anketlerde bahsedilen konular hakkında daha detaylı bilgi almak amacıyla gruplar halinde görüşmeler yapılır.

**-Gözlemler:** Denetçiler öğretmenlerin çalışmalarını, derslerini öğretme becerilerini ve kalitelerini, kullandıkları teknik, araç-gereç, etkinlik çeşitleri ve öğretmenlerin sınıf yönetim becerilerini gözlerler. Ayrıca denetçiler grup çalışmalarını gözlemler, etkinliklerin geliştirilmesini amaçlayan ve karşılaşılan problemleri çözümleyici yollar gösterirler.

**-Sınavlar:** Öğretmenler tarafından ulaşılan öğrenci değerlendirme sonuçları okulların denetiminde bir araç olarak kullanılır. Sınavlar genellikle matematik, İspanyolca, fen bilgisi gibi derslerin programlarının analiz edilmesine yardımcı olur. Ayrıca liseyi (Bachillerato) bitiren öğrencilerin üniversiteye başlamadan önce başarılarını ölçmek için özel bir sınav yapılır.

Okul denetimleri süresince birçok okul dökümanı analiz edilir. Bunlar;

- Müfredat; amaçlar, içerik, değerlendirme kriterleri,
- Okul Gelişim Planı; okulun amaç ve kuralları, öğrenci davranışlarına yönelik okul kurallarının yapısı,
- Toplantı Defteri; okul konseyi toplantıları, öğretmenler toplantısı, zümre toplantıları,
- Öğrenme zorluğu çeken öğrenciler için özel düzenlenmiş program,
- Hesap defteri; girdiler ve harcamalar,
- Diğerleri; testler, anketler, öğretmen terfi evrakları, vs.

***Okulun kalitesi ve denetim sonuçları hakkında yargılar içeren raporlama:***

Okul denetiminden sonra denetime dair denetçiler tarafından bir rapor yayınlanır. Ancak bu rapor tam bir karar raporu değildir. Okulun güçlü ve zayıf yönlerini içerir. Dahası, bu rapor okulun (organizasyon, işbirliği, başarı, vb. konularda) geliştirilmesine ilişkin tavsiyeler içermektedir. Okul denetiminin bir sonucu olarak, okullar uygulamaya koymak üzere '**okul gelişim planı**' hazırlamak zorundadır. Bu planın uygulama süreci denetçiler tarafından yakından takip edilir. Okullar gelişmeler hakkındaki raporları müfettişlere bildirmeye zorunludur.

***Okulların kendisini değerlendirmesi:*** Okulların kendi kendini değerlendirmesi zorunlu değildir, buna karşılık 2006 Eğitim Yasasına (Ley Orgánica de Educación-LOE) göre eğitim yönetim birimleri okulların kendini değerlendirmesini desteklemektedir. Müfettişler, dış denetim sonuçları ile iç denetim sonuçları arasında karşılaştırmalar yapabilmek için okulların dış denetimine

başladıkları zaman, okulların kendilerini içsel olarak da değerlendirmeye başlamalarını önerir ve iç denetiminin önemini okullarda vurgularlar.

Genellikle okulların öz değerlendirme alanları ile dış değerlendirme alanları aynıdır. Birçok İspanya özerk bölgesi okullarında somut verilere dayanan kendini değerlendirme planları geliştirilir. Kendini değerlendirmedeki ana hedef okulun güçlü ve zayıf noktalarını tanınması ve kendini iyileştirmesidir. Kendini değerlendirme sürekli devam eden bir süreç olarak kabul edilmektedir.

Okulların kendini değerlendirmesinde önemli görülen noktalar;

- Eğitim camiası içinde kendini değerlendirme kültürünü yaymak,
- Okulların kendini değerlendirici faaliyetlerini desteklemek,
- Okul organizasyonunu ve işleyişini geliştirmektir.

Okulların kendini değerlendirmesinden okulların değerlendirme takımları (School Evaluation Team) sorumludur. Bu takım; başvuruları, planlamayı, rapor oluşturulmasını, denetim birimine gönderilmesi gibi işlemleri düzenler. Okul değerlendirme takımında müdür, bazı öğretmenler ve okul aile birliğinde yer alan bazı veliler bulunmaktadır. Müfettişler okul değerlendirme takımlarını desteklerler.

Okul öz değerlendirmesi ve ilgili raporları: Okullardan beklenen faaliyetler; müfettişlerin tavsiyelerini göz önünde tutarak zayıf yönlerini geliştirmesi ve sorumlu olduğu okul gelişim planını detaylı bir şekilde oluşturmasıdır. Daha önce belirtildiği gibi, bu bir yargı ya da yönetsel bir zorunluluk değildir. Öz değerlendirme süreci sonunda okullar müfettişlere bir denetim raporu gönderirler ve bu durumu otomatik olarak öz değerlendirme sürecinin takibi izler. Bu süreçte; analiz amaçlı anketler uygulanır (idarecilere, öğretmenlere, zümre başkanlarına, velilere), sürecin işleyişine, organizasyonun nasıl daha da iyileştirilebileceğine dair müdür ve müdür yardımcılarıyla görüşmeler yapılır, öğretmenler arasında işbirliği oluşturulur, öğrencilerin daha iyi nasıl değerlendirilebileceği hakkında zümre başkanları arasında toplantılar yapılır, velilerinde bu sürece katılımını sağlamak için veli toplantıları düzenlenir.

**Müfettişlerin görevi:** Müfettişlik birimi, Eğitim Bakanlığının bir danışma kurulu değildir. Bakanlığın kendine ait danışmanları vardır. Ancak, müfettişler üst düzey eğitim yöneticileri tarafından istendiği takdirde denetimlere ilişkin raporlama görevleri vardır. Denetçiler genellikle öğretmenlere gelişimleri, okulun karakteristik yapısına ve müfredata uyum, öğrenci ihtiyaçları, öğretmenler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, yeni düzenlemelerin uygulanması konularında tavsiyelerde bulunurlar.

Müfettişler, okul müdürlerine okul yönetiminin bazı yönleri hakkında, okul yapısı ve organizasyonun işleyişi, yeni düzenlemelerin uygulanması hatta velilerin yönelteceği muhtemel sorular ve cevaplar hakkında tavsiyelerde bulunurlar.

**Okullarda Kalite Geliştirme Çalışmaları:** Okulların kalite geliştirme sürecindeki yükümlülüğü, yasalarda belirlenen amaçlara ulaşılması yönünde faaliyetler gerçekleştirmektir.

İspanya’da 2002 yılında kabul edilen LOCE (Act on the Quality of Education) yasası ile tüm bireyler için kaliteli bir eğitim sağlanması hedeflenmektedir. LOCE’ye göre, denetim ve değerlendirme eğitimin gelişmesi ve sistemin şeffaflığı için temel unsurlardan biridir. LOCE’nin üzerinde durduğu beş esas madde vardır. Bunlar:

1. Kişisel ihtiyaçların giderilmesi ve çabalara itici güç sağlanması,
2. Öğrenci değerlendirme süreçlerinin kapsamı ve yoğunluğu,
3. Sistemde fırsat eşitliğinin kuvvetlendirilmesi,
4. Öğretmenin çalışmalarının takdiri ve güdülenmesi,
5. Eğitim kurumlarına daha fazla özerklik verilmesidir.

Dış denetim sürecinde okullarda kalite açısından denetlenen başlıca on tema vardır ve tek tek incelenir. Bu temalar şu şekilde sıralanmaktadır: okulun fiziki durumu, insan ve madde kaynakları, dışsal destek ve rehberlik, organizasyon ve işlevsellik, okul yönetimi, öğretmenler, öğrenciler, okul ortamı, eğitimsel süreç, öğrenci başarısıdır.

2006 Eğitim Kanunu (Act on Education-LOE) eğitim sisteminde hem değerlendirmenin hem de araştırma ve geliştirmenin önemini vurgulamaktadır. LOE ile eğitim sistemine şu temel ilkeleri getirilmiştir:

- Eğitimsel araştırmaların, deneme ve yeniliklerin teşvik edilmesi,
- Eğitim sisteminin bir bütün olarak değerlendirilmesi: planlama, organize etme gibi öğrenme sürecinde yer alan konuların ve çıktılarının değerlendirilmesi,
- Eğitim politikalarının tanımlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecinde merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında işbirliğinin sağlanması (The Education System in Spain-Eurydice 2007/08; INCA, The Organisation and Control of System/Structure Spain, SICI, The Inspectorate of Education of Spain, Kasapçopur, 2007:105-109; Erden, 2007:269-294).

#### **4.1.9. Türkiye, Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere ve İspanya'daki Eğitim Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırılması**

Türkiye, Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere ve İspanya'daki eğitim denetimi sistemleri yapısal olarak karşılaştırıldığı zaman incelenen bu sekiz ülkenin kendi ülke yönetim anlayışlarına ve eğitim sistemlerinin genel yapısına paralel olarak, kendi okul denetim sistemlerini kurdukları ve geliştirmekte oldukları görülmektedir.

Avusturya, Danimarka, Hollanda, İngiltere ve İspanya ülkelerinde okul denetimi sisteminin merkezi otoritenin gözetimi ve kontrolü altında yerel birimlere devredilmeye başlandığı görülmüştür. Merkezi birimler okul denetim sisteminin işleyişine dair çerçeve kuralları belirlemekte, ana plan ve programları hazırlamakta, uygulama sürecini ise yerel birimlerin sorumluluğuna bırakmaktadır. Bu ülkelerde merkezi denetim birimleri kendi görevlendirdiği üst düzey müfettişler vasıtasıyla ve yerel birimlerden sürece ilişkin aldıkları geri dönütlerle uygulamaları takip etmekte, gerekli gördüğü durumlarda sürece müdahale etmektedir.

Almanya'da Federal bir yönetim yapısı hakim olduğu için her bir eyalet kendi bölgesindeki okulların denetiminden sorumludur. Finlandiya'da ise okulların kendini değerlendirmesine dayanan bir okul denetimi sistemi kurulmuştur. Türkiye'de ise merkezi bakanlığa bağlı teftiş birimi ve illerde oluşturulan teftiş birimlerine dayanan bir okul denetimi sistemi bulunmaktadır.

İncelenen ülkelerde eğitim denetimi sistemlerinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verildiği ve ülkelerin bu konuda kendini yenilemekte olduğu belirlenmiştir. Avusturya, Danimarka ve İngiltere'de eğitim denetimi konusunda araştırma ve geliştirme faaliyetlerini yürüten ve sisteme ilişkin değerlendirmeler yapan ayrı alt birimlere rastlanmıştır.

Aşağıdaki Tablo 4.8'de bu çalışmada incelenen ülkelerin okul denetimi sistemleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Tabloda yer alan işaretlemeler ülkelerin belirtilen özelliği taşıdığını göstermektedir.

Tablo 4.8. Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Denetimi Sistemi

ÜLKELER	Eğitim Denetim Sisteminde Yetkili Birimler	Merkezi Eğitim Bakanlığına bağlı müfettişlerin okul denetimlerinde görev aldığı ülkeler	Merkezi müfettişlik birimi olmayan ülkeler	Eğitim denetimi araştırma ve geliştirme faaliyetlerini yürüten alt birimlere sahip ülkeler	Okullarında iç yönetim ve denetim faaliyetlerini yürüten 'okul kurulları' olan ülkeler
<b>Türkiye</b>	Bakanlık Teftiş Kurulu ve İl İlköğretim Müfettişliği	X			
<b>Almanya</b>	Yerel otoritelerin denetimi		X		X
<b>Avusturya</b>	Eyalet eğitim Kurulları ve bölge/okul müfettişleri	X		X	
<b>Danimarka</b>	İl yönetimleri ve belediye kurulları		X	X	
<b>Finlandiya</b>	Okullar kendi öz denetimlerini yapmaktadır		X		X
<b>Hollanda</b>	Eğitim denetim kurulu ve bölge/okul denetleme kurulları	X			X
<b>İngiltere</b>	Kraliyet Başmüfettişlik Dairesi ve bağımsız teftiş ekipleri	X		X	
<b>İspanya:</b>	Yüksek denetim ve teknik denetim	X			X

## 4.2. Tartışma

Bu çalışmada Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi olan yedi ülkenin eğitim denetimi sistemleri incelenmiştir. İncelenen Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki eğitim denetimi sistemlerine genel olarak bakılacak olursa; ülkeler eğitim sistemlerinin devamlılığının sağlanmasında büyük rolü olan eğitim denetimine gereken önemi vermektedir. Elde edilen bulgular, her ülkede eğitim öğretim hizmetlerinin devletin gözetimi ve denetimi altında olduğunu, okul denetimlerinin yasal düzenlemeler çerçevesinde içsel ve dışsal olarak iki şekilde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Özmen ve Yasan (2007:209) çalışmalarında Avrupa Birliği ülkelerindeki eğitim denetimini incelemiştir ve genel olarak bakıldığında her ülke eğitiminin iç ve dış değerlendirmeye tabi olduğunu belirtmiştir. Ülke eğitim sisteminin ister merkezi, ister yerel yapılanma gösterebilir tüm denetim uygulamalarının sorumluluğunun merkezi otorite olarak adlandırılan eğitimden sorumlu bakanlığına ait olduğunu vurgulamıştır. İncelenen ülkelerde ülkelerin genel yönetim anlayışına paralel olarak eğitim sistemlerinin şekillendiği, ülkeler arasında benzerlikler olduğu kadar farklılıkların da olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra yaşanan yenilik ve gelişmelere bağlı olarak ülkelerin eğitim sistemleri ve alt sistemlerinde değişimler yaşandığı belirlenmiştir. Ünal ve Çolak (2005) yaşanan gelişmelerin eğitim sistemleri üzerinde etkili olduğunu, bu gelişmelerin etkisiyle sistemlerin daha iyi işlemesine yönelik çalışmaların ülkelere sürdürüldüğünü, bu noktada ülkelerin birbirinden ayrılan yönlerinin ortaya çıktığını, insanı yetiştirme ve geliştirme gibi ortak bir amaç etrafında işleyen eğitim sistemleri arasında da farklılıklar görüldüğünü belirtmiştir. Turan (2005) her toplumun kendine has bir eğitim sisteminin var olduğunu belirtmiştir ve ülkemizde yapılan birçok karşılaştırmalı çalışmanın asıl hedefini AB'ye katılma sürecinde olan Türkiye'nin eğitim sisteminin geliştirilmesine yönelik teorik ve pratik olarak katkı sağlayabilecek öneriler geliştirmek olarak vurgulamıştır. Araştırma sonunda Türkiye ve belirlenen diğer ülkelerin okul denetimi sistemlerine ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde ve karşılaştırıldığında Türkiye'deki okul denetim sürecinde giderilmesi gereken birçok eksiklik ortaya çıkmıştır.

Türkiye eğitim denetimi sisteminde okulların denetiminde İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi (2001) de yer alan Yönetici Teftiş Formu (Ek.1), Öğretmen Teftiş Formu (Ek.2) ve Kurum Teftiş Raporu (Ek.3) kullanılmaktadır. Ancak yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak bu formlarda yeni düzenlemelerin yapılmadığı görülmektedir. Danimarka, İngiltere gibi ülkelerle



karşılaştırıldığında yeniliklerin takibi ve sisteme adapte edilmesi konusunda ülkemizin gerilerde kaldığı görülmektedir. Bağcı (2007:105)'ya göre hızla değişen dünyada, eğitim ihtiyaçları da hızla değişmektedir. Eğitim ihtiyaçlarındaki değişim ise eğitim sistemlerinin ihtiyaca göre yeniden düzenlenmesini gündeme getirmektedir. Ece (2007:103) de okul içinde ve okul dışında yönetici ve öğretmenlerin tüm çalışmalarını bütünsel olarak değerlendirebilecek bir "Kurum Teftiş Formu" nun düzenlenmesi ve uygulamaya konulması konusundaki ihtiyacı belirtmiştir. Döş (2005:156)'e göre okulun bulunduğu yerleşim yerlerinin özelliğine uygun olarak (Köy, Büyükşehir, taşıma merkezli okullar, vs.) ayrı "teftiş formları" hazırlanması gereklidir. Çünkü öğretim programlarının uygulanmasında ve mesleki yükümlülüklerin yerine getirilmesinde yerleşim yerlerine göre (çevre) farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Şahin (2005:123) de çalışmasında şu anda uygulanan öğretmen teftiş formunun birçok eksikliğini belirlemiş ve kullanılan formun öğretmenlerin gerçek anlamda denetlenmesi için yeterli olmadığını belirtmiştir. Teftiş formlarının denetlenen yapıldığı okulun olanakları göz önüne alınarak yeniden düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Araştırmacıların çalışmalarında yer verdikleri bu görüşler bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Türkiye'de okul denetimi uygulamalarını gerçekleştiren müfettişlerin seçimi ve alanda yetiştirilmesi konularında İngiltere, Almanya, Avusturya gibi AB ülkeleri ile karşılaştırıldığı zaman birçok eksiklik görülmüştür. Türkiye'de müfettişler merkezi sınav yoluyla belirli şartları taşıyan öğretmen ve yöneticiler arasından seçilmektedir. Müfettişler göreve önce müfettiş yardımcılığı basamağından başlamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı müfettiş yardımcılığına atanabilmek için Bakanlıkça yapılacak giriş sınavını kazanmak şarttır. Ülkemizde üniversitelerde 'Eğitim Müfettişi' yetiştiren ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Bazı üniversitelerde Eğitim Yönetimi ve Denetimi yüksek lisans ve doktora programları bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak okul denetimlerinde görev alan birçok müfettiş okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerle aynı eğitim düzeyinde bulunmaktadır. Can (2004); denetmenle öğretmenin aynı eğitim düzeyinde (lisans) olmasının işbirliği ve güveni güçleştiren etkenlerden biri olduğunu belirtmiştir. Burgaz (1995:132)'a göre denetmenlerin, denetimsel rollerini daha etkili bir biçimde oynayabilmeleri için hizmet öncesinde uygun bir formal eğitimden geçirilmeleri sağlanmalı ve denetmenlerin mesleksi açıdan daha yetkin kılınması amacıyla halen görevde olan ilköğretim denetmenlerine hizmet içi eğitim çalışmaları düzenli olarak sağlanmalıdır.

Sarpkaya (2004:125) çalışmasında denetmenlerin aldıkları eğitim süresi arttıkça ve özellikle de mesleki eğitim aldıkça sorunlarla başa çıkma becerisinin arttığını belirtmiştir. Eğitim Enstitüsünden (Eğitim Fakültelerinden önceki öğretmen yetiştiren genellikle 3 yıllık eğitim veren kurumlardır) mezun olan denetmenlerin, eğitim-öğretime ilişkin sorunlarla, Eğitim Fakültesi mezunlarından daha çok karşılaştıklarını, yine eğitim yönetimi ve denetimi eğitimi alan denetmenlerin almayanlara göre, eğitim- öğretim sorunlarıyla daha az karşılaştıklarını saptamıştır. Denetmenlik görevine Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında lisans ve-veya lisansüstü eğitim alanların atanması önerisini belirtmiştir.

Kayıkcı (2005:520) ise konuya farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Yüksek lisans veya doktora yapmış müfettişlerin görevlerinden yeterince doyum almadıklarını belirlemiştir. Çalışmasında iş doyum düzeyleri bakımından en düşük grubu yüksek lisans ve doktoralı müfettişler olarak saptamıştır. Lisansüstü düzeyde eğitilmiş müfettişlere meslekte yükselme, maddi ve manevi olanaklar sağlanarak mesleki memnuniyetlerinin artırılmasını önermiştir ve bu sayede denetim sisteminde kalitenin yükseleceğini vurgulamıştır. Bu nedenle özellikle lisansüstü eğitim almış müfettişlere eğitim düzeylerini ön plana çıkararak, mesleklerinden doyum almalarını sağlayıcı ve mesleğe bağlılığı artırıcı çalışmalara denetim sistemimizde yer verilmesi ihtiyacına dikkat çekmiştir.

Türkiye’de müfettişlerin hizmet içi eğitimleri konusunda yetersizlikler bulunmaktadır. Türkiye’nin İngiltere, Danimarka gibi birçok AB ülkesi ile karşılaştırıldığı zaman gerilerde olduğu görülmektedir. Türkiye’de müfettiş yardımcılarının yetiştirilme süresi üç yıldır ancak bu süre boyunca müfettişler hem görevlerini sürdürmekte, hem de eğitimlerine devam etmektedir. Gündüz (2008:314)’e göre Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye’de “müfettişlere yönelik sistemli ve düzenli olarak hizmet içi eğitim verilmesi”, “hizmet içi eğitim ihtiyacını belirleme listesine göre, müfettişlere hizmet içi eğitim verilmesi” ve “müfettişlerin, mesleki bilgi, görgü ve uzmanlıklarını geliştirmek için yurt dışına gönderilmesi” konularında yenilenme ihtiyacı bulunmaktadır. Töremen ve Hozatlı (2006) çalışmalarında “Müfettişlerin yapacağı işin gerektirdiği teknik yeterlik, teknik beceri ve bilgiye sahiptirler” önermesine ilişkin; il merkezi, köy ve kasabalarda görev yapan okul yöneticilerinin “kararsızım” şeklinde görüş belirttiği bulgusuna ulaşmıştır ve bu durumda ilköğretim denetçilerinin teknik yeterlik, bilgi ve beceri açısından yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kapusuzoğlu (2004:8)’nin okula

dayalı yönetim ve denetim sisteminin işlevselliği konulu çalışmasında ise müfettişlerin kendilerinden beklenen ve okula dayalı yönetim kapsamında olan standartları (Eğitim Bilimi, Eğitim Yönetimi, Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri, Kişilik Özellikleri ve Diğer Beceriler (Çatışma yönetimi, görüşmeleri etkileme, insan kaynaklarını geliştirme, ekip çalışmaları, yaratıcı düşünme, örgütsel gelişim ve uyum, teknolojik bütünlük ve vizyon faktörü)) istenilen düzeyde yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır. Dündar (2005:132) da çalışmasında sık sık kurslar seminerler düzenlenerek, üniversitelerimizin ve yüksek okullarımızın eğitim bölümleriyle de işbirliği yapılarak, müfettişlerin daha iyi yetişmeleri sağlanmasını önermiştir.

Bununla birlikte Özdemir (2001), Sünbül ve İnandı (2005), Ceylan ve Ağaoğlu (2010) çalışmalarında müfettişlerin özellikle rehberlik ve iletişim konularında hizmeti içi eğitim eksiklikleri olduğunu belirtmiştir. Özdemir (2001:218) müfettişlerin okullarda uygulamada görülen eksiklikleri gidermede, yönetici ve öğretmenlere yaptıkları rehberliğin yeterli düzeyde olmadığını tespit etmiş ve okullara rehberlik konusunda müfettişlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının bulunduğunu belirtmiştir. Sünbül ve İnandı (2005:224) öğretmen ve müfettişlerin birbirlerine yönelik olumsuz bir tutum içinde olduklarını, karşılıklı iletişim konusunda sıkıntılar yaşandığını belirtmiştir. Ceylan ve Ağaoğlu (2010:549) da çalışmalarında müfettişlerin danışmanlık ve iletişim konusunda hizmet içi eğitim eksikleri olduğunu belirtmiştir. Denetim alanında hizmet öncesi eğitim olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle müfettişlerin hizmet içi eğitim etkinlikleri ile danışmanlık eğitiminden geçme gereksinimi olduğunu vurgulamıştır. Müfettişlere sunulacak danışmanlık eğitimi aracılığı ile müfettiş, yönetici ve öğretmenler arasında güvene dayalı etkili bir iletişim ağı yaratılabileceğini savunmuştur. Açıkalın (1992:122) çalışmasında müfettişlerin istekli oldukları eğitici rolleri için hazırlanmasının öneminden bahsetmiştir. Müfettişlerin insan ilişkileri, öğretim yöntem becerileri ile donatılmasını ve bu yönlerinin sürekli geliştirilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Türkiye’de okul denetimi sürecinde yer alan, çalışanlarının performanslarından sorumlu olan okul müdürlerinin eğitimleri konusunda da eksikler görülmektedir. Can (2004) etkili bir denetim için denetmenlerin ve okul müdürlerinin ilgili konularda uzmanlaşmasının önemini belirtmiştir. Ekinci (2010:743) denetim ve değerlendirmenin bir uzmanlık alanı olduğunu belirtmiştir. Okul müdürlerinin öğretmenlerin denetiminden sorumlu olması nedeniyle denetmen yeterliklerine sahip olmalarını, ayrıca bu çerçevede eğitimler almalarının zorunluluğunu belirtmiştir.

Türkiye’de bu konuda olumlu bir gelişme olarak; MEB Çalışma Programı 2007-2013’te; *“Merkez ve Taşra teşkilatı yöneticilerinin çağın gerekleri doğrultusunda sürekli eğitilerek yönetim, eğitim ve denetim becerilerinin geliştirilmesi”* konusunun programa dahil edilmesini görebiliriz. Programda bu alanda yapılacak çalışmalarla okul yöneticilerinin yeterliklerinin geliştirileceği belirtilmiştir.

Türkiye’de velilerin okul denetim sürecine katılımının yetersiz olduğu görülmüştür. Danimarka, Almanya, İngiltere gibi ülkelerle karşılaştırıldığı zaman ülkemizde velilerin okul denetim sürecine ve değerlendirilmesine yeterince katılmadıkları, görüşlerini bildirmedikleri, öneriler sunmadıkları görülmüştür. Taş ve Günel (2007:147) çalışmalarında İngiltere’de velilerin okul denetim sürecine aktif olarak katılabildiğini belirtmiştir. Okulların velileri, denetçilerin okulda oldukları günler konusunda bilgilendirmek zorunda olduğunu, bu süreç içinde okula gelemeyecek olan velilerin ise denetçiler tarafından sağlanan okul gözlem anketi doldurarak, denetim sürecine katılabildiğine dikkat çekmiştir. Türkiye’de ise velilerin okulun ne zaman denetim geçirdiği konusunda bilgilendirilmediklerini vurgulamıştır. Terzi (2005) de AB’nin özellikle okul geliştirme başlığı altında ailelerin eğitime katılımının artırılmasına yönelik politikalara sahip olduğunu belirtmiştir. Türkiye’de ise ailelerin eğitim sürecine katıldığını ancak okul geliştirme etkinliklerine bu katılımın yeterince yansıtılmadığını dile getirmiştir.

İncelenen ülkelerin okul denetimi sistemlerinde değişimler ve gelişmeler yaşandığı görülmüştür. Günümüz AB ülkelerinde okul denetimi; okulları kontrol mekanizması olarak değil, okulları geliştirme mekanizması olarak görülmektedir ve çalışmalar bu doğrultuda yürütülmektedir. Bu noktada Türkiye’nin süreçte yenileşme ihtiyacı karşımıza çıkmaktadır. Danimarka, Hollanda, Finlandiya gibi AB ülkelerinde denetim faaliyetlerinin öncelikli hedefi okulları geliştirme olarak belirlenmiştir. Türkiye’nin incelenen AB ülkeleriyle karşılaştırıldığı zaman geride kaldığı, okul geliştirme temasının denetim sistemimiz içinde yeni gelişmeye başladığı görülmektedir. 2003 tarihli İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine göre okullarımızda Toplam Kalite Uygulamaları başlığı altında Okul Gelişim Yönetim Ekipleri (OGYE) oluşturulmaya başlanmıştır. Bu yolla okulların kendi eksikliklerini belirleyerek ve iyileştirme çalışmaları yaparak gelişmeleri hedeflenmektedir. Çınar, Atalay ve Büyükkasap (2003:303) gerek toplam kalite yönetimine geçişte ve gerekse uygulama aşamasında Milli Eğitim çalışanlarının bu alanda eğitim almalarını önemli bir konu

olarak belirtmiştir. Işık ve Aypay (2004:356) okul geliştirmenin bir alt faaliyeti olan stratejik plan hazırlama aşamasında karşılaşılan sorunlar adlı çalışmalarında OGYE üyelerinin statü açısından büyük oranda öğretmenlerden oluşması sorununu tespit etmiştir oysaki ekibin farklı kaynaklardan gelen kişilerden oluşması gerektiğini belirtmiştir.

Ehren ve Visscher (2008) okul denetimi ile okul gelişiminin ilişkili olduğunu belirtmiştir. Dündar (2005:132) ise denetimin esas amacını öğrenci başarısını artırıcı yönde okulları geliştirmek olarak göstermiştir. Meşeci (2007:100) okul değerlendirme süreci ile okulların yetersiz görülen noktalarının tespitinin ve geliştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Macnab (2004:61) çalışmasında dış denetimin bugüne değin okul denetimi sürecinde merkezde yer aldığını, ancak okul geliştirme kavramının tartışıldığı günümüzde okul denetimi anlayışının değişmeye başladığını belirtmiştir. Eğitim denetçilerinin artık okullarda okul geliştirme sürecine dahil olduğunu, denetçilerin okulların hedef belirlemelerine, zaman çizelgeleri oluşturmalarına, belirlenen hedeflere zamanında ulaşmalarına yardımcı olduklarına değinmiştir ve okullarda öz değerlendirme sürecini başlatarak ve devam eden izlemelerle okulların geliştirilmeye çalışıldığını belirtmiştir.

Türkiye’de okulların öz değerlendirmeleri (iç denetimi) konusunda eksiklikler görülmektedir. Finlandiya, İngiltere, Danimarka, Hollanda gibi ülkelerle karşılaştırıldığı zaman Türkiye’nin okul denetimi sürecinde okulların kendi öz değerlendirmelerini yapması konusunda gerilerde kaldığı görülmektedir. Türkiye okul denetimi sisteminde dış denetim ön plandır, okulların öz değerlendirmesi geri planda bırakılmıştır. Okullarda oluşturulan Okul Gelişim Ekipleri (OGYE) aracılığı ile okulların öz değerlendirme yapmaları, kendi öz denetim sistemlerini işbirlikçi bir anlayışla inşa etmeleri beklenmektedir. Bunun yanı sıra okulların öz değerlendirmesi, performans değerlendirme konusu içerisinde ele alınmakta ve MEB Teftiş Kurulu’nun yayınladığı (2005) İlköğretim ve Ortaöğretim Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları adlı çalışmalarında yer almaktadır. Taş ve Günel (2007:148) Türkiye’de okulların kendini değerlendirmesi sürecinin günümüzde pilot okullarda uygulanan performans değerlendirme yöntemi ile varlığını göstermekte olduğunu belirtmiştir. Türkiye’de okulların kendilerini değerlendirmesinin denetimin bir parçası olmamasını önemli bir farklılık olarak göstermiştir ve çalışmasında İngiltere’de bu konuya uzun zamandır önem verildiğini vurgulamıştır. OFSTED Denetim Rehber Kitapçığı (2009:9)’na göre İngiltere’de okulların SEF formlarını

kullanarak kendi öz değerlendirmelerini yapması okul denetimi sisteminin merkezini oluşturmaktadır. Elde edilen veriler sürecin planlanmasında, okulların yönetim ve liderlik kapasitelerinin belirlenmesinde ve kritik kararlar alınmasına büyük katkı sağlamaktadır. Özmen ve Yasan (2007:210)'a göre de okulların iç denetimine gerekli önem verilmelidir. Öğretim kademelerine ilişkin geliştirilecek standartlar, öğrenci başarıları ve ulusal amaçlar içsel denetim sürecinde de mutlaka göz önünde tutulmalıdır. Bu konuda Wolf ve Janssens (2007) eğitim denetimi konusunda ülkeler arasında farklılıklar olduğunu belirtmiştir, ancak eğitim denetimi ile genel olarak eğitim sisteminin iyileştirilmesi ve kalitesinin yükseltilmesi hedefinin ülkelerin ortak hedefi olduğunu belirtmiştir. Rijcke (2008) de okullarda istenen kalite düzeyine ulaşabilmek için müfettişlerin; ortak kalite anlayışı benimseme, güvenilir veri sağlama gibi konulara ve özellikle de okulların içsel denetime (öz değerlendirme) teşviki konusuna önem vermeleri gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye AB üyeliğine adaydır ve 'Eğitim ve Kültür' başlığı önemli müzakere başlıklardan birisidir. Müzakere sürecinde AB'nin başlıca eğitim hedeflerinden birisi olan 'Eğitim-öğretim niteliğinin ve etkinliğinin artırılması' hedefine ulaşabilmek için eğitim sisteminin sistemden geribildirim alma görevini üstlenen denetim alt sistemine önemli görevler düşmektedir ve sistemde yeni düzenlemeler yapılması ihtiyacı görülmektedir. Terzi (2005:88) Türkiye eğitim politikalarının AB eğitim politikaları ile büyük ölçüde uyumluluk göstermediğini belirtmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'de eğitime ilişkin temel sorunların bir an önce çözümlenip, AB eğitim politikaları ile uyumlu politikaların oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır. Bu sayede Türk Eğitim Sistemi'nin niteliksel gelişiminin sağlanabileceğini belirtmiştir ve Terzi (2005:98) AB politikaları doğrultusunda Türk Eğitim Sistemi'nde eğitim denetimine ilişkin mevcut politikaların değerlendirilmesine yönelik araştırmalar düzenlenmesini gerektiğini belirtmiştir. Topsakal (2003:311)'da Türk eğitim sisteminin Avrupa Birliği'ne girişinde yapılması gerekenleri üzerinde önemle düşünülmesi gereken konulardan biri olarak göstermiştir. Sungü (2005) Türkiye'nin Birliğe uyum sağlayabilmesi için Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye arasında eğitim sistemleri yönünden de paralellik sağlanmasının önemini belirtmiştir. Eğitimde kaliteyi yükseltebilmek için denetimin etkin bir şekilde yerine getirilmesine dönük çalışmalara, Avrupa Birliği ülkeleri ile gelişmiş ülkelerin denetim modellerinden esinlenerek eğitim denetimi sistemindeki

eksikliklerin tespit edilerek, bunların giderilmesine yardımcı olacak çalışmalara ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Türkiye’de eğitim denetimi sistemi ‘Teftiş Kurulu Başkanlığı’ ve ‘İl İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları’ tarafından yürütülmektedir. Yapının ikili olması açısından bakıldığında ülkemiz eğitim denetimi sisteminde bütünlüğün sağlanması noktasında bazı sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Sistemi bütünleştirici yeni bir model ihtiyacı görülmektedir. Gülcan (2005:271) birçok AB ülkesini eğitim sistemini karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelediği çalışmasında; Türk Eğitim Sisteminin, Bakanlık Teftiş Kurulu ve İl İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı olarak iki ayrı sisteme sahip olduğunu ve bu modelde veya benzer özelliklere sahip olan denetim sistemlerine AB ülkelerinde (Avusturya, Hollanda, İspanya, vb) rastlandığını belirtmiştir. Ancak Özmen ve Yasan (2007:209)’a göre Türkiye’de uygulanan bu model ile Türk eğitim denetimi sistemi yapısında bir bütünlük sağlanamamaktadır. Bakanlığa bağlı Teftiş Kurulu Başkanlığı ile illerde bulunan İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları şeklindeki örgütlenme çift başlılık göstermektedir. Türkiye’de denetim birimleri arasında uzmanlık ve bilgi paylaşımını sağlanmasında sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle denetim birimlerinin sistem bütünlüğü içinde yeniden yapılandırılması ihtiyacı vardır. Dündar (2005:131) da denetim sistemindeki ikiliğin ortadan kalkması için bürokratik anlamda bir ilköğretim teftiş örgütünün yapılandırılmasını ve teftiş örgütü değişkenlerinin bu yapı içinde yerleşmesi gerektiğini belirtmiştir. Kayıkçı (2005:520) ise bakanlık ve ilköğretim müfettişlikleri ayrılığının, Eğitim Müfettişliği çatısı altında bütünleştirilerek, valilik ve milli eğitim müdürlüklerinden bağımsız olarak bölge düzeyinde yeniden yapılandırılması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmada sürece ilişkin olarak elde edilen bulgular incelendiğinde Türkiye’de okul denetimi uygulamalarında merkeziyetçi bir yapının hakim olduğu görülmektedir. Almanya, İngiltere, Danimarka, Hollanda gibi ülkelerle karşılaştırıldığı zaman ülkemizde yerel birimlerin okul denetimi sürecine katılımında eksiklikler görülmektedir. Gündüz (2008:295) Avrupa Birliği ülkelerinde teftiş birimleri genelde doğrudan bakanlığa bağlı olarak, merkezi ve bölgesel düzeyde örgütlenip, faaliyette bulunurken, Türkiye’nin teftiş birimi aralarında organik bağ bulunmayan merkezî ve iller düzeyinde örgütlenmiş şekilde faaliyette bulunduğunu belirtmiştir. Aydın (2006:196) da çalışmasında Türkiye’deki eğitim sistemi yapısının merkeziyetçi bir durum arz ettiğini, Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi

ülkemizde de yerel yönetim kurumlarının eğitime daha fazla katkıda bulunmalarının sağlanması ihtiyacını belirtmiştir ve tespit edilen eksiklikleri giderici nitelikte okul denetimi sisteminde yeniden yapılanmaya gidilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Turan (2005) ve Gündüz (2008) de çalışmalarında eğitim denetimi konusunda yerelleşmeye önem verilmesi konusuna dikkat çekmiştir. Turan (2005) Türk eğitim sisteminde eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde, Bakanlık ile İl Millî Eğitim Müdürlüklerince yetki ve sorumluluğun paylaşılması yönünde çalışmalara ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Gündüz (2008:301) de Avrupa Birliği ülkeleriyle karşılaştırıldığında, Türkiye'nin “teftiş sisteminin, merkezi ve bölgesel düzeyde örgütlenmesi”, “İlköğretim müfettişliğinin doğrudan Bakanlığa bağlanması”, “teftiş sisteminin, çalışmalarında tamamen bağımsız olması” ve “teftiş sisteminin, daha çok rehberlik ve iş başında yetiştirme odaklı olması” konularında yenilenme ihtiyacını belirtmiştir. Özmen ve Hozatlı (2008:171) Türkiye’de yerel eğitim birimleri ve MEB arasında eşgüdüm ve işbirliğinin yoğun olarak sağlanmasının önemine dikkat çekmiştir ve bu sayede eğitim kurumlarının kendi sorunlarını çevrenin katkısıyla işbirliği içinde çözmesi sağlanırken, diğer yandan sıkı bir denetimle gerekli olan yönlendirmelerin ve rehberliğin yapılabileceği belirtmiştir. Özmen ve Yasan (2007:210) her ilde, yerel yönetim olarak, belediye, okul yöneticileri, veli temsilcileri, sivil kuruluş temsilcilerinden oluşacak bir “il denetim kurulu” oluşturulmasını önermiştir.

9. Kalkınma Planı (2007-2013) da yer alan ‘Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi’ ana hedefi başlığı altında; *Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında hizmet esasına dayalı bir yapılanmaya gidilecek, kurumsal kapasite güçlendirilecek, taşra teşkilatlarına ve eğitim kurumlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi sağlanacaktır*, ifadesine yer verilmiştir. Böylece önümüzdeki yıllarda Türkiye’de eğitim hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde yerel birimlere daha aktif görevler verilmesinin planlanmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Son olarak, Türkiye’deki eğitim denetimi ve okul denetimi sistemine bakıldığı zaman sistem içinde birçok sorunun yaşanmakta olduğu ve sistemde yenilenme ihtiyacı olduğu görülmektedir. Sarpkaya (2004:126) da denetim sistemimizdeki sorunların büyük oranda sürmekte olduğunu belirtmiş ve yetkililerin sorunların üstesinden gelmek için bir an önce önlem almaları gerektiğini önemle belirtmiştir.



Sonuç olarak, Türkiye’deki okul denetimi sistemine ilişkin eksikliklerin giderilmesi ve yüksek standartlara ulaşabilmesi için bir an önce çeşitli çalışmalara girişilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmaları dikkate alarak, sistemi geliştirici yeni fikirlerin ve yeni modellerin geliştirilmesi gerekmektedir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

### 5.1. Sonuç

Bu araştırmada Türkiye ile Avrupa Birliğine üye olan ülkelerin eğitim denetimi sistemleri incelenmiş ve Türkiye için faydalı olabilecek uygulamalar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için ilgili alan yazın taranmıştır. İncelenen AB ülkeleri ile Türkiye'nin eğitim denetimi sistemleri arasında benzerlikler bulunmasının yanı sıra önemli farklılıkların da olduğu sonucuna varılmıştır. İncelenen AB ülkelerinin eğitim denetimi sistemleri şöyle özetlenebilir:

- **Türkiye’de;** Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı eğitim denetiminden sorumludur. Milli Eğitim Bakanlığı kendisine bağlı olarak çalışan iki birim vasıtasıyla denetim görevini gerçekleştirmektedir. Bu birimler:

1. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı,
2. İl Milli Eğitim Müdürlüklerinde bulunan İlköğretim Müfettişleri Kurulu Başkanlığı’dır.

Ayrıca okullarda oluşturulan Okul Gelişim Yönetim Ekpleri (OGYE) ile okulların iç denetimi desteklenmektedir.

- **Almanya’da;** Almanya Anayasası ve Eyalet Yasalarına göre bütün eğitim sistemi devletin denetimi ve sorumluluğu altındadır. Almanya’da her eyalette bulunan okul denetleme makamları okulların teftişinden sorumludur. Denetleme makamları okul sistemi içinde akademik, yasal ve personel denetimi görevini icra ederler. Her okulda eğitimle ilgili konulardan sorumlu olan bir öğretmenler kurulu ve okul yönetmeliklerine ve disiplin kurallarına karar veren bir “okul konseyi” (bu konsey öğretmenleri, aileleri ve öğrencileri kapsar) bulunmaktadır. Bu kurulların yetkileri Eğitim Bölgesi içinde değişiklik gösterebilmektedir.

- **Avusturya’da;** yönetimde eyaletlerin yetkisi büyük olmasına karşın, eğitimin yönetimi ve denetimi konusunda merkezi hükümetin etkisi büyüktür.

Avusturya’da merkez ve taşra olmak üzere ikili hiyerarşik yapıya sahip olan eğitim kurumları; federal, eyalet ve bölge düzeyinde örgütlenmiştir. Federal Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı, eyalet eğitim kurulları ve il eğitim kurulları; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının yönetim ve denetimini ortaklaşa yürütmektedir.

- **Danimarka’da;** herhangi bir merkezi denetleme kurulu yoktur. Belediye ve İl Kurulları okulların denetiminden sorumludur. Danimarka’da denetim amaçlı müfettiş grupları yoktur. Gruplar okullara performanslarını tartışmak için ve devam eden çalışmaları yerinde gözlemek amacıyla kısa ziyaretler gerçekleştirirler. Her okul, veliler tarafından seçilip belediyelerce görevlendiren bir müfettişe bağlıdır. Danimarka’da konu danışmanlarının ulusal bir teşkilatı bulunmasına rağmen, ulusal bir müfettişlik bulunmamaktadır. Ayrıca Danimarka’da 1999 yılında Eğitim Bakanlığına bağlı bir birim olarak *Danimarka Değerlendirme Enstitüsü (EVA)* kurulmuştur. Bu birimin ana hedefi ilköğretim kademesinden en üst eğitim kademesine kadar eğitim-öğretim sürecini sistematik bir şekilde değerlendirmektir.

- **Finlandiya’da;** eğitim sisteminin denetimi, hükümet ve Eğitim Bakanlığı yöneticilerinin sorumluluğu altındadır. Ulusal eğitim sisteminin denetimi, Eğitim Bakanlığı ve hükümetin yetkisindedir. Finlandiya’da ayrıca bir müfettişlik sistemi ve düzenli okul denetimleri yoktur. 1 Ocak 1999’dan itibaren yürürlükte olan eğitim yasasına göre okullar kendi çalışmalarını kendileri değerlendirmekten sorumludur.

- **Hollanda’da;** hem kamu hem de özel eğitim sistemlerinin izlenmesi “Eğitim Denetim Kurulu” ve “Eğitim Müfettişleri” tarafından gerçekleştirilir. Eğitim Denetimi Yasasına göre müfettişler okulları denetlerler. 1 Ocak 2008’den itibaren Hollanda eğitim denetimi risk temelli denetim yaklaşımına göre düzenlenmektedir. Okul denetimlerinde ağırlık okullardaki performansın artırılmasına verilmiştir. Yinede, tüm ilköğretim ve ortaöğretim okullarında en az dört yılda bir okul denetimi gerçekleştirilir. Yeni sistemle her okul yıllık verilerine göre denetlenir. Bu uygulama ile bir okul her yıl denetlenebilir.

- **İngiltere’de;** okulların denetimi bakanlığa bağlı olmayan bir Hükümet bölümü olan Eğitimde Standartlar Bürosu’nun (OFSTED) sorumluluğu altındadır. OFSTED okulların denetiminde görevli Avrupa’daki en büyük organizasyonlardan birisidir ve 1992’den beri okulların düzenli tam

denetleyicileridir. OFSTED, okul teftiş sistemlerinin yönetiminden sorumludur. Sistemin yapısını oluşturur, izler, düzenler ve gözetim altında tutar. İngiltere Ocak 2000'den itibaren okul denetimi sisteminde yeni düzenlemelere girişmiştir ve başarılı okulların küçük denetim grupları ile az sayıda ziyaretle, kısa sürede denetlenmesi esasını benimsemiştir.

- **İspanya'da;** eğitim sisteminin denetimi iki kademedede gerçekleştirilir. Bunlar; Yüksek Denetim ve Teknik Denetimdir. Yüksek Denetim; Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülür ve teknik bir kurul olan “*Yüksek (Senior) Denetim Kurulu*” tarafından gerçekleştirilir. Teknik Denetim; eğitimden sorumlu bölge yönetimlerden her biri kendi bölgelerinde kendilerine özgü teknik denetleme işini yaparlar. Teknik denetim her bir özerk bölge bünyesindeki uzmanlar tarafından yürütülür. 1995 yılında çıkarılan LOPEG yasasına (Eğitim Kurumlarının Yönetimi ve Değerlendirilmesi Yasası) bağlı olarak her özerk bölgenin kendi bölgeleri içindeki okulları denetleme yetkisine sahiptir. Okul denetimi birçok okulun ziyaretini kapsar.

Türkiye’de eğitim denetimi bakanlık teftiş birimi ve illerdeki teftiş birimleri tarafından yani hem merkezi hem de il düzeyde örgütlenen denetim birimlerce yürütülmektedir. Bu açıdan Avusturya, Danimarka, Hollanda, İngiltere ve İspanya ile benzerlik göstermektedir. Buna karşılık okul denetimi sistemini büyük ölçüde yerel yönetim birimlerinin sorumluluğuna bırakan Almanya ve Finlandiya ile Türkiye arasında büyük farklılıklar görülmüştür.

Türkiye’de eğitim denetimi konusunda yenilikler olmasına rağmen süreçteki gelişmeler yavaş gerçekleşmektedir. Gündüz (2008), Özmen ve Yasan (2007), Sarpkaya (2004), Altun ve Memişoğlu (2008) gibi araştırmacıların belirttikleri gibi eğitim sistemimizde birçok sorun yaşanmaya devam etmektedir ve ülkemizde halen etkili ve yeterli bir denetim sistemi oluşturulamamıştır. Eğitim sistemimizin sağlıklı şekilde işleyebilmesi için denetim sistemimizde yeniden düzenlemeler yapılmalıdır.

Avrupa Birliğine tam üyelik çabalarımızın sürdüğü bu dönemde, eğitim sistemimizin Avrupa standardına ulaşabilmesi büyük ölçüde bu ülkelerdeki başarılı uygulamaların incelenmesi ve kendi sistemimiz içerisinde eksiklikleri giderici başarılı uygulamaların geliştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle bu çalışmada AB üyesi olan yedi ülkenin eğitim denetimi sistemleri incelenmiş ve kendi ülkemiz için örnek oluşturabilecek uygulamalar üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak ve incelenen ülkelerdeki veriler göz önünde tutularak Türkiye için uygulanabilir bir okul denetimi modeli önerisinde bulunulacaktır.

## 5.2. Türkiye İçin Uygulanabilir Bir Okul Denetimi Modeli Önerisi

Bu çalışmada Avrupa Birliğine üye olan Almanya, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere ve İspanya'nın eğitim denetimi ve bir alt süreç olarak okul denetimi sistemleri incelenmiştir. İncelenen bu sistemlerin verileri ve Türk eğitim sisteminin gerçekleri ışığında Türkiye için uygulanabilir bir okul denetimi modeli önerilmiştir.

Bağcı (2007), Ünal ve Çolak (2005) gibi araştırmacıların belirttiği gibi dünyada hızlı bir değişim süreci yaşanmaktadır. Bu değişim süreci eğitim sistemlerini de yakından etkilemektedir. Sergiovanni ve Starratt (2002)'a göre günümüzde eğitim denetiminin rol ve fonksiyonlarında değişimler yaşanmaktadır. Okul denetimleri okulların etkinliğini geliştirme ve kalitesini yükseltme ana hedefine odaklanmaktadır. Macnab (2004), Ehren ve Visscher (2008) çalışmalarında okul denetimi ile okul geliştirme arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Gelişmekte olan yeni yaklaşımlar doğrultusunda, ülkemizde okulları geliştirme hedefine yönelik yeni bir denetim anlayışının benimsenmesi eğitim sistemimizin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

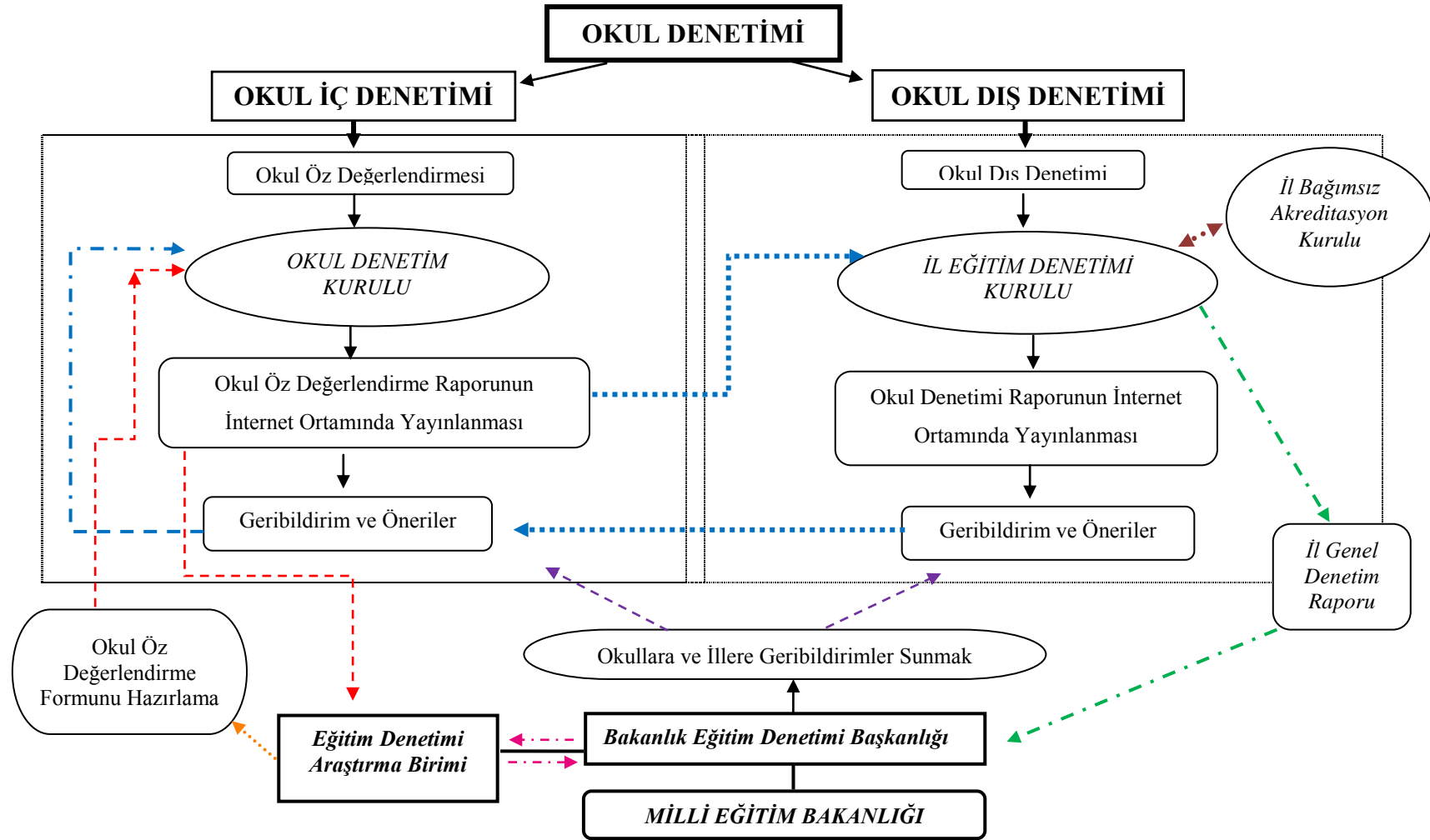
Türkiye'de okul denetimleri iç ve dış denetim uygulamalarını içermektedir. Ancak okulların iç denetimi (öz değerlendirme) süreci sisteme yeni dahil edildiği için bu konuda eksiklikler olduğu ve süreci geliştirici çalışmalara ihtiyaç duyulduğu göze çarpmaktadır. Rijcke (2008), Taş ve Günel (2007) okul öz değerlendirme sürecinin eğitim denetiminin önemli bir parçası olduğunu belirtmiştir. Bu aşamada ülkemizde okulların öz değerlendirme sürecini destekleyici çalışmalara sistem içinde daha fazla yer verilebilir. Yapılan çalışma sonucunda Finlandiya ve İngiltere gibi AB ülkelerinin bu konuda ilerlemiş oldukları tespit edilmiştir. Ülkemizden uzman kişiler bu ülkelere gönderilerek sistemlerin yerinde izlenmesi ve incelemeler yoluyla ilgili müfettiş ve okul yöneticilerini eğitecek kişilerin yeni bilgi, yöntem ve deneyimlerle donatılması sağlanabilir.

Türkiye'de eğitim müfettişleri, okul yöneticileri ve öğretmenler arasından bakanlıkça düzenlenen giriş sınavı ile seçilmektedir. Müfettişlerin lisansüstü eğitime yönlendirilmeden, hizmet içi eğitim anlayışıyla yetiştirilmesi, okullarda denetleyeceği okul müdürü ve öğretmenlerle aynı öğrenim düzeyinde olması sistem içinde bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Başar (1998:109)'a göre okul yöneticisini ve öğretmenlerini denetleyerek, onlara rehberlik edecek ve yardımda bulunacak olan denetçilerin öğreniminin, onlardan daha az düzeyde olmaması

gereklidir. Bu nedenle eğitim müfettişlerimizin en az lisansüstü eğitim ile yetiştirilmesi ve göreve alımlarda bir ön şart olarak sunulması gereklidir. Can (2004), Burgaz (1995) ve Gülcan (2005) gibi araştırmacılar da sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için alanında uzman müfettişlerin yetiştirilmesinin öneminden bahsetmiş ve ülkemizde eğitim uzmanı yetiştirme konusunda sıkıntıların sürdüğü belirtmiştir. Bu nedenle sistemin önemli unsurlarından biri olan eğitim müfettişlerinin yetiştirilmesi konusuna önem verilmelidir. Sönmez (2008:14-15) de Türkiye için geliştirdiği modelde, ülkemizde '*Denetleme Yüksek Kurulu Başkanlığı*'nın kurulmasını ve bu dairede çalışacak kişilerin başarılı öğretmen ve müdürler arasından ve özellikle üniversitelerin eğitim fakültelerinde yüksek lisans veya doktora yapan eğitimciler arasından seçilip görevlendirilmesini önermiştir. Sürekli eğitimin önemini vurgulayarak, her okul ve ders düzeyinde üniversitelerle işbirliği içerisinde alanında uzman denetmenlerin yetiştirilmesinin sistem için önemini belirtmiştir.

Aydın (2006), Turan (2005), Gündüz (2008) gibi araştırmacıların belirttiği gibi Türkiye eğitim sisteminde merkezi bir yönetim ve denetim anlayışı hakimdir. Oysa incelenen birçok AB ülkesinde eğitim denetimi uygulamalarının yerel birimler vasıtasıyla yürütüldüğü görülmüştür. Bu nedenle ülkemiz AB üyelik sürecinde yerel birimleri daha aktif hale getirecek uygulamalar gerçekleştirmelidir.

Türkiye'de okul denetimi sistemi ile ilgili olarak ulaşılan bu sonuçlar, sistemde yeni uygulamaların ve yeni modellerin geliştirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Bu görüşler ve araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ışığında Türkiye için önerilen okul denetimi modeli aşağıdaki şekilde sunulmuştur:



Şekil 5.1. Türkiye için Okul Denetimi Modeli

Şekil 5.1’de görüldüğü gibi yapılan araştırmalar ve karşılaştırmalar sonucunda Türkiye için önerilen okul denetimi modeli iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlar, okulun iç denetimi ve dış denetimi aşamalarıdır.

### 1. OKULLARIN İÇ DENETİMİ

Bu aşama okulların öz değerlendirmesi sürecini kapsamaktadır. İncelenen Avrupa Birliği ülkelerinde okul denetimi konusunda okulların kendi kendilerini denetlemeleri ve değerlendirmelerine doğru bir yönelimin yaşandığını görülmüştür. Okulların öz değerlendirme yapmaları ve kendi iç denetim mekanizmalarını geliştirmeleri denetimin ön koşulu olmalıdır. Bu nedenle modelin ilk aşamasında okul iç denetimi sürecine yer verilmiştir.

Modelde her okulda *Okul Denetim Kurulunun* oluşturulması ve bu birim vasıtasıyla okulların iç denetimlerini gerçekleştirmeleri ve öz değerlendirmelerini yapmaları önerilmektedir. Almanya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İngiltere ve İspanya gibi ülkelerde benzer uygulamalara rastlanmaktadır. Türk eğitim sisteminde okulların daha etkin ve sorumluluk sahibi olması açısından fayda sağlayacağı düşünüldükçe bu uygulamaya önerilen modelde yer verilmiştir.

Okul öz değerlendirme süreci ile okulların kendini tanıyan, güçlü ve zayıf yönlerini bilen ve bu yönlerini geliştirmek için çalışan sorumluluk sahibi kurumlar olması hedeflenir.

**Okul Denetim Kurulu üyeleri:** Okul müdürü, müdür yardımcıları, öğretmen temsilcileri, öğrenci temsilcileri, veli temsilcileri.

Kurul üyeleri süreci takım çalışması ve işbirliği içerisinde yürütecektir.

İngiltere’de OFSTED biriminin tüm okulların öz değerlendirme sürecinde kullanmaları için geliştirdiği “okul öz değerlendirme formu (SEF)” örneğinde olduğu gibi, modelde Türkiye için benzer bir uygulamaya yer verilmiştir. Modelde kurulması önerilen *Eğitim Denetimi Araştırma Birimi*’nin hazırlayacağı *okul öz değerlendirme formunun* (OÖF) okullarda kullanılarak, okulların kendi öz değerlendirmesini yapması önerilmiştir. Form birimin web sayfasında yayınlanacaktır.

Okullar formda yer alan kriterleri cevaplandırır. Başlıca kriterler; okulun güçlü ve zayıf yönlerini tanımlaması, zayıf yönlerini gidermek ve güçlü yönlerini geliştirmek için okulda yürütülen etkinliklerin açıklanması olmalıdır. Okul denetim kurulu, okul öz değerlendirme formunu tamamlar ve yıl sonunda yayınlar.



**Okul öz değerlendirme raporunun hazırlanması ve yayınlanması:** Okul öz değerlendirme formunda yer alan kriterler göz önünde tutularak, okul denetim kurulu üyelerinin görüş ve tespitleri doğrultusunda okulun öz değerlendirme raporu hazırlanır. Raporun nihai hali, okulun web sayfasında (*internet ortamında*) yayınlanır. Bu uygulama ile velilerin okulların genel durumuna ilişkin bilgilendirilmesi ve velilerin izleme, değerlendirme sürecine dahil edilmesi hedeflenmektedir.

Okul öz değerlendirme raporunun bir örneği okulun bağlı bulunduğu ilin *İl Eğitim Denetimi Kuruluna* gönderilir. Rapor, il denetim kurulunda incelenir, okula gerçekleştirilecek dış denetimlerin sıklığının belirlenmesinde ve hareket noktalarının seçiminde kullanılır.

**Geribildirim ve öneriler geliştirme süreci:** Okul öz değerlendirme raporunun okul denetim kurulunda tekrar gözden geçirilmesi, rapora ilişkin olarak alınan geribildirimlerin değerlendirilmesi ve yeni dönemde okulda yapılması gerekenlerin görüşülmesi ve yeni önerilerin geliştirilmesi sürecidir.

## **2. OKULLARIN DIŞ DENETİMİ:**

Okulların dış denetim birimlerince denetlenmesi aşamasıdır. İllerde oluşturulacak *İl Eğitim Denetimi Kurulları* tarafından okulların dış denetimi gerçekleştirilecektir. Bu aşamada okulların iç denetim sürecine destek olmak ve rehberlik etmek hedeflenir.

**İl Eğitim Denetimi Kurulu üyeleri:** İl Milli Eğitim Müdürlüğü ilgili Müdür Yardımcısı, Eğitim Müfettişleri, Okul Müdürlerinin temsilcisi, ilgili Sivil Toplum Kuruluşları temsilcileri.

İl eğitim denetimi kurulları kendi illerinde yer alan okulların öz değerlendirme raporlarını inceler. İnceleme sonrasında denetlenecek okulların seçimi yapılır. Risk oranı yüksek görülen, denetim ve değerlendirme ihtiyacı fazla olan okullara öncelik verilerek dış denetim süreci planlanır ve çalışma takvimi hazırlanır.

*Risk temelli okul denetimi anlayışı* Hollanda eğitim denetimi sisteminde uygulanmaktadır. Bu uygulama ile her okulun aynı sıklıkla değil, risk oranı yüksek görülen okulların daha sık denetlenmesi ve bu yolla desteklenmesi ilkesi benimsenir. Benzer bir uygulamanın Türk eğitim denetimi sisteminde yer alması ile okullarımızın gelişimine ivme kazandıracakı düşünülerek modelde yer verilmiştir.

Modelde okulların dış denetimi sıklığına ilin eğitim denetimi kurulu karar verecektir. Ayrıca okulların büyüklüğüne göre okul denetim ekipleri oluşturulacaktır.

Okul denetim ekiplerinde il eğitim denetim kuruluna bağlı eğitim müfettişleri ve en az bir tane bağımsız müfettiş yer alacaktır. Denetimler okul ziyaretleri şeklinde gerçekleştirilecektir. Okul dış denetimlerinde; okulun öz değerlendirme raporunda belirttiği veriler incelenir, okulun zayıf yönleri iyileştirici ne gibi çalışmaların yapılması gerektiğine odaklanılır. Ayrıca süreçte okul personelinin performansının yerinde gözlenmesi ve rehberlik edilmesi faaliyetlerine de yer verilir.

**İl Bağımsız Akreditasyon Kurulu:** Modelde her ilde kurulması önerilen bu birim sayesinde, ildeki tüm okulların belirlenen hedefler ve standartlar doğrultusunda yüksek kalitede eğitim-öğretim sunmasını garanti altına almak hedeflenmektedir. İngiltere örneğinde olduğu gibi, birimde bağımsız müfettişlerin görev alması ve İl Eğitim Denetim Kurulu ile işbirliği içerisinde, her okul denetimi ekibinde en az bir tane bağımsız müfettişin yer alması, gözlemlerini, görüş ve önerilerini raporlaştırıp, ekip raporuna eklemesi ayrıca akreditasyon kuruluyla da paylaşması önerilmektedir. Okul sistemi dışından bir bakış açısıyla yapılacak bu nesnel değerlendirmeler ile eğitimde kalite geliştirme çalışmalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. İl Akreditasyon Kurulunun belediyenin sorumluluğu altında görev yapması, ilde bulunan üniversite temsilcilerinin katılımıyla kurula bilimsel desteğin sağlanması ve ildeki okulların genel durumu hakkında değerlendirmelerin yapılması önerilmektedir. Kurulda görev yapacak bağımsız müfettişlerin görevlendirilmesi sürecinde ise okul sistemini yakından tanıyan, yüksek öğrenim görmüş, okullarda okul-aile birliği üyesi olan gönüllü kimselerin tercih edilerek seçimin yapılması önerilmektedir.

**Okul dış denetimi raporu:** Okul denetim ekibi okuldan ayrıldıktan sonra okul hakkında bir rapor hazırlar. Bu raporda müfettişlerin gözlemleri, vardıkları yargılar ve okulu geliştirmek amacıyla geliştirdikleri önerilere yer verilir. Okul dış denetimi raporu, il eğitim denetimi kurulunun web sayfasında (*internet ortamında*) yayınlanarak kamuoyuyla paylaşılır.

Okul denetimi raporlarının internet ortamında yayımlanması uygulamasına İngiltere, Danimarka, Hollanda gibi AB ülkelerinde rastlanmaktadır. Bu konuda ülkemizde bir eksiklik görülmüştür. Bu nedenle okul denetimleri sonrasında ulaşılan bulguların ve varılan yargıların yer aldığı denetim raporlarının internet ortamında açıkça yayınlanması ve kamuoyu ile paylaşılmasına modelde yer verilmiştir. Bu yolla ilgili tüm birimlerin okulların denetimlerinden haberdar edilmesi ve özellikle velilerin çocuklarını gönderdikleri okullarla ilgili her türlü veriye rahatlıkla ulaşabilmesi hedeflenmektedir.

**Geribildirim ve öneriler geliştirme süreci:** İl Eğitim Denetimi Kurulu sorumluluğunda gerçekleştirilen okul dışı denetimi sonrasında yayınlanan rapor ile ilgili okula geribildirimde bulunulur.

**İl Genel Denetim Raporu:** İl Genel Denetim Raporu, İl Eğitim Denetim Kurulu tarafından yıl boyunca il genelinde gerçekleştirilen tüm okul denetimlerine ilişkin genel değerlendirmeyi üst birimlere sunmak ve bilgilendirmek amacıyla hazırlanan rapordur ve *internet ortamında* yayınlanır. Bu uygulama ile ildeki tüm okulların genel durumuna ilişkin sonuçları bir arada görmek, karşılaştırmalar yapmak, il genelinde yaşanan eğitim sorunlarını tespit etmek ve alınması gereken ortak tedbirleri belirlemek mümkün olacaktır.

Modelde Milli Eğitim Bakanlığı merkezi teftiş birimi olan Teftiş Kurulu Başkanlığına alternatif olarak yine Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak çalışacak ancak daha çok rehberlik ve yönlendirme hizmetlerinde görev alacak **Bakanlık Eğitim Denetimi Başkanlığı**'nın oluşturulması önerilmektedir. Bakanlık Eğitim Denetimi Başkanlığı modelde eğitim denetimi sisteminde görevli en üst birimdir. Ülke geneli eğitim denetimi sürecinin ana plan ve programların hazırlanmasından, eğitim politikalarının geliştirilmesinden sorumludur. Yerelde örgütlenecek İl Eğitim Denetimi Kurullarının işleyişini izler ve illerde yürütülen okul denetimlerini takip eder. Aktif olarak denetimlere katılmaz, ancak **gerekli durumlarda** müdahalelerde bulunur. Benzer uygulamalara Almanya, Hollanda, İngiltere gibi ülkelerde rastlanmaktadır. Bu uygulama ile okulların sorunlarını yerelde çözümlenmesi, gerekli düzenlemelerin yerelde yapılması hedeflenmektedir. İllerin çözemediği üst düzey problem durumlarında Bakanlık Eğitim Denetimi Başkanlığı devreye girecektir.

Modelde okul denetimi sistemindeki araştırma ve geliştirme çalışmalarını destekleyici yeni bir birime yer verilmiştir. Bu birim; **Eğitim Denetimi Araştırma Birimidir**. Birimin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir alt birim olarak kurulması önerilmiştir. Birimin temel görevi, eğitimin denetimi ve değerlendirmesi alanlarında araştırmalar yapmak, yenilikleri takip etmek ve uygulanabilir öneriler geliştirmektir. Türkiye'de eğitim denetimi alanında araştırma ve geliştirme çalışmalarını yürüten ayrı bir birime rastlanmamış ve sistemde bir eksiklik olarak tespit edilmiştir. Oysaki İngiltere'de 'Eğitimde Standartlar Bürosu-OFSTED' ve Danimarka'da 'Danimarka Eğitim Değerlendirme Enstitüsü-EVA' gibi ayrı birimlerin oluşturulduğu, alandaki gelişmelerin yakından takip edildiği belirlenmiştir. Bu nedenle Türkiye'de de bu ülkelere benzer şekilde Eğitim Denetimi Araştırma Biriminin kurulması önerilmiştir.

İngiltere OFSTED biriminin uyguladığı gibi, modelde ülkemizde kurulması önerilen Eğitim Denetimi Araştırma Biriminin, okulların öz değerlendirme sürecinde kullanmaları için “Okul Öz Değerlendirme Formu” hazırlaması ve yayınlaması önerilmiştir. Birim, formu her yıl gözden geçirecek, yenilikler ve ihtiyaçlar doğrultusunda formda yeni düzenlemeler yapacaktır. Bu uygulama ile okullarımızın gelişimine bilimsel bir temelde destek sağlamak hedeflenmektedir.

Birim, alandaki hem ulusal hem de uluslar arası çalışmalarını izleyecektir. Bu noktada birimde çalışacak uzmanlarının uygulamaları yerinde incelemesi için yurtiçi ve yurtdışı gözlem faaliyetlerine yer verilmelidir. Ayrıca birimde görev yapacak uzmanlar müfettişlerin hizmet içi eğitim programlarının tespiti ve içeriklerinin düzenlenmesi aşamasında görev alacaktır. Bu uygulama ile alandaki yeni konu ve yöntemlerin hizmet içi eğitim programlarına aktarılması sağlanarak, müfettişlerin alandaki gelişmeleri takip eden uzmanlar olarak yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Modelde yer alan ve okul denetimi sisteminde etkin olacak birimler şu şekilde sıralanmaktadır; Okul Denetim Kurulları, İl Eğitim Denetimi Kurulları, Bakanlık Eğitim Denetimi Başkanlığı, Eğitim Denetimi Araştırma Birimidir.

Sonuç olarak okul denetimi sistemi genel olarak hem iç hem de dış denetim uygulamalarını içeren bir süreçtir. Bu süreç, okulların kendi denetimlerini kendileri yapabilmesi yönünde ilerlemektedir. Bu nedenle ülkemizde okulların iç denetim sürecini geliştirici çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca sistemin işleyişinde yerel birimlere daha aktif görevler verilerek, eğitim sorunlarının yerel düzeyde çözümlenmesine yönelik uygulamalara girişilmelidir. Alandaki yeniliklerin yakından takip edilerek ve diğer ülkelerdeki örnek uygulamaların incelenerek sistemin sürekli gelişimi sağlanmalıdır.

### **5.3. Araştırmacılara Öneriler**

**1.** Avrupa Birliğine üye diğer ülkelerin ve dünya genelinde başarılı eğitim denetimi sistemi oluşturmuş ülkelerin eğitim denetimi sistemleri incelenerek Türkiye için farklı modeller önerilebilir.

**2.** Avrupa Birliğine üye olan diğer ülkelerin ve dünya genelinde başarılı eğitim denetimi sistemi oluşturmuş ülkelerin eğitim müfettişleri yetiştirme süreçleri, bunun yanı sıra müfettişlerin okul yöneticileri ve öğretmenlerle birlikte okul denetimlerinde birlikte çalışma süreçleri incelenerek Türkiye için uygulanabilir modeller sunulabilir.

3. Alanda çalışan müfettişlerin görüşleri doğrultusunda Türkiye'deki eğitim denetimine ilişkin problemler durumları ve czmler tespit edilerek Türkiye için farklı modeller geliştirilebilir.

4. Kuramsal bir creve de gerçekleştirilmiş olan bu clışmada önerilen modelin işlerliği, eksik yönleri, eksikliklere yönelik czm nerileri, modele ilişkin müfettiş görüşleri, modelin müfettişler tarafından kabulü gibi konularda eğitim alan müfettişleriyle deneysel clışmalar gerçekleştirilebilir.

## KAYNAKLAR

- AB Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü, Komisyon Raporu. (2001). *Eğitim Sistemlerinin Gelecekteki Somut Hedefleri*.  
[http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/ab/komisyon\\_raporu-59%20\(2\).zip](http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/ab/komisyon_raporu-59%20(2).zip),  
 (05.11.2009).
- Ada, S. ve Baysal, N. (2009). Eğitim Yapıları ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ülkelere Bir Bakış. *Türk Eğitim Sistemi*, Ada, S. ve Baysal, N. Z. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.79-86.
- Alıcıgüzel, İ. (2001). *Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim*. Sistem Yayıncılık, İstanbul, s.21.
- Alkan, A. (2007). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. *Danimarka Eğitim Sistemi*, Balcı, A. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss. 137-155.
- Arıcı, İ. (2009). Eğitim Yapıları ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ülkelere Bir Bakış. *Avusturya Eğitim Sistemi*, Ada, S. ve Baysal, N. Z. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.135-150.
- Aseltine J.M., Faryniarz J.O. & Digilio A.J. (2006). *Supervision for Learning*. ASCD Product, Virginia USA, ss.1-232.
- Aydın, İ. (2008). *Öğretimde Denetim: Durum Saptama, Değerlendirme ve Geliştirme*. 2.Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara, s.71.
- Aydın M. (2007). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. 5.Baskı, Hatiboğlu Yayınevi, Ankara, ss.1-27.
- Aydın, S. (2006). *Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, ss.1-198.  
<http://tez2.yok.gov.tr/>, (13.12.2009).
- Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, <http://www.deltur.cec.eu.int>, (15.01.2010).
- Badiali, B.J. (1997). Teaching Supervision, The Handbook of Research on Supervision, Chapter 37, MacMillan Press, ss.1-40.  
[http://www.units.muohio.edu/eduleadership/FACULTY/BADIALI/badiali\\_eval/Handbook\\_Chapter.pdf](http://www.units.muohio.edu/eduleadership/FACULTY/BADIALI/badiali_eval/Handbook_Chapter.pdf), (23.10.2009).

- Bağcı, E. (2007). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşam Boyu Eğitim Politikaları: Almanya, Danimarka ve Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss.37-114, <http://tez2.yok.gov.tr/>, (15.12.2009).
- Başar, H. (1998). *Eğitim Denetçisi*. Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.3-18.
- Başar, H. (2007). Okulda Denetim: Denetim Kavramı.  
[http://yunus.hacettepe.edu.tr/~alerbas/okulda\\_denetim.htm](http://yunus.hacettepe.edu.tr/~alerbas/okulda_denetim.htm), (20.12.2009).
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitim Yönetimi*. Kadioğlu Yayıncılık, Ankara, ss.10-81.
- Burgaz, B. (1995). İlköğretim Kurumlarının Denetiminde Yeterince Yerine Getirilmediği Görülen Bazı Denetim Roller ve Nedenleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11:127-134.  
<http://193.140.216.63/199511BERR%C4%B0N%20BURGAZ.pdf>, (10.11.2009).
- Can, N. (2004). İlköğretim Öğretmenlerinin Denetimi ve Sorunları. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*. sayı 161,  
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/161/can.htm>, (14.11.2009).
- Certel, S.S. (2009). Eğitim Yapıları ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ülkelere Bir Bakış. *Finlandiya Eğitim Sistemi*, Ada, S. ve Baysal, N. Z. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.169-194.
- Çınar, O., Atalay, S. ve Büyükkasap, E. (2003). *Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Toplam Kalite Yönetimi Eğitiminde Eğitim Fakültelerinin Rolü*, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(2):297-304, [www.ksef.gazi.edu.tr/dergi/pdf/Cilt11-No2-2003Ekim/ocinar.pdf](http://www.ksef.gazi.edu.tr/dergi/pdf/Cilt11-No2-2003Ekim/ocinar.pdf), (03.11.2009).
- Çolak, E. (2005). Ülkeler ve Eğitim Sistemleri Karşılaştırma Yazıları. *İngiliz Eğitim Sistemi*, Akarsu, F. (Ed.). 1.Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss.191-209.
- Dağlı, A.(2006). İlköğretim Denetmenlerinin Eğitim ve Yaşam İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (6):1-8  
[http://www.dicle.edu.tr/suryayin/zgegitimder/tam\\_metinler/6pdf/06\\_01\\_Dagli.pdf](http://www.dicle.edu.tr/suryayin/zgegitimder/tam_metinler/6pdf/06_01_Dagli.pdf), (10.12.2009).
- Demir, M. (2009). *İlköğretim Müfettişlerinin Ders Teftişlerinin Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.1-145. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (14.12.2009).
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı Eğitim*. 1.Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.1-163.

- Dündar, A. A. (2005). *İlköğretim Okullarında Yapılan Teftişin Okul Başarısı ve Gelişimi Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss.1:131-132. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (14.12.2009).
- Ece, M. (2007). *İlköğretim Kurumları Kurum Teftiş Ölçütlerine İlişkin Bir Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss.100-103. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (13.12.2009).
- Ehren, M.C.M. ve Visscher, A.J. (2008). The Relationships Between School Inspections, School Characteristics and School Improvement. *British Journal of Educational Studies*, 56(2):205–227. <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=8&hid=6&sid=106aa33b-35d8-4bab-9a7a-e53432656df7%40sessionmgr14>, (15.12.2009).
- Ekiz, D. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemler*. 1.Baskı, Lisans Yayıncılık, İstanbul, ss.153-195.
- Elegbeleye, O. S. (2005). School Supervision and Performance Enhancement Devices at the Local Education Authority Level, *Anthropologist*, 7(3):177-183, <http://www.krepublishers.com/02-Journals/T-Anth/Anth-07-0-000-000-2005-Web/Anth-07-3-161-236-2005-Abst-PDF/Anth-07-3-177-183-2005-256-%20Elegbeleye-O-S/Anth-07-3-177-183-2005-256-%20Elegbeleye-O-S-Full-Text.pdf>, (12.12.2009).
- Erden, A. (2007). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. *İspanya Eğitim Sistemi*, Balcı, A. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss. 269-294.
- Erdoğan İ. (2006). *Çağdaş Eğitim Sistemleri*. 6.Baskı, Sistem Yayıncılık, Ankara, ss. 1-254.
- Erginer, A. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri: Türkiye Eğitim Sistemiyle Karşılaştırmalar*. 1.Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.1-329.
- Ergüneş, Y. ve Harman, M. (2005). Sınıf Öğretmenlerine Uygulanacak Teftiş Form Önerisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(14):107-114.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1):66-80.
- Genç, N. (2007). Yönetim ve Organizasyon. 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, ss.21-175.
- Glover D. ve Levacic R. (2009). Poolson L. ve Wallace M. (Ed.). *Learning to Read Critically in Educational Leadership&Management*. Sage Yayınevi, Great Britain, Wiltshire, ss.90-111.



- Gülcan, M. G. (2003). *Avrupa Birliğine Adaylık Sürecinde Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları ve Yapısal Uyum Modeli Araştırması*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss.43-188. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (13.12.2009).
- Gülcan, M. G. (2005). *AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri ve Politikaları, Yapısal Uyum Modeli*. Anı Yayıncılık, Ankara, ss.67-329.
- Gültekin, M. *Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Üye Bazı Ülkelerde Zorunlu Eğitim, Ünite-5*, ss.73-91, [www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite05.pdf](http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite05.pdf), (19.12.2009).
- Gündüz, Y. (2008). *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Sisteminin Yenilenme İhtiyacı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, ss.1-318. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (12.12.2009).
- Güney, S.Y. (2009). Eğitim Yapıları ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ülkelere Bir Bakış. *Danimarka Eğitim Sistemi*, Ada, S. ve Baysal, N. Z. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.151-167.
- Harris, B.M. (1975). *Supervisory Behaviour in Education*. Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, USA, ss.1-10.
- Işık, H. ve Aypay, A. (2004). Eğitimde Stratejik Plan Geliştirme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar: Çanakkale İlinde Yapılan Bir İnceleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3):356.
- İlğan, A. ve Kıranlı, S. (2007), Öğretmenlerin Sınıf İçi Etkinliklerinin Denetlenmesinde Klinik Denetim Modeli. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(40):151-177. [http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/2007\\_2/151-177.pdf](http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/2007_2/151-177.pdf), (15.10.2009).
- Kablan, Z. (2005). Ülkeler ve Eğitim Sistemleri Karşılaştırma Yazıları. *Eğitim Yönetimi ve Rehberlik Hizmetleri*, Akarsu, F. (Ed.). 1.Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s.141.
- Kantos, Z.E. (2007). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. *Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sistemi*, Balcı, A. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.55-78.
- Kasapçopur, A. (2007). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Eğitim Denetimi*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara, ss.11-110.
- Kayıkçı, K. (2005). Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Denetim Sisteminin Yapısal Sorunlarına İlişkin Algıları ve İş Doyum Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 11(44):507-527,

[http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?keyword=e%F0itim+denetim+tefti%FE&s\\_f=1&the\\_page=1&the\\_ts=1259910633&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS&cwid=3](http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?keyword=e%F0itim+denetim+tefti%FE&s_f=1&the_page=1&the_ts=1259910633&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS&cwid=3), (01.12.2009).

Kocatürk, F. (2006). *AB Ülkelerinde Mesleki Eğitim Sistemlerine İlişkin Yaklaşımlar ve Türkiye için Uyum Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss.1-7. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (15.12.2009).

Korkmaz, T.. (2009). Eğitim Yapıları ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ükelere Bir Bakış. *İngiltere Eğitim Sistemi*, Ada, S. ve Baysal, N. Z. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.261-287.

Korkmaz, M. ve Özdoğan, O. (2005). İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4):431-443. [www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005\\_cilt3/sayi\\_4/431-443.pdf](http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_4/431-443.pdf), (10.11.2009).

Küçüktepe, S. (2005). Ülkeler ve Eğitim Sistemleri Karşılaştırma Yazıları. *Avusturya Eğitim Sistemi*, Akarsu, F. (Ed.). 1.Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss.13-40.

Lucio, W. H. ve McNeil, J. D. (1969). *Supervision: A Synthesis of Thought and Action*. McGraw-Hill Book Company, New York, ss.1-15.

MacBeath, J. (2004), The Future of Inspection:International Comparisons, National Unions of Teachers, *Education Journal*, 77:21.

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=11&hid=6&sid=106aa33b-35d8-4bab-9a7a-e53432656df7%40sessionmgr14>, (23.10.2009).

Macnab, D. (2004). Hearts, Minds and External Supervision of Schools: Direction and Development. *Educational Review*, 56(1):53-64.

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=8&hid=6&sid=106aa33b-35d8-4bab-9a7a-e53432656df7%40sessionmgr14>, (23.10.2009).

Memduhoğlu, H.B. (2007). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. *Avusturya Eğitim Sistemi*, Balcı, A. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.79-102.

Memduhoğlu, H. B. (2008). Türkiye ve Avusturya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3):545-559.

[www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2008\\_cilt6/sayi\\_3/545-559.pdf](http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2008_cilt6/sayi_3/545-559.pdf), (17.11.2009).

OFSTED Homepage: <http://www.ofsted.gov.uk> (14.01.2009).

Oktay, F. (1999). *Denetim Alt Sistemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türk, Fransız ve İngiliz Eğitim Denetim Sistemleri*. Armağan Yayınevi, Ankara, ss.63-144.

### Okulda Kurum Teftişinin Kapsamı Nelerdir?

[http://www.forumlopedi.net/kurum\\_denetimi/okulda\\_kurum\\_teftisinin\\_kapsami\\_nelerdir-t12652.0.html](http://www.forumlopedi.net/kurum_denetimi/okulda_kurum_teftisinin_kapsami_nelerdir-t12652.0.html), (22.12.2009).

### Öğretimin Denetimi: Okulda denetim.

[http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal/ogretimin%20denetimi%20\(Celal\).doc](http://www.mufettisler.net/makale/makalelercelal/ogretimin%20denetimi%20(Celal).doc), (22.12.2009).

Öz, F. (2003). *Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Sisteminde Teftiş*. Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Yayın No:88, Eskişehir, ss.1-151.

Özdemir, T. (2001). *Çağdaş ve Demokratik Eğitimde Teftiş*, Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, ss.1-233. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (15.12.2009).

Özden, Y. (2002). *Eğitimde Yeni Değerler*. 4.Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss. 1-10.

Özenç, E.G. (2009). Eğitim Yapıları ve Yönetimleri Açısından Çeşitli Ülkelere Bir Bakış. *Almanya Eğitim Sistemi*, Ada, S. ve Baysal, N. Z. (Ed.). Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.97-113.

Özmen, F. ve Batmaz, C. (2006). İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretmen Denetimindeki Etkililikleri–Hizmet Yılı ve Görev Türü Değişkenine Göre Öğretmen Görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2:102-120, <http://sosyalb.gop.edu.tr/dergis2/makale%206.pdf>, (10.11.2009).

Özmen, F. ve Hozatlı, M. (2008). İlköğretim Müfettişlerinin Okul Temelli Yönetimin Uygulanabilirliğine İlişkin Görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1):159-174.

Özmen, F. ve Yasan, T. (2007). Türk Eğitim Sisteminde Denetim ve Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırılması. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, <http://web.firat.edu.tr/daum/docs/61/36%20AB%20%C3%BClkelerinde%20denetim-Fatma%20%C3%96ZMEN-%C3%B6dendi-%207%20syf-204-210.doc>, (12.10.2009).

Rijcke, F. (2008). Inspection and Schools - Developments and Challenges in a European Perspective. *SICI Review*, ss.12-16. <http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/v10-review01.pdf>, (15.12.2009).

Sağlam, M. (1999). *Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1147, Eskişehir, ss.1-233.

Sarpkaya, R. (2004). İlköğretim Denetmenlerinin Denetim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(8): 114-129.

- [http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=3&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS&ts=1259910988&keyword=e%F0itim%20denetim%20&s\\_f=1&detailed=&page=7](http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=3&vtadi=TPRJ%2CTTAR%2CTTIP%2CTMUH%2CTSOS&ts=1259910988&keyword=e%F0itim%20denetim%20&s_f=1&detailed=&page=7), (12.11.2009).
- Senge, P.M.(2006). *Beşinci Disiplin*. İldeniz, A. ve Doğukan, A. (Çev.), Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 13.Baskı, ss.311-316.
- Sergiovanni, T. J. ve Starratt, R.J. (2002) *Supervision: A Redefinition*. 7th Ed. McGraw Hill Book Company, United States, New York, ss.1-10.
- Sönmez, V. (2008). *Gelecekteki Olası Eğitim Sistemleri*. Genişletilmiş 3.Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, ss.13-15.
- Sünbül, Ö. ve İnandı, Y. (2005). İlköğretim ve Lise Öğretmenlerinin, İlköğretim ve Bakanlık Müfettişlerine İlişkin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2):214-226. [http://efd.mersin.edu.tr/dergi/meuefd\\_2005\\_001\\_002/pdf/meuefd\\_2005\\_001\\_002\\_0214-0226\\_sunbul&inandi.pdf](http://efd.mersin.edu.tr/dergi/meuefd_2005_001_002/pdf/meuefd_2005_001_002_0214-0226_sunbul&inandi.pdf), (11.10.2009).
- Süngü, H. (2005). Fransa, İngiltere ve Almanya Eğitim Denetimi Sistemlerinin Yapı ve İşleyişi. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 167(33), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-sungu.htm>, (14.11.2009).
- Şişman, M. (2002). *Eğitimde Mükemmellik Arayışı: Etkili Okullar*. 1.Baskı, Pegem Yayıncılık, Ankara, ss.1-11.
- Taş, A. ve Günel, C. (2007). İngiltere ve Türkiye'deki Okulların Denetimi. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 173(35):139-156.
- Taşdan, M. (2008) Çağdaş Eğitim Denetiminde Meslektaş Yardımlaşması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1):69-92, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/497/5873.pdf>, (15.11.2009).
- Taymaz, H. (1997). *Eğitim Sisteminde Teftiş Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*. 4. Baskı, TAKAV Matbaası, Ankara, ss.1-175.
- Terzi, Ç. (2005). *Uyum Sürecinde Türkiye Eğitim Politikalarının Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, , Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, ss.1-150. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (15.12.2009).
- The Education System in Austria (2006-2007). [http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase\\_full\\_reports/AT\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/AT_EN.pdf), (15.09.2009).

The Education System in Denmark (2006-2007).

[http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase\\_full\\_reports/DK\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/DK_EN.pdf), (15.09.2009).

The Education System in England, Wales, Northern Ireland (2007-2008).

[http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase\\_full\\_reports/UN\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/UN_EN.pdf), (15.09.2009).

The Education System in Finland (2007-2008).

[http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase\\_full\\_reports/FI\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/FI_EN.pdf), (15.09.2009).

The Education System in Germany (2006-2007).

[http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase\\_full\\_reports/DE\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/DE_EN.pdf), (15.09.2009).

The Education System in Netherland (2007-2008).

[http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase\\_full\\_reports/NL\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/NL_EN.pdf), (15.09.2009).

The Education System in Spain (2007-2008).

[http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase\\_full\\_reports/ES\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/ES_EN.pdf), (15.09.2009).

The Inspectorate of Education of Denmark,

[http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/denmark\\_4\\_june\\_2009.pdf](http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/denmark_4_june_2009.pdf),  
(14. 07.2009).

The Inspectorate of Education of England,

[http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/england\\_profile\\_2008.pdf](http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/england_profile_2008.pdf),  
(14. 07.2009).

The Inspectorate of Education of Hesse,

[http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/hesse\\_profile\\_2009.pdf](http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/hesse_profile_2009.pdf),  
(14. 07.09).

The Inspectorate of Education of Netherlands,

[http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/netherlands\\_profile\\_2008.pdf](http://www.sici-inspectorates.org/shared/data/pdf/netherlands_profile_2008.pdf),  
(14. 07.2009).

The Organisation/Control of Education System in England.

<http://www.inca.org.uk/england-organisation-mainstream.html>, (11.12.2009).

The Organisation/Control of Education System in Germany.

<http://www.inca.org.uk/germany-organisation-mainstream.html>, (11.12.2009).

The Organisation/Control of Education System in Netherlands.

<http://www.inca.org.uk/netherlands-organisation-mainstream.html>, (11.12.2009).

The Organisation/Control of Education System in Spain.

<http://www.inca.org.uk/spain-organisation-mainstream.html>, (11.12.2009).

Topsakal, C. (2003). *Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sistemi'nin Uyumu*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, ss.303-311. <http://tez2.yok.gov.tr/>, (15.12.2009).

Töremen, F. ve Hozatlı, M. (2006). İlköğretim Okul Yöneticilerinin, ilköğretim Denetçilerinin Kurum Denetiminde Gösterdikleri Liderlik Davranışlarına İlişkin Görüşleri. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 170(35):202-216.

Turan, K. (2005). Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 167(33), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-turan.htm>, (14.11.2009).

Türk Dil Kurumu: <http://tdkterim.gov.tr>, (09.11.2009).

Türk Millî Eğitim Sistemi, (2006).

[http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim\\_sistemi.html](http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2006/takvim/egitim_sistemi.html), (16.05.09).

Türkoğlu, A. (1998). *Karşılaştırmalı Eğitim "Dünya Ülkelerinden Örneklerle"*. Baki Kitabevi, No:21, Adana, ss.155-362.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, <http://www.meb.gov.tr>, (05.10.2009).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, ss.1-135.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2007). *Avrupa'da Eğitime İlişkin Temel Veriler-2005*, Avrupa Komisyonu, Ankara, s.90.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Eğitimde Yeni Yaklaşım (MEGEP), AB Dökümanları, AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri. <http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/ab/ulkeler.zip>, (05.11.09).

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi. ss.85-87. [www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/1968/plan9.pdf](http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/1968/plan9.pdf), (01.02.2010).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, <http://tkb.meb.gov.tr/>, (20.12.09).

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi, (2001), Md.5, 6, 17.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, (2003), Md.60, Md.99.

- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği, (1999), Md.43.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği, (1993), Md.7, 10, 14, 52, 61.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü,(1993), Md.3.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Teftiş Kurulu, İlköğretim Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları, (2005), ss.6-53.
- T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, <http://www.abgs.gov.tr>, (02.11.2009).  
<http://tr.wikipedia.org/wiki>, (18.12.2009).
- Wolf, I.F. and Janssens, F. J. G. (2007). Effects And Side Effects of Inspections and Accountability in Education: An Overview of Empirical Studies. *Oxford Review of Education*, 33(3):379–396. doi: 10.1080/03054980701366207.

**EKLER**

<b><u>EK</u></b>	<b><u>Sayfa No</u></b>
Ek 1. Yönetici Teftiş Formu .....	143
Ek 2. Öğretmen Teftiş Formu .....	146
Ek 3. Kurum Teftiş Raporu.....	148

(İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi-2001)



**EK 1****YÖNETİCİ TEFTİŞ FORMU**

(Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi, Tebliğler Dergisi: Şubat 2001/2521, Ek.5, Resmî ve Özel Okul Öncesi Eğitimi, İlköğretim ve Özel Eğitim Okulları Yönetici Teftiş Formu)

1-İli/İlçesi: 2-Okulu: 3. Adı ve Soyadı: 4. Mebis No: 5. Yöneticiliğe Başladığı Tarih: 6-Mesleki Kıdemi ve Kadrosu: 7. Branşı /Ek Branşı: 8. Görevi : 9. Teftiş Tarihi:
<b>GÖZLENEN DAVRANIŞLAR</b>
<b>A- KURUMUN FİZİKİ DURUMU</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Okul bahçesi, bina ve bölümleri, oyun-spor alanları ve tesislerini düzenleme, bakım onarım ve kullanımını sağlama,</li> <li>• Bina ve tesisleri yerleşim plânına uygun adlandırma ve kullanımını sağlama,</li> <li>• Yangından korunma ve sivil savunma önlemlerini alma, elektrik tesisat ve panosunun bakımını yapma, kullanım şeması ve açıklamaları ilgili bölümlere asma.</li> <li>• Türk Bayrağı mevzuatını uygulama. Atatürk ve şeref köşesini hazırlama, koridorları mevzuata ve hizmetin niteliğine uygun düzenleme,</li> <li>• Dershane ve diğer bölümlerde mevzuatına uygun donanım ve düzenlemeleri yapma,</li> <li>• Ders, spor ve sosyal etkinliklerde kullanılacak araç gereçleri ve demirbaş eşyaları edinme, koruma ve kullanımını sağlama.</li> <li>• Sınıf ve okul kitaplıkları/kütüphane, öğretmen çalışma odası, ana sınıfı, rehberlik servisi, laboratuvar, atölye, teknoloji derslikleri gibi bölümleri oluşturma.</li> </ul>

**B- EĞİTİM ÖĞRETİM VE DEĞERLENDİRME**

- İş takvimi, yıllık çalışma programı ve okuttuğu dersin plânlarını hazırlama ve uygulama.
- Haftalık ders dağıtım çizelgesini, okulun ve çevrenin koşullarına uygun, öğrencilerin gelişim düzeyleri ve verimlilik esaslarını gözetenek hazırlama,
- Öğrencilere, okuttuğu dersin öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme.
- Eğitim ve öğretimle ilgili sorunları belirleme. Öğretmenler kurulunda görüşme ve alınan kararları uygulama.
- Öğretmenlerin; plânlama, uygulama ve öğrenci başarısını ölçme-değerlendirme etkinliklerinde birliği sağlama.
- Törenler, belirli günler ve haftalar, eğitici kol çalışmaları, sosyal, kültürel, sportif etkinlikler ile ders dışı etkinliklerini plânlama ve yürütme,
- Rehberlik hizmetlerinin amaca uygun yürütülmesini sağlama.
- Öğrenci başarısızlığının nedenlerini araştırma, çözüm yolları önerme, gerekli önlemleri alma, özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine
- İhtiyaç duyan öğrencilerle ilgili iş ve etkinlikleri yürütme.
- Okul öncesi eğitimini özendirme ve gelişmesini sağlama.
- Yönetici ve öğretmenlerin yararlanacağı mevzuat, ders programları, kaynak kitapları, görsel, işitsel ve hareketli sunu araçlarını edinme ve kullanılmasını sağlama.
- Derslerin/etütlerin zamanında ve verimli olarak yapılmasını sağlama.

**C. BURO İŞLERİ**

- Kurumlarda tutulması gereken defter ve dosyalar ile desimal dosya sistemini ve kayıtları usulüne uygun düzenleme, işletme ve arşivleme.
- Öğrenci kayıt, nakil, sağlık, izin, rapor, belge, devam-devamsızlık, not çizelgeleri, karne, sınıf geçme, diploma vb. işleri yürütme,
- Personelin göreve başlama-ayrılma, görevlendirme, sağlık, izin, rapor, özlük hakları, devam-devamsızlık, sicil, disiplin vb. işlemlerini yürütme,
- Yeterli ve dengeli beslenme ilkelerine uygun aylık-haftalık yemek listelerini hazırlama ve uygulama,
- Öğrenci ve öğretmenlerin nöbet çizelgelerini ve görev talimatını hazırlama ve uygulama,
- Demirbaş alımı. kayıt, sayım, düşüm, devir-teslim işlerini mevzuatına uygun yürütme.
- Aylık, ücret. özel gider indirimi, anasınıfı ücretleri, MEV payları, kantin ve okul kooperatifleri ile ilgili iş ve işlemleri mevzuatına uygun yürütme,
- Bütçe, ödenek, ihale, döner sermaye ve ambara ait iş ve işlemleri mevzuatına uygun yürütme,

**D. YÖNETİM VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ**

- Eğitim öğretim ve yönetim görevlerini yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, emir ve çalışma plân ve programlarına uygun olarak yürütme,
- Eğitim öğretim ve yönetim verimliliğini/kalitesini artırmak üzere araştırmalar yapma, okul geliştirme programı, plân, projeler hazırlama ve uygulama.
- Kurumda demokratik kuralların uygulandığı, iş birliği, iş bölümü ve koordinasyonun sağlandığı, sevgi ve saygıya dayalı uyumlu bir çalışma ortamı oluşturma.
- Personelin derslerini ve diğer etkinliklerini denetleme, rehberlik yapma ve motivasyonu sağlama,
- Öğretmenlerin, aday öğretmenlerin ve hizmet içi eğitim ihtiyacı bildirilen personelin iş başında yetiştirilmesini sağlama,
- Rehberlik ve teftiş çalışmaları sonunda bildirilen önerileri ve kurumun ihtiyaçlarını ilgili kurullarda değerlendirme ve yerine getirme.
- Servis araçları ve taşınmalı eğitim kapsamındaki öğrencilerin taşınma, güvenlik ve beslenmesi ile ilgili önlemleri alma ve uygulama,
- Kurum kültürünü geliştirme becerilerini. kurum misyonunu yerine getirme vizyonunu oluşturma.

**E. KENDİNİ YETİŞTİRME**

- Eğitim ve öğretim etkinliklerini planlarken okulun, öğrencinin, personelin ve çevrenin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurma. Okulu çevresini. kültür ve eğitim merkezi yapma, velilerle iş birliği sağlama, çevre olanaklarından yararlanma. okulu için vizyon ve misyon geliştirme.
- Koruma derneği, okul aile birliği ve okul kooperatifini kurma. iş birliği içinde verimli çalışmalarını sağlama.
- Üniversiteler, yerel yönetimler, özel-kamu kurum ve kuruluşları, sicil toplum örgütleri ile ilişki kurma,
- Veli toplantılarının ve ana-baba eğitiminin yapılmasına imkan sağlama.
- Çevreyi tanıma ve koruma, bulaşıcı hastalıklara karşı önlemler alma.
- Kendini yetiştirme, çağdaş öğretim stratejileri ve yönetim yaklaşımlarını izleme, teknolojik gelişmelerden yararlanma ve yararlandırma.
- Mesleğinin ve görevinin gerektirdiği kurallara uyma ve örnek olma.

**F. HİZMET İÇİ EĞİTİM GEREKSİNİMİ****G. DEĞERLENDİRME**

BÖLÜM	A	B	C	D	E	TOPLAM
Puan	15	40	15	15	15	100
Değeri						
Başarı Puanı						

UYGUNDUR

.../.../200

İlköğretim Müfettişi

İlköğretim Müfettişi

Grup Başkanı

Resmî Mühür ve İmza

**EK 2****ÖĞRETMEN TEFTİŞ FORMU**

(Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş  
Yönergesi, Tebliğler Dergisi: Şubat 2001/2521, Ek.6)

1. İli/İlçesi
2. Okulu
3. Adı ve Soyadı
4. Mebis No
5. Meslekî Kıdem ve Kadrosu
6. Branşı/ Ek Branşı
7. Okuttuğu Sınıf/ Ders
8. Teftiş Edilen Sınıf/ Ders
9. Teftiş Tarihi

**GÖZLENEN DAVRANIŞLAR**

<p><b>A.DERSLİĞİN EĞİTİM-ÖĞRETİME HAZIRLIK DURUMU</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dersliğin düzenlenmesi, bakımı ve temizliği,</li> <li>• Derslikte gerekli olan etkinlik ve ilgi köşelerini oluşturma,</li> <li>• Derslikte seviyeye uygun ders/oyun,araç,gereç ve materyalleri bulundurma,</li> <li>• Sınıf kitaplığı/ kitap köşesi oluşturma ve gerekli kayıtları tutma</li> </ul>
<p><b>B. EĞİTİM ÖĞRETİM DURUMU</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Yıllık,ünite,günlük ve diğer öğretim plânlarını hazırlama ve uygulama,</li> <li>• Öğrenme ilkelerini gözetme, dersin/etkinliğin araç ve konusuna uygun strateji. Yöntem,teknik ve araçları seçme,etkili kullanma ve kullandırma. Derslikteki etkinlik ve ilgi köşelerini etkili kullanma ve kullandırma, Gezi,gözlem,inceleme ve araştırma ile deneylere yer verme,</li> <li>• Öğrencilerin öğrenme etkinliklerine aktif katılımını sağlayacak ortam ve süreçleri hazırlama. öğrencilerle etkili iletişim kurma ve sürdürme,</li> <li>• Öğrenci seviyesine ve mevzuatına uygun ödev verme, araştırma yaptırma, bilgiye ulaşma yollarını öğretme, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirme,</li> <li>• Öğrencilerde ulusal bilinci ve ulusal değerlere saygı ve sevgiyi geliştirme, seviyelerine uygun olarak istiklâl Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi. Öğrenci Andı, Atatürk İlke ve inkılaplarını öğretme. Öğrencilere okuma zevki ve alışkanlığı kazandırma, Türkçe'yi etkili ve doğru kullanma ve kullandırma.</li> <li>• Öğrencilere ders programlarının öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, sorumluluk ve güven duygusu kazandırma,</li> <li>• Sınıflarda özel eğitimi gerektiren öğrencilerle ilgili etkinlikleri yürütme,</li> <li>• Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme,</li> <li>• Öğretmenin sınıf içi çevredeki eğitimsel liderliği becerisi.</li> </ul>

**C.YÖNETİM-ÇEVRE İLİŞKİLERİ VE MESLEKİ GELİŞİMİ**

- Yönetici, öğretmen ve diğer personel ile iş birliği içinde verilen görevleri yapma,
- Okuttuğu sınıf ve dersle ilgili defter, dosya ve kayıtları tutma,
- Törenlere, meslekî toplantı, eğitici kol etkinlikleri, öğretmenler kurulu, şube öğretmenleri kurulu ve zümre öğretmenleri toplantılarına katılma. kararlar alma ve uygulama,
- Çevreyi tanıtmaya ve koruma, velilerle uyumlu ilişkiler kurma, eğitim öğretim etkinliklerinde çevreden yararlanma.
- Öğrencileri, okulunu ve öğretmenlik mesleğini sevme, benimseme ve örnek olma,
- Mesleğin ve görevinin gerektirdiği ilke ve kurallara uyma,
- Kendini yetiştirme, eğitimle ilgili eserleri okuma mevzuatı ve çağdaş öğretim stratejilerini izleme, öğrenme ve uygulama,

D.HİZMETİÇİ EĞİTİM GEREKSİNİMİ	E.DEĞERLENDİRME				
	BÖLÜM	A	B	C	TOPLAM
	Puan Değeri	10	70	20	100
	Başarı Puanı				
	Başarı Derecesi				

UYGUNDUR

.../.../200

Grup Başkanı

Resmî Mühür ve İmza

İlköğretim Müfettişi

İlköğretim Müfettişi

**EK 3****KURUM TEFTİŞ RAPORU**

(Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş  
Yönergesi, Tebliğler Dergisi: Şubat 2001/2521, Ek.8)

T.C.

.....VALİLİĞİ

Millî Eğitim Müdürlüğü

İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı

**KURUM TEFTİŞ RAPORU**

(Özel Öğretim Kurumları Hariç)

Teftiş edilen kurum ve telefon no	:				
Teftişin başladığı tarih	:				
Teftişin bitirildiği tarih	:				
Kurumun son genel teftiş tarihi	:				
Kurum müdürünün adı-soyadı, mebsis no	:				
Bina mülkiyetinin kime ait olduğu	:				
Lojman sayısı ve durumu	:				
Isınma aydınlanma, su ve kanalizasyon durumu:					
Özel derslik, lâboratuvar ve atölyelerin durumu:					
Kıtaplık ve okuma salonu durumu	:				
Spor salonu, oyun alanı ve spor tesisleri	:				
Öğretim şekli	:				
Okutulan yabancı diller	:				
Mevcut bölümlerin durumu	:				
Açık geçen dersler	:				
Kadrolu yönetici sayısı	:				
Kadrolu öğretmen sayısı	:				
Memur ve hizmetli sayısı (Kadrolu/sözleşmeli)	:				
Öğrenci sayısı	:				
		Yatılı	Gündüzlü	Genel Toplam	
		K E	K E	K	E
Devam eden					
Devamsız					

**KURUM TEFTİŞ RAPORU**

- 1) Fizikî Durum:
- 2) Eğitim-Öğretim Durumu6060
- 3) Büro İşleri
- 4) Öğrenci işleri
- 5) Personel işleri
- 6) Hesap, ayniyat ve döner sermaye işleri.
- 7) Demirbaş
- 8) Değerlendirme

Adı ve Soyadı	Görevi	Branşı	Puanı	Derecesi	Hizmetiçi Eğitim İhtiyacı
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....

Kurum başarı puanı : .....

- 9) Kurumun ihtiyaçları ve fazlalıkları
  - a) Personel (yönetici, yönetici yardımcısı, öğretmen ve diğer personel)
 

.....
  - b) Yatırım ve onarım
 

.....
  - c) Donatım
 

.....

- 10) Teftişte görev alan müfettiş ve müfettiş yardımcıları
  - a) .....
  - b) .....
  - c) .....
  - d) .....

- 11) Teftiş ile ilgili görüş ve öneriler

.....	.....	.....	.....	.....
İlköğ.Müf.	İlköğ.Müf.	İlköğ.Müf.	İlköğ.Müf.	İlköğ.Müf.
İncelenmiştir.			UYGUNDUR	
.../.../200			.../.../200	
.....			.....	
Grup Başkanı			İlköğretim Müfettişleri Başkanı	

## ÖZGEÇMİŞ

Aykar Tekin 1985 yılında Gaziantep'te doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Gaziantep'te tamamladıktan sonra İnönü Üniversitesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü'nden 2006 yılında mezun oldu ve Gaziantep Fevzipaşa İMKB Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda Matematik öğretmenliğine başladı. 2007 yılında Gaziantep Üniversitesi Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi yüksek lisans programına kabul edildi. Araştırmacı 2009 yılında Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Geliştirme bölümünde görevlendirilmiştir ve bu birimde çalışmaya devam etmektedir.

## VITAE

Aykar Tekin was born in Gaziantep in 1985. After completing primary, secondary and high school education in Gaziantep, she graduated from Mathematic Teaching Department at İnönü University in 2006 and has started to work as a teacher of Mathematic in Gaziantep Fevzipaşa İMKB Pension Secondary School. In 2007, she was accepted to Educational Management, Supervision, Planning and Economics master program in Gaziantep University. In 2009, she has been appointed in Gaziantep Provincial Directorate of National Education at department of Research and Development and the researcher has been working in this department.